

STUDIU

DE ANALIZĂ A CADRULUI LEGISLATIV PRIVIND ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Experți:

Nicolae Roșca; capitolele I, II, III, IV, VII, VIII, XII

Lilia Gribincea; capitolele V, VI, IX

Oleg Efrim; capitolul X

Sergiu Ceauș; capitolul XI

Chișinău, 2007

CUPRINS

Preambul	1
Scopul principal	1
CAPITOLUL I. INTRODUCERE	2
CAPITOLUL II. DEFINIREA CONCEPTULUI DE ORGANIZAȚIE NECOMERCIALĂ.	
CLASIFICAREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE	4
2.1. Noțiunea de organizație necomercială	4
2.2. Înțelesul diferitelor noțiuni care au sens asemănător	4
2.3. Clasificarea persoanelor juridice fără scop lucrativ	6
2.3.1. Asociația	6
2.3.2. Fundația	7
2.3.3. Instituția	7
CAPITOLUL III. CATEGORIILE DE ORGANIZAȚII NECOMERCIALE CARE FAC OBIECTUL ACESTUI STUDIU	9
3.1. Dispoziții generale	9
3.2. Organizațiile necomerciale care fac obiectul prezentului studiu	9
3.2.1. Organizațiile necomerciale din diferite domenii de activitate	9
3.2.2. Organizațiile necomerciale neînregistrate	10
3.3. Organizațiile necomerciale care nu sunt obiectul de analiză al studiului	10
CAPITOLUL IV. ÎNFIINȚAREA ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE	11
4.1. Dispoziții generale	11
4.2. Fondatori	11
4.2.1. Persoanele fizice	11
4.2.2. Persoanele juridice	11
4.2.3. Restricții	11
4.3. Actele de constituire	11
4.3.1. Forma actului de constituire	12
4.3.2. Cuprinsul actului de constituire	12
4.4. Formarea patrimoniului	12
4.5. Înregistrarea persoanelor juridice	13
4.5.1. Organul de înregistrare și registrele organizațiilor necomerciale	13
4.5.2. Actele necesare pentru înregistrare	13
4.5.3. Termenul de înregistrare	14
4.5.4. Înregistrarea organizațiilor necomerciale internaționale și a filialelor organizațiilor necomerciale străine	14
4.5.5. Înregistrarea organizațiilor locale	14
4.5.6. Refuzul înregistrării	14
4.6. Identificarea organizației necomerciale	14
4.6.1. Dispoziții generale	14
4.6.2. Denumirea organizației necomerciale	14
4.6.3. Simbolica	15
4.6.4. Sediul organizației necomerciale	15
CAPITOLUL V. ANALIZA STRUCTURII ORGANIZATORICE A ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE	16
5.1. Organul suprem de conducere al organizației necomerciale	16
5.1.1. Competența organului suprem de conducere	16
5.2. Organul executiv	18
5.3. Organul de control	18
5.4. Alte organe ale organizației necomerciale	19
5.5. Patrimoniul organizației necomerciale	19
5.5.1. Titularul patrimoniului fundației	20
5.5.2. Titularul patrimoniului mișcării obștești	21
5.5.3. Titularul patrimoniului organizației obștești	21
5.5.4. Titularul patrimoniului instituției obștești	21
5.5.5. Sursele de formare a patrimoniului	22
5.6. Conflictul de interese	22
CAPITOLUL VI. RAPORTUL DINTRE UN MEMBRU ȘI ORGANIZAȚIA NECOMERCIALĂ	26
6.1. Drepturile unui membru față de organizația necomercială	26
6.2. Obligațiile unui membru față de organizația necomercială	26
6.3. Răspunderea unui membru față de organizația necomercială	26
6.4. Retragerea și excluderea unui membru din organizația necomercială	26

CAPITOLUL VII. REORGANIZAREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE	28
7.1. Dispoziții generale	28
7.2. Reorganizarea forțată și reorganizarea voluntară	28
7.3. Imposibilitatea reorganizării organizației necomerciale în societate comercială și în oricare persoană juridică cu scop lucrativ	28
7.4. Forme de reorganizare	29
7.4.1. Reorganizarea prin fuziune	30
7.4.2. Reorganizarea prin dezmembrare	31
7.4.3. Transformarea organizației necomerciale	32
CAPITOLUL VIII. DIZOLVAREA ȘI LICHIDAREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE	33
8.1. Dispoziții generale	33
8.2. Dizolvarea voluntară	33
8.2.1. Temei de dizolvare voluntară	33
8.2.2. Dizolvarea are ca efect deschiderea procedurii de lichidare	34
8.2.3. Procedura de lichidare	34
8.2.4. Transmiterea activelor rămase după satisfacerea creanțelor	35
8.2.5. Radierea persoanei juridice din Registrul de Stat	36
8.3. Dizolvarea forțată	36
8.3.1. Temeiurile dizolvării forțate	36
8.3.2. Persoana care depune cererea de dizolvare forțată	37
8.3.3. Dizolvarea organizației necomerciale în temeiul Legii insolvenței	38
CAPITOLUL IX. COLABORAREA STATULUI CU SOCIETĂȚILE NECOMERCIALE	39
9.1. Relația Parlamentului cu organizațiile necomerciale	40
9.1.1. Formele de cooperare între Parlamentul Republicii Moldova și societatea civilă	41
9.2. Relația Guvernului cu organizațiile necomerciale	41
9.3. Relația Administrației Publice Locale cu organizațiile necomerciale	43
CAPITOLUL X. SUPTUL DIN PARTEA STATULUI PENTRU ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE	45
10.1. Dispoziții introductive	45
10.2. Reglementări legale cu privire la suportul declarat organizațiilor necomerciale	45
10.2.1. Susținerea asociațiilor obștești	45
10.2.2. Susținerea activității filantropice și de sponsorizare	46
10.2.3. Reglementarea procedurilor de oferire a sprijinului organizațiilor necomerciale	46
10.2.4. Comanda socială ca o modalitate de sprijinire a activității organizațiilor necomerciale	46
10.3. Realizarea prevederilor legale cu privire la oferirea sprijinului din partea statului	47
10.4. Forme de susținere a organizațiilor necomerciale	48
10.5. Criteriile de identificare a organizațiilor necomerciale care pot beneficia de suport din parte statului. Certificarea activității organizațiilor necomerciale	50
10.6. Concluzii	52
CAPITOLUL XI. ANALIZA DISPOZIȚIILOR LEGALE PRIVIND MODUL DE ASIGURARE A FUNCȚIONĂRII ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE CU BAZĂ TEHNICO-MATERIALĂ	53
11.1. Formarea propriilor active la constituirea organizațiilor necomerciale	53
11.2. Formarea activelor în procesul de activitate	53
11.2.1. Cotizații	53
11.2.2. Donații, granturi, sponsorizări, subsidii	53
11.2.3. Activitatea economică proprie aducătoare de profit	54
11.2.4. Constituirea de societăți comerciale în anumite domenii de activitate	56
11.3. Stimularea de către stat a persoanelor fizice și juridice care susțin organizațiile necomerciale	56
11.4. Impozitarea surselor financiare, inclusiv a veniturilor din activitatea de întreprinzător ale organizațiilor necomerciale	57
11.4.1. Dispoziții generale	57
11.4.2. Impozitul pe venit al organizațiilor necomerciale	58
11.4.3. Impozitele indirecte (TVA, accize) aplicabile organizațiilor necomerciale	59
11.5. Modul de utilizare a activelor financiare și materiale ale organizațiilor comerciale	60
11.6. Actele de dispoziție cu activele organizațiilor necomerciale, inclusiv actele cu imobile, actele de proporții și actele cu conflict de interese	61
CAPITOLUL XII. UTILITATEA STUDIULUI ȘI CONCLUZIILE FINALE	62
12.1. Dispoziții generale	62
12.2. Propuneri	64
Acte normative	66
Bibliografie organizații necomerciale	52

PREAMBUL

Studiul a fost elaborat, la solicitarea Programului Națiunilor Unite Pentru Dezvoltare, și își propune drept scop de a contribui la perfecționarea cadrului legal al Republicii Moldova și la asigurarea condițiilor pentru funcționarea eficientă a organizațiilor necomerciale din țară.

O societate democratică reală se construiește în timp. Instituțiile și mecanismele democratice reprezintă un prim pas spre o democrație funcțională, iar societatea civilă acționează, în acest context, ca mecanism regulator pentru societățile democratice. Instituțiile societății civile sunt necesare atât în țările cu o puternică tradiție democratică, cât și în statele în care democrația este în proces de edificare. Societatea civilă are dreptul și datoria de a influența deciziile de interes public. Organizațiile necomerciale trebuie să colaboreze cu structurile implicate în administrarea societății pentru a găsi soluțiile potrivite și pentru a ameliora continuu calitatea vieții cetățenilor. Modelul democrației europene este unul al cooperării și se fundamentează pe participarea tuturor actorilor comunitari.

Ca o reflectare perfectă în practică a principiilor democrației participative, autoritățile, mass-media și organizații ale sectorului non-guvernamental, persoane și instituții educaționale promovează, implementează, dezvoltă și susțin împreună la nivel macro și micro-social programe, proiecte sau intervenții, care sunt legitimate de aceleași valori ale noii Europe: toleranță, pluralism valoric, egalitate, participare publică, civism etc. Tot mai frecvent, la nivel european, național sau local, este subliniat rolul activ pe care organizațiile necomerciale trebuie să-l joace în calitatea lor de coordonator sau promotor al dezvoltării comunităților în care acestea își desfășoară activitatea.

SCOPUL PRINCIPAL

Prezentul studiu a fost elaborat de experți naționali în domeniul dreptului pentru analiza cadrului legislativ al Republicii Moldova privind organizațiile necomerciale naționale. Studiul a fost efectuat în scopul evidențierii lacunelor legislative, care împiedică buna funcționare a societății civile și eficiența acesteia.

CAPITOLUL I. INTRODUCERE

Crearea și existența organizațiilor necomerciale este o consecință a realizării dreptului la asociere, consacrat de art. 21 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 22 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice din 16 decembrie 1966, precum și de Constituția Republicii Moldova prin care este garantată libertatea opiniei și exprimării (art. 32), libertatea întrunirilor (art. 40), libertatea partidelor și altor organizații social-politice (art. 41), dreptul de afiliere în sindicate etc.

Republica Moldova dispune de un cadru legal care are drept scop asigurarea respectării dreptului la asociere. Principalele norme care garantează dreptul la asociere sunt:

- **Codul Civil** al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr. 1107/2002
- **Legea nr. 837/1996** din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 6/54 din 23.01.1997
- **Legea nr. 581/1999** din 30.07.1999 cu privire la fundații, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 118-119/556 din 28.10.1999
- **Legea nr. 1420/2002** din 31.10.2002 cu privire la filantropie și sponsorizare, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 185-189/1394 din 31.12.2002.

Dispoziții care reglementează indirect dreptul la asociere se conțin în:

- **Legea nr. 330/1999** din 25.03.1999 cu privire la cultura fizică și sport, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 83-86/399 din 25.03.1999
- **Legea nr. 797/1996** din 2.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81-82/765 din 19.12.1996
- **Legea nr. 64/1990** din 31.05.1990 cu privire la Guvern, Veștile nr. 8/191 din 1990
- **Legea nr. 123/2003** din 18.03.2003 privind administrația publică locală, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 49/211 din 19.03.2003
- **Legea nr. 264/2005** din 27.10.2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 172-175/839 din 23.12.2005
- **Legea nr. 149/2002** din 28.11.2002 cu privire la ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 23-24/7 din 18.02.2003
- **Legea nr. 259/2004** – Codul cu privire la știință și inovare, aprobat prin Legea nr. 259 din 15.07.2004, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 125-129/66 din 30.07.2004
- **Legea** învățământului nr. 547/1995 din 21.07.95, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62-63/692 din 09.11.1995
- **Legea nr. 398/2004** din 02.12.2004 privind aprobarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006), Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 5-12/44 din 14.01.2005
- **Legea nr. 1166/1997** a achiziției de mărfuri, lucrări și servicii pentru necesitățile statului nr. 1166-XIII din 30.04.1997, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 67-68/551 din 16.10.1997
- Regulamentul Comisiei de certificare a utilității publice
- Codul Fiscal al Republicii Moldova
- Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de confirmare a donațiilor pentru scopuri filantropice și/sau sponsorizare nr. 489 din 04.05.1998, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62-63/600 din 9.07.1998
- Instrucțiunea cu privire la modul de prezentare de către persoanele fizice a declarației cu privire la impozitul pe venit din 23.10.1998.

Deși actele normative menționate au fost elaborate într-un limbaj accesibil, ele sunt dificile și complicate în aplicare. După punerea în aplicare a Codului Civil, au fost evidențiate un șir de contradicții dintre dispozițiile acestuia și actele legislative în vigoare la acel moment. Cu regret, legiuitorul nu a înlăturat contradicțiile existente nici până în prezent, lăsând pe seama celor care aplică legea să aleagă normele cu valoare juridică mai mare. Aceasta a determinat nesiguranța și incertitudinea celor interesați.

După înregistrarea de stat, organizațiile necomerciale dobândesc personalitate juridică și asupra lor se răsfrâng toate dispozițiile referitoare la persoanele juridice ce practică activitatea de întreprinzător. Asemenea abordare nu este însă întotdeauna justificată, deoarece multe organizații necomerciale nu desfășoară activitate de antreprenoriat. Ne referim în special la standardele contabile, care, fiind elaborate pentru societăți comerciale, se aplică întocmai și pentru organizațiile necomerciale.

CAPITOLUL II. DEFINIREA CONCEPTULUI DE ORGANIZAȚIE NECOMERCIALĂ. CLASIFICAREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE

2.1. NOȚIUNEA DE ORGANIZAȚIE NECOMERCIALĂ.

Potrivit art.180 al Codului Civil, organizația necomercială este persoana juridică al cărei scop este altul decât obținerea de venit. Prin prisma art. 55 alin.(1) al Codului Civil, organizația necomercială ca persoană juridică este organizația „care are un patrimoniu distinct și răspunde pentru obligațiile sale cu acest patrimoniu, poate să dobândească și să exercite în nume propriu drepturi patrimoniale și personale nepatrimoniale, să-și asume obligații, poate fi reclamant și pârât în instanță de judecată”.

Definiția legală relevă patru elemente: organizație (structură organizatorică) proprie, patrimoniu distinct, răspundere, capacitate civilă și procedurală. Fiind supusă unei analize complexe prin prisma dispozițiilor art. 59 și 180 ale Codului Civil, organizația necomercială ca persoană juridică are alt scop decât obținerea de venit.

Noțiunea expusă permite evidențierea unor particularități care fac mai înțeles conceptul de persoană juridică fără scop lucrativ, implicit cel de organizație necomercială. În acest sens, organizația necomercială:

- este o organizație care există independent de cea a membrilor (fondatorilor, asociaților) săi
- are o voință independentă (proprie), diferită de cea a membrilor (fondatorilor, asociaților)
- are un patrimoniu propriu, distinct de cel al membrilor sau fondatorilor săi
- poartă răspundere de sine stătător, cu toate bunurile ce-i aparțin, pentru obligațiile pe care organele și persoanele sale cu funcție de răspundere și le-au asumat în limitele prevăzute de lege și statut
- este în drept să încheie contracte civile și comerciale în nume propriu și să emită acte juridice în limitele permise de lege
- poate participa în organele jurisdicționale în calitate de reclamant și pârât.

Pentru o organizație necomercială este determinant faptul că membrii (fondatorii, asociații) nu au drepturi patrimoniale asupra patrimoniului persoane juridice și deci drepturile lor nu sunt transmisibile. Totuși, după cum vom vedea în continuare, statutul unora dintre aceste persoane juridice evidențiază și drepturi patrimoniale ale membrilor.

2.2 ÎNȚELESUL DIFERITELOR NOȚIUNI CARE AU SENS ASEMĂNĂTOR.

Legislația Republicii Moldova operează cu multe noțiuni cu înțeles asemănător, cum ar fi: „organizație necomercială”, „persoană juridică fără scop lucrativ”, „asociație obștească”, „organizație neguvernamentală”, „organizații non-profit”, „societate civilă”. Analiza acestor noțiuni ajută la ordonarea aplicării legislației prin folosirea corectă și uniformă a noțiunilor juridice.

- a) Persoană juridică fără scop lucrativ – organizație necomercială. Codul Civil utilizează sintagmele „organizație necomercială” și „persoană juridică fără scop lucrativ”. Art. 55 alin. (2) al Codului Civil prevede că „persoana juridică... poate avea scop lucrativ sau nelucrativ”. Art. 57 alin.(2) al Codului Civil repetă, precizând totodată că „persoanele juridice de drept privat pot avea scop lucrativ (comercial) sau nelucrativ (necomercial)”. Ulterior, fiecareia dintre aceste două categorii de persoane juridice li se dedică câte o întregă secțiune din Codul Civil: societățile comerciale (art. 106-170) și organizațiile necomerciale (art.180-191). Din coroborarea acestor dispoziții rezultă că noțiunea de persoană juridică de drept privat fără scop lucrativ (necomercial) și noțiunea de organizație necomercială sunt sinonime. În același timp, menționăm că în prezentul studiu vom utiliza noțiunea de organizație necomercială cu un sens mai îngust, cuprinzând doar asociațiile obștești, fundațiile și instituțiile.
- b) Organizație neguvernamentală. Acest termen sugerează ideea unui antonim al termenului „organizație guvernamentală” sau organizații ale statului. Astfel, sunt guvernamentale autoritățile publice centrale ce formează guvernul sau sunt constituite de guvern, iar neori chiar și unele structuri statale care nu sunt subordonate guvernului. Toate celelalte organizații-persoane juridice sunt neguvernamentale, indiferent de faptul dacă ele sunt persoane juridice cu scop lucrativ (societăți comerciale sau societăți cooperatiste) sau fără scop lucrativ. Legea nr. 263/2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului și Legea nr. 5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați operează, în special, cu noțiunea de organizație neguvernamentală. Înțelesul sesizat de experți în contextul acestor legi ar fi cel al organizației necomerciale.
- c) Organizație non-profit. Această noțiune sugerează două idei: fie a unei organizații care nu obține profit (beneficii), fie a unei organizații care nu împarte profit (beneficii). În opinia noastră, esența unei organizații non-profit este cea a unei persoane juridice fără scop lucrativ, adică membrii sau asociații lor nu-și propun ca scop obținerea de beneficii, ci realizarea unor scopuri ideale de satisfacere a altor interese decât cele patrimoniale. Cu această noțiune operează Legea nr. 263/2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, Legea nr. 1585 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală și Legea nr. 837/1996 cu privire la asociațiile obștești. Din esența dispozițiilor acestor legi se înțelege că legiuitorul are în vedere prin noțiunea de organizație non-profit organizațiile necomerciale care activează în domeniile respective. Altfel spus, organizațiile necomerciale sunt organizații non-profit prin definiție. Totodată, există și societăți comerciale care sunt calificate ca non-profit, adică în care fondatorii nu pot să împartă beneficiul între ei. În special, Legea privind piața valorilor mobiliare prevede că bursa de valori constituită în formă de societate pe acțiuni nu poate împărți între fondatori beneficiul realizat de bursă.
- d) Organizație filantropică. Organizația filantropică este o organizație neguvernamentală, necomercială, creată pentru realizarea scopurilor activității filantropice prevăzute în Legea nr. 1420/2002 cu privire la filantropie și sponsorizare. Organizația filantropică este creată în formă de societate (asociație) filantropică, fundație sau instituție. Astfel, potrivit legii, noțiunea de organizație filantropică ar fi un generic pentru asociații, fundații, instituții.
- e) Asociația obștească este o formațiune benevolă, de sine stătătoare, autogestionară, constituită prin libera manifestare a voinței cetățenilor asociați pe baza comunității de interese profesionale și/sau de altă natură, în vederea realizării în comun a drepturilor civile, economice, sociale și culturale, care nu are drept scop obținerea profitului. Asociația obștească este o formă de asociere reglementată de Codul Civil. Asociații obștești sunt considerate mișcările obștești, organizațiile pacifiste și de apărare a drepturilor omului, organizațiile de femei, de veterani, de invalizi, de tineret și de copii, societățile științifice, tehnice, ecologiste,

cultural-educative, sportive, alte societăți benevole, uniunile de creație, comunitățile național-culturale, instituțiile obștești, alte asociații ale cetățenilor. Cu această noțiune operează textul Legii nr. 837/1996 cu privire la asociațiile obștești și ea nu este echivalentă cu noțiunea organizație necomercială, aceasta din urmă fiind o noțiune mult mai largă.

- f) Societatea civilă. Deși uneori prin această noțiune se are în vedere și organizația necomercială, de cele mai multe ori însă, inclusiv în Legea nr. 398/2004 privind aprobarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei, prin societate civilă se înțelege totalitatea de organizații necomerciale ce activează pe teritoriul statului.

Concluzie. Legislația Republicii Moldova operează cu diferite noțiuni și termeni și creează astfel o situație de confuzie. Considerăm că noțiunea de „organizație necomercială” este singura adecvată care permite exprimarea ideii că aceasta este o persoană juridică care, deși poate acumula în activul său bunuri, nu are dreptul să le repartizeze cu titlu de dividend între membrii săi, precum nici nu poate să împartă activele organizației necomerciale dizolvate și nici nu are dreptul să se reorganizeze în persoane juridice cu scop lucrativ. Termenul de organizație necomercială poate avea un conținut mai larg și unul mai îngust. În sens larg, organizația necomercială este echivalentă cu noțiunea de persoană juridică fără scop lucrativ. În sens restrâns, organizația necomercială include doar asociația obștească, fundația și instituția, lăsând în afara ei asociațiile în formă de syndicate, patronate, partide, organizații religioase etc.

În final, considerăm că organizația necomercială este, prin definiție, o organizație neguvernamentală, non-profit și, desigur, o organizație filantropică.

2.3. CLASIFICAREA PERSOANELOR JURIDICE FĂRĂ SCOP LUCRATIV.

Persoanele juridice fără scop lucrativ sunt numite și organizații necomerciale. Se consideră că ele nu au scop lucrativ, deoarece fondatorii, asociații și membrii lor nu au scopul de a obține profit din activitatea acestor persoane juridice, ci au un ideal prin care sunt satisfăcute anumite interese spirituale, culturale, științifice, sociale etc. Fondatorii, asociații și membrii organizației necomerciale nu dețin drepturi patrimoniale față de această persoană juridică.

Potrivit dispozițiilor Codului Civil, există trei categorii de organizații necomerciale: asociația, fundația și instituția.

ASOCIAȚIA

Asociația este o organizație necomercială constituită benevol de persoane fizice și persoane juridice, unite, în modul prevăzut de lege, prin comunitate de interese ce nu contravin ordinii publice și bunelor moravuri, pentru satisfacerea unor necesități nemateriale. Asociația poate avea forma de asociație obștească, de partid politic sau de organizație social-politică, de sindicat, patronat, de uniune de persoane juridice, de organizație religioasă (cult), de asociație de economii și împrumut sau de asociație de locatari în condominiu, fundație, instituție etc. Unele forme de asociații sunt constituite cu scopul de a satisface exclusiv interesele membrilor săi, altele sunt de interes public.

Asociația obștească este o persoană juridică, formată de persoane fizice în vederea realizării unui scop ce corespunde intereselor generale ale asociațiilor sau membrilor asociației sau ale unei categorii sau ale unui grup social care nu urmărește obținerea de foloase materiale pentru membrii săi. Asociația obștească se constituie și funcționează în temeiul dispozițiilor Codului Civil, Legii nr. 837 din 17 mai 1996 cu privire la asociațiile obștești și al altor acte legislative. Asociații obștești sunt cele de apărare a drepturilor omului, de femei, de veterani, de invalizi, de tineret, societăți științifice, ecologiste, cultural-educative, sportive. Potrivit Legii nr. 837/1996, asociația obștească are forma de mișcare obștească, organizație obștească și instituție obștească.

Partidul politic și organizația social-politică se constituie conform Legii nr. 718/1991 privind partidele și alte organizații social-politice. Partidul este o grupare de oameni uniți prin comunitate de concepții politice sau de interese sociale. Legea definește partidul și organizația social-politică ca fiind „o asociație benevolă a cetățenilor constituită pe baza comunității de concepții, idealuri și scopuri, care contribuie la realizarea voinței politice a unei anumite părți a populației prin cucerire, în mod legal, a puterii de stat și participare la exercitarea ei”. Un partid sau o organizație social-politică poate fi înregistrată numai dacă are cel puțin 5000 de membri, domiciliați în cel puțin jumătate din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea (raioane), dar nu mai puțin de 150 în fiecare unitate administrativ-teritorială din cele menționate. O persoană poate fi membru doar într-un singur partid sau organizație social-politică. Judecătorii, procurorii, lucrătorii din organele afacerilor interne, din organele securității de stat, din serviciile vamale, militarii, ofițerii de urmărire penală, avocații parlamentari, controlorii de stat nu pot fi membri ai partidelor politice.

Sindicatul se formează și funcționează în conformitate cu prevederile Legii sindicatelor nr. 1129/2000. Prin sindicat se înțelege o organizație profesională de masă care are drept scop apărarea intereselor profesionale economice ale membrilor săi. Legea definește sindicatul ca fiind organizație obștească din care fac parte, pe principii benevole, persoane fizice unite prin interese comune, inclusiv prin interese ce țin de activitatea lor, și care apără drepturile și interesele profesionale, economice, de muncă și sociale, colective și individuale, ale membrilor săi.

Patronatul se constituie în baza Legii patronatelor nr. 976/2000. Patronate sunt considerate organizațiile necomerciale create de patroni. Legea numește patron persoana juridică ce desfășoară activitate economică și folosește munca salariată pentru a obține profit. Patronatele se pot organiza în câteva forme: asociație patronală, federație patronală, confederație patronală. Asociația patronală este uniunea a 10 și mai mulți patroni, federația patronală este uniunea a două și mai multe asociații patronale dintr-un anumit domeniu de activitate, iar confederația patronală este uniunea a două și mai multe federații patronale. Scopul principal al patronatului este de a acorda asistență membrilor săi în calitatea lor de patroni prin acordarea de servicii și consultații, protecția drepturilor și reprezentarea intereselor acestora în relații cu autoritățile publice, sindicatele etc.

Uniunea de persoane juridice se formează în temeiul art. 104 din Codul Civil și art. 22 din Legea nr. 845/1992, reprezentând asociații de persoane juridice, care își unesc eforturile în scopul coordonării activității, reprezentării și apărării intereselor comune.

Organizații religioase sunt cultele, formate în temeiul Legii despre culte nr. 979/1992. Cultul sau religia este o asociație de cetățeni uniți prin credință divină. Cultul devine persoană juridică numai dacă este recunoscut de stat în modul stabilit de lege. Deși cultele religioase sunt separate de stat, guvernarea actuală susține deschis Mitropolia Moldovei și a Chișinăului, filială a Patriarhiei ruse, și consolidează puterea economică a acesteia prin transmiterea unor bunuri ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale, inclusiv cele naționalizate anterior.

Asociația de economii și împrumut se formează în temeiul Legii nr. 1505/1998 privind asociațiile de economii și împrumut, reprezentând

o persoană juridică ce primește ca depuneri economiile personale ale membrilor săi, acordându-le împrumuturi cu destinație specială.

Asociația de locatari în condominiu se constituie în temeiul Legii condominiului în fondul locativ nr. 913/2000, reprezentând o persoană juridică formată de proprietarii de locuințe uniți pentru administrarea, întreținerea și exploatarea în comun a unui complex de bunuri imobiliare în condominiu.

FUNDAȚIA

Fundația se creează în temeiul Legii nr. 581/1999 cu privire la fundații, reprezentând o persoană juridică – organizație necomercială fără membri, înființată în baza actului de constituire de către una sau mai multe persoane fizice și/sau juridice, dotată cu patrimoniu, distinct și separat de patrimoniul fondatorilor, care este destinat atingerii scopurilor necomerciale prevăzute în statut.

INSTITUȚIA

este o persoană juridică – organizație necomercială formată de una sau mai multe persoane pentru exercitarea unor funcții de administrare, sociale, culturale, de învățământ și a altor funcții cu caracter necomercial. Fondatori sunt persoanele care formează patrimoniul inițial al instituției, care o finanțează, parțial sau integral, pe parcursul activității și care sunt responsabile de obligațiile ei, dacă activele sunt insuficiente pentru stingerea obligațiilor. Instituția se poate constitui în două forme, ca: a) instituție publică; b) instituție privată. Este important să nu fie confundată instituția reglementată de Codul Civil cu instituția obștească reglementată de Legea nr. 837/1996.

Instituția publică este o organizație necomercială formată de una sau mai multe persoane juridice de drept public (de stat, unitate administrativ-teritorială sau de o altă persoană de drept public) pentru exercitarea unor funcții de administrare, sociale, culturale, de învățământ și a altor funcții cu caracter necomercial. Instituții publice sunt teatrele, circurile, organizațiile concertistice, muzeele, bibliotecile, școlile, liceele, colegiile, universitățile, policlinicile, spitalele și alte persoane juridice formate în temeiul actelor emise de autoritățile publice centrale sau locale.

- a) Teatrul de stat sau al unității administrativ-teritoriale se înființează în temeiul Legii nr. 1421/2002 cu privire la teatre, circuri și organizații concertistice, reprezentând o persoană juridică – instituție publică de cultură și artă care satisface cerințele culturale ale societății și care întrunește activitatea de creație, de producție, economică, tehnică, științifică și de instruire în vederea creării și prezentării pe viu în fața publicului a spectacolelor teatrale, desfășurării unor alte activități culturale de masă.
- b) Circul de stat sau circul unității administrativ-teritoriale se instituie în temeiul Legii nr. 1421/2002, reprezentând o persoană juridică – instituție publică de cultură și artă care satisface cerințele culturale ale societății și care întrunește activitatea de creație, de producție, economică, tehnică, științifică și de instruire în vederea creării și prezentării pe viu în fața publicului a reprezentațiilor de circ, desfășurării unor alte activități culturale de masă.
- c) Organizația concertistică de stat sau organizația concertistică a unității administrativ-teritoriale se formează în temeiul Legii nr. 1421/2002, reprezentând o persoană juridică – instituție publică de cultură și artă care satisface cerințele culturale ale societății și care întrunește activitatea de creație, de producție, economică, tehnică, științifică și de instruire în vederea creării și prezentării în fața publicului a spectacolelor muzicale, a programelor de concert, desfășurării unor alte activități culturale de masă.

Instituția privată este o organizație necomercială formată de una sau mai multe persoane private pentru exercitarea unor funcții de administrare, sociale, culturale, de învățământ și a altor funcții cu caracter necomercial. Persoanele private sunt în drept să creeze instituții sub formă de muzee, biblioteci, școli, licee, colegii, universități, policlinici, spitale, teatre, circuri, organizații concertistice etc.

CAPITOLUL III. CATEGORIILE DE ORGANIZAȚII NECOMERCIALE CARE FAC OBIECTUL ACESTUI STUDIU

3.1. DISPOZIȚII GENERALE. PERSOANELE JURIDICE CU SCOP LUCRATIV FORMEAZĂ MAI MULTE CATEGORII.

Unele dintre aceste organizații se constituie pentru beneficiul public, adică în interesul întregii societăți sau al unui număr nelimitat de persoane care beneficiază de succesele organizației indiferent dacă sunt sau nu membri ai acestei organizații (de protecție a mediului, de promovare a democrației, de apărarea a drepturilor omului etc.). Altele sunt create pentru interesul strict al membrilor organizației și nu pot să-și cheltuiască patrimoniul și eforturile pentru persoanele care nu au calitatea de membru.

3.2. ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE CARE FAC OBIECTUL PREZENTULUI STUDIU.

Acest studiu se răsfrânge doar asupra organizațiilor necomerciale – persoanelor juridice fără scop lucrativ constituite sub formă de:

- Asociație obștească (art. 181 al Codului Civil și Legea nr. 837/1996).
- Fundație (art.182 al Codului Civil și Legea nr. 581/1999).
- Instituție (art.183-185 ale Codului Civil).

După cum vom vedea în continuare, procedura de constituire, modul de funcționare și atribuțiile unor organe sunt, în linii mari, asemănătoare, deși sunt reglementate prin dispoziții diferite.

Dispoziții asemănătoare cu cele la care s-a făcut trimitere anterior există și în Legea nr. 1420/2002 cu privire la sponsorizare și filantropie, care, conținând dispoziții cu caracter general, se extinde și asupra asociațiilor obștești, fundațiilor și instituțiilor. De aceea, considerăm util a afirma că organizația filantropică nu reprezintă o formă de organizare juridică a organizației necomerciale, ci mai degrabă un statut deosebit al organizațiilor necomerciale de interes public. Or, procesul de dobândire a statutului de organizație filantropică este mai aproape de procedura de licențiere a activității decât de procedura de înregistrare și dobândire a personalității juridice de către un subiect de drept.

Aceste forme de organizații necomerciale pot fi constituite atât pentru beneficiul public, cât și pentru interesul personal al membrilor. Dacă o organizație necomercială desfășoară activități de utilitate publică, ele trebuie să obțină un certificat special de utilitate publică. În lipsa acestui certificat, organizația necomercială nu se bucură de facilitățile stabilite de lege și se consideră că acționează în interesul membrilor.

ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE DIN DIFERITE DOMENII DE ACTIVITATE.

În actele legislative se întâlnesc frecvent dispoziții ce vizează organizațiile necomerciale din diferite domenii de activitate. În unele acte dispozițiile sunt mai detaliate, în altele se recurge la o simplă trimitere la alte legi. Expunem în continuare câteva dintre cele care, în opinia noastră, sunt importante pentru prezentul studiu.

- Organizație (asociație) obștească din sfera științei și inovării – organizație necomercială constituită de persoane fizice și/sau persoane juridice asociate, în modul prevăzut de lege, prin comunitate de interese, pentru atingerea scopului preconizat în sfera științei și inovării (Legea nr. 259/15.07.2004, Codul cu privire la știință și inovare).
- Instituțiile de învățământ privat se pot înființa, reorganiza sau desființa la inițiativa persoanelor fizice și juridice, cu acordul Ministerului Educației și Tineretului, în formele prevăzute de legislația civilă pentru organizațiile necomerciale (Legile nr. 547/21.07.95, Legea învățământului).
- Asociațiile, cluburile și federațiile naționale de cultură fizică și sport se formează și sunt recunoscute funcționale în baza avizelor autorităților administrației publice centrale și locale pentru cultură fizică și sport, denumite în continuare autoritate centrală de specialitate și autorități locale de specialitate (Legea nr. 330-XIV din 25.03.99 cu privire la cultura fizică și sport).
- Pentru apărarea drepturilor și intereselor lor, medicii sunt în drept să se asocieze, pe principii benevole, conform legislației cu privire la organizațiile necomerciale, în asociații profesionale locale, centrale și internaționale, în baza calității de membru individual sau colectiv, și să le înregistreze în modul stabilit (Legile nr. 264/27.10.2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic).
- Muzeele sunt instituții necomerciale cu statut de persoană juridică, care se înregistrează în modul stabilit de lege (Legea muzeelor).
- Organizațiile de cultură se creează pe baza de proprietate de stat, municipală, a asociațiilor, inclusiv obștești, și uniunilor de creație, organizațiilor religioase, organizațiilor internaționale, statelor străine, persoanelor juridice și fizice, inclusiv a cetățenilor străini, precum și bazate pe formele mixte de proprietate. Organizațiile de cultură create conform prezentei legi se înregistrează în corespundere cu legislația (Legea culturii nr. 413-XIV din 27.05.99).

Organizațiile menționate pot avea una din formele stabilite de lege și de actul constituitiv, adică asociație obștească, fundație, instituție.

ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE NĒINREGISTRATE.

Articolul 19 din Legea nr. 837/1996 stabilește că „asociația obștească poate să nu-și înregistreze statutul”. Prin aceasta legiuitorul recunoaște și existența unor asociații neînregistrate, numite și „asociații neformale”. Asociația neînregistrată nu este subiect de drept și reprezintă în esență un raport juridic. Asociațiile neînregistrate:

- se pot constitui pentru cele mai diverse scopuri

- pot avea acte de constituire și acte care reglementează relațiile interne
- nu au patrimoniu, iar activele create din cotizațiile și eforturile membrilor aparțin cu drept de proprietate comună membrilor asociației
- nu răspund pentru obligațiile asumate de membri; responsabil fiind personal fiecare membru al asociației care a contractat pentru asociație.

3.3. ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE CARE NU SUNT OBIECTUL DE ANALIZĂ AL STUDIULUI.

Următoarele asociații-persoane juridice nu constituie obiectul prezentului studiu:

- a) Patronatele
- b) Sindicatele
- c) Partidele și mișcările social-politice
- d) Cultele religioase
- e) Asociațiile de economii și împrumut
- f) Asociațiile de locatari în condominiu
- g) Cooperativele de consum
- h) Uniunea notarilor;
- i) Baroul avocaților și birourilor asociate de avocați
- j) Camera de Comerț și Industrie.

Aceste persoane juridice se constituie, de regulă, pentru a satisface interesul membrilor (asociaților) săi.

CAPITOLUL IV. ÎNFIINȚAREA ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE

4.1. DISPOZIȚII GENERALE.

Persoana juridică se constituie ca subiect de drept doar în urma emiterii de către organul de stat competent a actului de înregistrare.

Prin înființare a organizației necomerciale se înțelege procesul legal „de formare” a persoanei juridice, care include în sine următoarele operațiuni:

- întocmirea actului (actelor) de constituire
- semnarea actului de constituire
- formarea patrimoniului
- înregistrarea de stat și dobândirea calității de subiect de drept

4.2. FONDATORI.

Dreptul de a constitui organizații necomerciale îl au, potrivit Codului Civil, persoanele fizice și juridice (art.181-183).

PERSONELE FIZICE POT FI FONDATORI AI ORICĂROR FORME DE ORGANIZAȚII NECOMERCIALE.

Pentru a participa la fondare, persoana trebuie să aibă, de regulă, capacitate deplină de exercițiu.

Excepția de la regula menționată este prevăzută de art. 14 din Legea nr. 837/1996, potrivit căruia în asociațiile de tineret și copii se pot asocia și cetățeni care nu au atins vârsta majoratului. Membru al asociației obștești de tineret poate fi o persoană care are vârsta de 14 ani, iar al asociațiilor de copii – vârsta de 10 ani.

Cetățenii străini și apatrizii pot constitui organizații necomerciale în aceleași condiții ca și cetățenii Republicii Moldova.

PERSONELE JURIDICE POT FI FONDATORI AI TUTUROR FORMELOR DE ORGANIZAȚII NECOMERCIALE.

Asociațiile obștești pot fi fondate doar de persoane juridice care însuși sunt asociații obștești.

Autoritățile publice centrale și locale nu pot fonda organizații necomerciale în formă de asociație obștească, instituție privată sau fundație.

RESTRICȚII

Din esența legislației Moldovei nu pot exista asociații în care să se unească persoane fizice și persoane juridice. În practică au existat cazuri în care întreprinzătorii reprezentând persoane fizice și juridice au manifestat dorința de a se uni într-o asociație, însă din cauza unor dispoziții exprese nu au posibilitatea să se asocieze. Acestea au oportunitatea de a se asocia doar în uniuni de persoane juridice sau doar asociații de persoane fizice.

Deși art. 104 al Codului Civil conține dispoziții generale privind uniunile de persoane juridice, ele sunt insuficiente pentru o reglementare deplină a modului de constituire a acestora. Or, trimiterea la legislația privind organizațiile necomerciale este o trimitere fără adresă, deoarece o asemenea legislație la moment nu există.

Considerăm că asemenea restricții limitează dreptul privaților de a se uni conform intereselor și consolidează birocrațismul funcționarilor publici împuterniciți cu atribuțiile de înregistrare a organizațiilor necomerciale.

4.3. ACTELE DE CONSTITUIRE.

Actul de constituire, elaborat și aprobat de fondatori în modul stabilit, reprezintă temeiul juridic și expresia consimțământului privind înființarea organizației necomerciale. Actul de constituire este un document ce materializează voința fondatorului (fondatorilor) de a crea o organizație necomercială și în care sunt circumscrise limitele activității ei ca subiect de drept. Actul de constituire trebuie să corespundă condițiilor stabilite de lege și să aibă un cuprins predeterminat de dispozițiile legale.

Din art. 62 al Codului Civil rezultă că persoanele juridice activează în baza documentelor de constituire. Organizația necomercială poate avea unul sau două documente de constituire.

Organizația necomercială în formă de asociație obștească este creată printr-un singur document de constituire sub formă de statut. Statutul asociației obștești are conținutul stabilit de art. 18 din Legea nr. 837/1996.

Fundația este înființată prin două documente de constituire (act de constituire și statut). Actul de constituire al fundației poate avea: a) forma unui act unilateral (declarație), dacă o singură persoană are calitatea de fondator; sau b) forma de contract de constituire, dacă multe persoane au calitatea de fondatori. Fundația poate fi constituită și prin testament.

Dispoziții generale cu privire la statutul organizației filantropice sunt conținute și în Legea nr. 1420/2002, care în esență le repetă pe cele referitoare la asociația obștească, fundație, instituție.

FORMA ACTULUI DE CONSTITUIRE.

Actul de constituire a persoanei juridice trebuie să fie întocmit în scris, în limba română și să fie semnat de toate persoanele care

participă la fondare. În cazurile indicate de lege, precum și în cazul în care fondatorii doresc, actul de constituire se autentifică notarial. Legea stabilește că actul de constituire a fundațiilor și instituțiilor private trebuie să aibă formă autentică. Nerespectarea acestei cerințe atrage nulitatea fundației și, respectiv, a instituției. Considerăm că toate organizațiile necomerciale ar putea fi create prin act de constituire în formă autentică.

CUPRINSUL ACTULUI DE CONSTITUIRE.

Art. 62 alin.(3) din Codul Civil stabilește clauzele generale ale actului de constituire a persoanei juridice, indiferent de formă. Actul trebuie să conțină principalele atribute de identificare (denumirea și sediul) ale persoanei juridice și modul de administrare a acesteia.

Împreună cu clauzele generale, actul de constituire trebuie să includă, în funcție de categoria din care aceasta face parte, și alte clauze indicate în norme speciale.

Statutul organizației necomerciale trebuie să conțină clauzele stabilite de art. 186 din Codul Civil, precum și clauzele speciale stabilite pentru asociații obștești (art. 18 din Legea nr. 837/1996); pentru fundații (art. 10 și 11 din Legea nr. 581/1999) și apoi dublată prin art. 10 din Legea nr. 1420/2002.

Cuprinsul documentelor de constituire este asemănător și repetarea lor în diferite acte legislative este lipsită de sens. Incorporarea lor într-un singur act legislativ ar conduce la ordonarea procesului de constituire și ar elimina din circuit un șir de norme juridice inutile.

4.4. FORMAREA PATRIMONIULUI.

O persoană juridică poate exista numai dacă dispune de patrimoniu. Dotarea persoanei juridice cu patrimoniu la înființare ține de datoria fondatorilor. Aceștia depun taxe de fondare, cotizații, alte taxe sau forme de contribuție materială, ori se obligă să aducă în viitor anumite valori sau să contribuie prin anumite activități la formarea patrimoniului organizației necomerciale. Caracterul distinct al acestui patrimoniu denotă că el nu se confundă cu patrimoniul membrilor organizației necomerciale, deși aceștia sunt cei care, prin participățiuni, formează patrimoniul persoanei juridice și sunt antrenați în activitatea ei.

Mărimea patrimoniului poate fi diferită pentru fiecare persoană juridică și depinde de valoarea bunurilor pe care fondatorii le transmit, precum și de eficiența activității organizației.

Legislația nu prevede un capital social minimal pentru organizațiile necomerciale. Însă fundațiile și instituțiile private de învățământ fac excepție de la această regulă.

Fondatorii și membrii organizației necomerciale nu dobândesc drepturi asupra patrimoniului acesteia.

4.5. ÎNREGISTRAREA PERSOANELOR JURIDICE.

Potrivit art. 63 alin. (1) din Codul Civil, persoanele juridice de drept privat, inclusiv organizațiile necomerciale, apar prin înregistrare. Ca subiect al raporturilor juridice, organizația necomercială ia naștere în momentul înscrierii datelor stabilite de lege în Registrul de Stat. În același moment, persoana juridică dobândește capacitate juridică și, implicit, calitatea de subiect de drept.

ORGANUL DE ÎNREGISTRARE ȘI REGISTRELE ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE.

Organul de stat care înregistrează organizațiile necomerciale, inclusiv filialele străine ale acestora, este Secția Organizații Neguvernamentale și Partide Politice a Ministerului Justiției. Certificatul de înregistrare eliberat de organul competent conducătorului sau fondatorilor organizației necomerciale servește drept dovadă a înregistrării de stat. Secția înregistrează asociații obștești, fundații, instituții, organizații și partide politice, patronate, sindicate etc. și ține Registrele de Stat respective.

Registrele organizațiilor necomerciale. În conformitate cu:

- art. 19-25 din Legea nr. 837/1996, se ține Registrul de Stat și se înregistrează asociațiile obștești
- art. 22 din Legea nr. 581/1999, se ține Registrul organizațiilor necomerciale și se înregistrează fundațiile etc.
- Legea nr. 1265/2000 permite Camerei Înregistrării de Stat a Ministerului Dezvoltării Informaționale să înregistreze uniuni de întreprinderi, instituții de învățământ, cooperative de consum, asociații de locatari și alte organizații necomerciale.

Organizațiile necomerciale locale sunt înregistrate de unitățile teritorial-administrative.

Concluzie. Considerăm că înregistrarea organizațiilor necomerciale trebuie să se efectueze după reguli comune și de un organ unic. Aceasta înseamnă că organul principal ar trebui să fie Ministerul Justiției, care ar putea elabora un mecanism comun pentru toate organizațiile necomerciale, inclusiv pentru filiale străine și organizațiile locale. Este util ca înregistrarea organizațiilor locale și ținerea registrelor organizațiilor necomerciale locale să fie puse în sarcina unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi. Înregistrarea la un organ unic de înregistrare ar permite și ținerea unui registru unic al organizațiilor necomerciale și va face posibilă verificarea denumirilor și simbolicii pentru a evita repetările.

ACTELE NECESARE PENTRU ÎNREGISTRARE.

Actele necesare pentru înregistrarea organizației necomerciale sunt stabilite prin actele legislative, inclusiv;

- Legea nr. 837/1996, art. 19;
- Legea nr. 581/1999, art.12.

Deși sunt stabilite în diferite acte normative, dispozițiile legale sunt asemănătoare. Iată de ce ar fi binevenită o înlăturare a repetării. Actele necesare pentru înregistrare trebuie să fie stabilite expres în lege și să nu depindă de bunăvoința registratorului.

TERMENUL DE ÎNREGISTRARE.

Termenul de înregistrare stabilit în Legea nr. 837/1996 și în Legea nr. 581/1999 este de 30 de zile. Termenul de înregistrare poate fi prelungit cu încă trei luni, dacă „a fost încălcată procedura de constituire”. Aceste termene folosite pentru verificarea actelor prezentate de fondatori sunt prea mari și trebuie reduse.

Verificarea excesivă a actelor poate fi depășită prin stabilirea unor reguli ce privesc nulitatea organizației necomerciale constituită cu încălcarea dispozițiilor legale. Nulitatea ca sancțiune va fi mai eficientă decât verificarea îndelungată a actelor.

ÎNREGISTRAREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE INTERNAȚIONALE ȘI A FILIALELOR ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE STRĂINE.

În cazul în care se constituie o organizație necomercială internațională care va avea sediul principal în Republica Moldova, ea va fi creată și înregistrată potrivit legislației naționale. Organul de înregistrare este Ministerul Justiției. Filialele organizațiilor necomerciale străine sunt înregistrate de asemenea de către Ministerul Justiției. Înregistrarea se efectuează conform regulilor stabilite pentru organizațiile autohtone.

ÎNREGISTRAREA ORGANIZAȚIILOR LOCALE.

Autoritățile publice locale înregistrează organizațiile necomerciale locale. Considerăm că actul legislativ trebuie să fie mai explicit în privința înregistrării organizației locale.

REFUZUL ÎNREGISTRĂRII.

Potrivit art. 63 din Codul Civil, „încălcarea modului prevăzut de lege de constituire a organizațiilor necomerciale sau faptul că actul de constituire nu este în conformitate cu legea atrage refuzul înregistrării de stat”. În conformitate cu art. 23 din Legea nr. 837/1996 și art. 15 din Legea nr. 581/1999, înregistrarea asociației obștești și, respectiv, a fundației poate fi refuzată doar din motive excepționale, inclusiv:

- statutul contravine Constituției sau actelor legislative
- cerințele expuse în decizia de amânare a înregistrării statutului nu sunt îndeplinite în termen de trei luni
- anterior a fost înregistrat statutul unei asociații obștești cu aceeași denumire
- cererea de înregistrare a statutului asociației obștești a fost depusă înainte de expirarea unui an din ziua rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată privind încetarea activității asociației respective
- organul de înregistrare constată că documentele prezentate de asociație conțin informație neautentică
- denumirea asociației obștești atinge morala publică, sentimentele naționale și religioase ale cetățenilor.

Decizia de refuz a înregistrării organizației necomerciale poate fi atacată în instanța de contencios administrativ.

4.6. IDENTIFICAREA ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE**DISPOZIȚII GENERALE.**

Organizația necomercială, după dobândirea calității de persoană juridică, se identifică ca subiect de drept prin anumite atribute de identificare, și anume: denumire, sediu, simbolică, număr de înregistrare etc.

DENUMIREA ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE.

Art. 66 din Codul Civil prevede că persoana juridică participă la raporturile juridice numai sub denumire proprie, stabilită în actele constitutive și înregistrată în modul stabilit. Pornind de la dispozițiile legale, persoana juridică are o singură denumire stabilită de actele constitutive și înscrisă în Registrul de Stat.

Denumirea organizației necomerciale trebuie să conțină forma de organizare a organizației, adică asociație obștească, fundație, instituție (art.66 al Codului Civil). O normă similară este stabilită și în art. 4 din Legea nr. 581/1999 cu privire la fundații.

Denumirea trebuie să fie unică, adică să fie irepetabilă, asigurându-se astfel caracterul inconfundabil cu denumirile unor alte persoane juridice. Actele de constituire trebuie să accepte o denumire care să conțină toate elementele stabilite de legislație, inclusiv cele care nu au caracter obligatoriu. Toate elementele luate împreună singularizează societatea în circuitul civil și comercial național și internațional. Împreună cu denumirea deplină, persoana juridică poate avea și o denumire prescurtată, care servește aceluiași scop – individualizarea ei ca participant la raporturile juridice.

Organizația necomercială cu o denumire înregistrată are dreptul să utilizeze acest nume. Dreptul organizației necomerciale asupra denumirii sale apare de la data înscrierii subiectului de drept în Registrul de Stat cu denumirea respectivă. Cel care folosește denumirea unei alte persoane juridice este obligat, la cererea acesteia, să înceteze utilizarea denumirii și să îi repare prejudiciul.

Persoana juridică dobândește dreptul exclusiv de utilizare a denumirii sale, drept absolut, opozabil tuturor participanților la circuitul civil. Dreptul titularului asupra denumirii este confirmat prin certificatul de înregistrare și prin extrasul din Registrul de Stat.

Persoana juridică trebuie să indice denumirea sa în toate actele pe care le emite.

Restricții. Organizației necomerciale i se refuză înregistrarea dacă:

- denumirea ei coincide cu denumirea unei alte persoane juridice înregistrate în Republica Moldova
- conține sintagme ce contravin normelor legale sau morale
- coincide cu numele unei persoane fizice și nu există acordul acesteia, al rudelor ei dacă ea nu este în viață.

SIMBOLICA.

Simbolica este semnul prin care o organizație necomercială este identificată de alte persoane juridice. La fel ca și denumirea, simbolica trebuie să fie unică și să se deosebească de simbolica altor persoane juridice. Simbolica este înregistrată în Registrul de Stat similar denumirii organizației necomerciale și se bucură de aceeași protecție juridică. Simbolica nu este un atribut obligatoriu.

În legislație lipsesc norme uniforme privind simbolica care ar permite o reglementare modernă a acestui fenomen juridic al organizațiilor necomerciale.

SEDIUL ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE.

Sediul este un atribut care situează societatea în spațiu, în raporturile juridice la care participă. Necesitățile practice, dar și securitatea raporturilor juridice solicită existența unui loc în care persoana juridică să fie considerată întotdeauna prezentă, o așezare care să permită contractarea ei în circuitul civil. Sediul organizației necomerciale poate fi domiciliul unui fondator-persoană fizică sau sediul unui fondator-persoană juridică.

CAPITOLUL V. ANALIZA STRUCTURII ORGANIZATORICE A ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE

5.1. ORGANUL SUPREM DE CONDUCERE AL ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE.

Organizația presupune o structură internă a subiectului-persoană juridică, prin care colectivul de participanți ai acesteia (fondatorii, asociații, membrii etc.) formează și manifestă în exterior o voință unitară. Altfel spus, organizația este structurarea colectivului de oameni pentru ca aceștia să se manifeste ca unul singur. Persoana juridică în calitate de organizație de sine stătătoare presupune existența a cel puțin două organe obligatorii și a altora facultative.

Organul suprem de conducere, care mai este numit și organ principal, la momentul fondării organizației necomerciale este constituit din totalitatea fondatorilor. În perioada activității, organul suprem de conducere include totalitatea asociațiilor, membrilor etc. Organul suprem de conducere formează voința persoanei juridice, care își găsește expresia în actele adoptate de către acesta.

Funcția organului suprem de conducere al organizației necomerciale diferă de forma organizatorico-juridică de constituire a acesteia. Astfel:

- Organul suprem de conducere al mișcării obștești este congresul (conferința) sau adunarea generală a participanților (art. 6, al.2 al Legii cu privire la asociațiile obștești)
- Organul suprem de conducere al organizației obștești este congresul (conferința) sau adunarea generală (art.7, al.2, Legea cu privire la asociațiile obștești)
- Conducerea instituției obștești este exercitată de către persoanele numite de către fondator / fondatori;
- Organul suprem de conducere al fundației este consiliul (art. 24, Legea cu privire la fundații). Membrii primei componente a consiliului sunt numiți de fondator sau de executorul testamentar, dacă aceștia nu sunt nominalizați în testament.

COMPETENȚA ORGANULUI SUPREM DE CONDUCERE.

Soluționarea celor mai importante chestiuni referitoare la existența organizației necomerciale ține de competența organului suprem de conducere.

Organul suprem de conducere are următoarele atribuții:

- Decide asupra fondării organizației necomerciale
- Decide asupra reorganizării sau lichidării organizației necomerciale
- Aprobă actele de constituire
- Modifică și completează actele de constituire
- Determină scopul și obiectul de activitate al organizației necomerciale
- Determină direcțiile prioritare și programul de activitate
- Adoptă decizii ce țin de strategia activității organizației necomerciale
- Determină modul de gestionare al patrimoniului
- Adoptă deciziile privind crearea de societăți comerciale și organizații necomerciale, participarea la ele, deschiderea de filiale
- Desemnează și revocă organele executive și alte organe ale organizației necomerciale
- Gestionează activitatea privind majorarea patrimoniului organizației necomerciale
- Asigură respectarea de către organizația necomercială a normelor eticii prevăzute în sectorul necomercial.

Statutul organizației necomerciale atribuie soluționarea oricărei chestiuni competenței exclusive a organului suprem de conducere.

Actele organului suprem de conducere al organizației necomerciale, adoptate în limitele legii, sunt obligatorii pentru toate organele organizației necomerciale, precum și pentru asociații care nu au participat la adoptarea deciziei sau au votat împotriva.

Menționăm că legile speciale nu prevăd modul de convocare și desfășurare a ședinței ordinare și extraordinare ale organului suprem de conducere, precum și modul de adoptare a deciziilor. De asemenea, legea nu stipulează când ședința organului suprem este deliberativă și care este modalitatea și termenul de convocare repetată a ședinței organului suprem de conducere. Lipsa unor asemenea prevederi poate determina imposibilitatea adoptării unor decizii importante de către organul suprem de conducere.

Legea stabilește unele interdicții privitor la conducătorii organizațiilor necomerciale, membrii organelor lor de revizie și control. Astfel, nu pot fi membri ai organelor menționate membrii Guvernului și funcționarii publici, în ale căror obligații de serviciu intră promovarea politicii de stat în domeniile prioritare, conform statutelor, pentru aceste organizații obștești sau fundații (art. 4, al. 4 al Legii cu privire la asociațiile obștești; art. 25, al. 4 al Legii cu privire la fundații). În același timp, nu pot fi membri ai consiliului fundației fondatorii-persoane fizice, precum și conducătorii fondatorilor-persoane juridice.

Legea cu privire la asociațiile obștești (art. 16) prevede că pot fi conducători ai asociațiilor obștești sau membri ai organelor lor de revizie și control cetățeni care au atins vârsta majoratului, domiciliați în Republica Moldova. Legea cu privire la fundații (art. 25, al. 1) specifică aceleași cerințe, cu excepția necesității domiciliierii în Republica Moldova. În schimb, în privința membrilor consiliului, Legea cu privire la fundații (art.25, al.3) menționează că cel puțin jumătate din membrii consiliului trebuie să fie cetățeni ai Republicii Moldova.

Membrii organului suprem de conducere, de regulă, își desfășoară activitatea pe baze obștești și au dreptul doar la compensarea cheltuielilor aferente îndeplinirii acestor obligații (art. 28 al Legii cu privire la fundații; art. 11, al. 4 al Legii cu privire la filantropie și sponsorizare).

Concluzie. Considerăm necesară specificarea modalității și termenului de convocare atât a ședințelor ordinare, cât și celor extraordinare. Este necesar de prevăzut expres câți membri ai organului suprem de conducere trebuie să fie prezenți, pentru ca ședința să fie considerată deliberativă. Pentru situația în care ședința nu va fi deliberativă, este utilă specificarea termenului pentru convocarea ședinței repetate, precum și a numărului necesar de voturi, de exemplu, 1/3 din numărul total, pentru ca ședința repetată să fie considerată deliberativă.

În opinia noastră, ar fi necesară atribuirea la competența exclusivă a organului suprem de conducere adoptarea deciziilor privind

tranzacțiile, ale căror valoare constituie 50% din patrimoniul organizației necomerciale, precum și tranzacțiile de vânzare sau cumpărare a imobilelor.

De asemenea, este necesară o prevedere privind modul de adoptare a deciziilor, precum și cauzele și modalitatea anulării hotărârilor organului suprem de conducere. Lipsa unor asemenea mențiuni poate avea drept consecință crearea de incertitudini privind adoptarea deciziilor, astfel încât deciziile ar putea fi luate în mod arbitrar sau abuziv de către alte organe.

Apreciem drept necesară introducerea unei prevederi legislative referitor la posibilitatea fondatorului fundației de a face parte din organele fundației, precum și de a influența activitatea fundației.

5.2. ORGANUL EXECUTIV

Este cel care manifestă în exterior voința organizației necomerciale și realizează în numele ei acte juridice. Organul executiv poate fi colegial (consiliu, direcție etc.) sau unipersonal (director, președinte, administrator etc.).

Organul executiv, la ca și în cazul organului suprem de conducere, este determinat de forma organizatorico-juridică a organizațiilor necomerciale.

Astfel, organul de conducere permanent al mișcării obștești și al organizației obștești este un organ colegial, eligibil, subordonat congresului (conferinței) sau adunării generale. După înregistrarea mișcării obștești / organizației obștești, organul executiv exercită drepturile persoanei juridice în numele mișcării obștești / organizației obștești și îndeplinește obligațiile acestora în conformitate cu prevederile statutului (art. 6, al. 2 și art. 7, al. 2 ale Legii cu privire la asociațiile obștești).

În cazul instituției obștești, conform prevederilor documentelor constitutive, poate fi constituit un organ colegial numit sau ales de fondator / fondatori (art.8, al.3 al Legii cu privire la asociațiile obștești). Acest organ poate determina conținutul activității instituției obștești, poate avea drept de vot consultativ pe lângă fondator / fondatori și are dreptul să dispună de bunurile instituției obștești doar dacă fondatorul / fondatorii i-au acordat un asemenea drept.

Legea cu privire la fundații (art.29, al. 2) stipulează că fundația poate avea organe cu atribuții executive.

Soluționarea tuturor chestiunilor care prin lege sau statut nu sunt atribuite la competența exclusivă a altor organe ține de competența organului executiv.

Recomandăm introducerea următoarei cerințe față de membrii organului executiv: pot deveni membri ai organului suprem de conducere al organizației necomerciale persoanele care au o reputație ireproșabilă.

Concluzie. Considerăm necesară introducerea unor prevederi legislative referitoare la:

- cine poate fi membru al organului executiv al organizației necomerciale
- modalitatea de desemnare și revocare a membrilor organului executiv
- atribuțiile organului executiv
- dreptul de reprezentare a organului executiv
- modalitatea de adoptare a deciziilor de către organul executiv colegial
- responsabilitatea membrilor organului executiv pentru încălcarea legii, gestiune frauduloasă, activitate netransparentă.

5.3. ORGANUL DE CONTROL

Supraveghează activitatea organului executiv și prin aceasta asigură gestiunea corectă și transparența activității organizației necomerciale. Din categoria organelor de control ale organizațiilor necomerciale fac parte:

- Comisia de revizie
- Comisia de cenzori
- Auditorul independent.

Controlul activității fundației este exercitat de asemenea și de către unele instituții ale statului. Astfel, controlul activității fundației privind corespunderea acesteia scopurilor statutare este efectuat de către Ministerul Justiției (art. 32, al. 1 al Legii cu privire la fundații). Persoanele cu funcții de răspundere din cadrul Ministerului Justiției au dreptul să primească informație privind toate aspectele activității fundației și să participe la activitățile acesteia.

Controlul activității financiare a fundației este exercitat de către organele financiare și fiscale de stat, în modul stabilit de legislație (art. 32, al. 2 al Legii cu privire la fundații).

Concluzie. Considerăm necesar ca legea să prevadă situațiile în care organul de control financiar intern poate fi constituit dintr-un singur cenzor și situațiile în care organul de control trebuie să fie format dintr-o comisie de cenzori. De exemplu, poate fi specificat că pentru organizațiile necomerciale cu mai mult de 100 de membri, înscriși până la data întrunirii ultimei adunări generale, controlul financiar intern este exercitat de către o comisie de cenzori, formată dintr-un număr impar de membri, dar nu mai puțin de trei. Ar fi rațional ca majoritatea membrilor comisiei de cenzori să fie aleși din rândul asociaților. O prevedere în acest sens există în Ordonanța Guvernului României Nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații.

În opinia noastră, considerăm necesar de reglementat:

- modalitatea de desemnare a comisiei de cenzori
- componența comisiei de cenzori
- termenul pentru care este desemnată comisia de cenzori
- atribuțiile comisiei de cenzori
- cine poate fi membru al comisiei de cenzori
- modalitatea de adoptare a deciziilor de către comisia de cenzori și imposibilitatea abținerii de la vot
- obligația comisiei de cenzori de a convoca ședința organului suprem de conducere în cazul depistării încălcărilor financiare care contravin scopurilor statutare și pun în pericol existența organizației
- răspunderea cenzorilor pentru întocmirea rapoartelor neveridice.

5.4. ALTE ORGANE ALE ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE

Legea cu privire la fundații (art. 29) prevede că fundația poate avea un consiliu de tutelă, care controlează activitatea fundației.

Existența unui consiliu de tutelă este obligatorie pentru fundația de utilitate publică al cărei patrimoniu sau active depășesc suma de un milion de lei. Consiliul de tutelă este în drept să controleze orice document al fundației și să ceară convocarea ședinței extraordinare a consiliului fundației.

Consiliul de tutelă are următoarele atribuții:

- supraveghează conformitatea activității fundației cu prevederile legislației, statutului și cu normele eticii, precum și ținerea contabilității
- exercită controlul asupra raportului financiar anual și al celui anual de activitate al fundației
- informează consiliul fundației cu privire la lacunele depistate și formulează propuneri pentru înlăturarea lor
- prezintă consiliului fundației, cel puțin o dată pe an, un raport despre activitatea sa.

Filiarele organizațiilor necomerciale străine au calitatea de persoană juridică, spre deosebire de filialele organizațiilor necomerciale autohtone, care nu sunt persoane juridice. Prin urmare, în privința organelor ce aparțin filialelor organizațiilor necomerciale străine se aplică aceleași prevederi ca și pentru organizațiile necomerciale. Conform stipulărilor Codului Civil (art. 56), persoanele juridice străine sunt asimilate, în condițiile legii, cu persoanele juridice ale Republicii Moldova.

Prevederile legislației Republicii Moldova se aplică organelor organizației necomerciale internaționale, dacă aceasta își are sediul pe teritoriul Republicii Moldova.

5.5. PATRIMONIUL ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE.

Codul Civil al Republicii Moldova definește patrimoniul (art. 284) ca reprezentând totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale (care pot fi evaluate în bani), privite ca o sumă de valori active și pasive strâns legate între ele, aparținând unor persoane fizice și juridice determinate. Toate bunurile persoanei fizice sau juridice fac parte componentă a patrimoniului ei.

Prin patrimoniu se stabilește legătura de dependență a persoanei juridice de voința participanților săi.

Codul Civil al Republicii Moldova menționează (art. 55, al. (3)) că, în funcție de participare la constituirea patrimoniului persoanei juridice, fondatorii (membrii) au sau nu drepturi de creanță față de aceasta. În cazul organizațiilor necomerciale, fondatorii / membrii nu au drepturi de creanță față de ea.

Organizațiile necomerciale, neavând scop lucrativ, direcționează veniturile obținute din activitatea lor spre realizarea scopului propus și nu le împart între fondatori sau asociați.

Participanții la organizațiile necomerciale nu au drepturi patrimoniale asupra activelor acestora. Astfel, ei nu pot pretinde la o parte din veniturile organizației, nu pot cesiona calitatea de asociat, nu pot pretinde la o cotă-parte din patrimoniu în caz de retragere, excludere sau lichidare.

Organizațiile necomerciale pot avea în proprietate bunuri, care se află în circuitul civil, necesare activității sale (art. 29, Legea cu privire la asociațiile obștești; art. 9, Legea cu privire la fundații; art. 17, Legea cu privire la filantropie și sponsorizare), și anume:

- orice bunuri necesare pentru asigurarea materială a activității prevăzute de statut
- obiecte de proprietate intelectuală, de exemplu, invenții, modele de utilitate, soiuri de plante, topografii ale circuitelor integrate, denumiri de origine a produselor, mărci de produse și servicii, desene și modele industriale, opere literare, de artă și de știință, secretul comercial know-how etc.
- localuri pentru acțiuni de binefacere, realizate sau achiziționate pe contul mijloacelor asociației în conformitate cu scopurile și sarcinile statutare
- mijloace bănești
- valori mobiliare.

Patrimoniul organizației necomerciale trebuie să asigure atingerea scopurilor fixate în statut.

TITULARUL PATRIMONIULUI FUNDAȚIEI.

Legea stabilește un plafon minim pentru patrimoniul fundației. Astfel, patrimoniul inițial al fundației va fi de cel puțin 200 salarii minime și nu poate fi micșorat în procesul activității fundației (art. 9, al. 3, Legea cu privire la fundații).

În privința titularului dreptului de proprietate al organizației necomerciale, acesta diferă în funcție de forma organizatorico-juridică.

Astfel, patrimoniul transmis fundației de către fondator constituie proprietatea fundației (art. 2, Legea cu privire la fundații). Legea instituie în privința utilizării patrimoniului fundației unele interdicții în sensul că activele fundației pot fi utilizate în interesul:

- fondatorului
- membrilor organelor ei de conducere
- personalului fundației.

Activele ce formează patrimoniul inițial pot fi formate din bani sau bunuri. Proprietatea fundației o reprezintă atât bunurile transmise de fondatori la momentul constituirii, cât și cele obținute de fundație din alte surse legale.

Legea cu privire la filantropie și sponsorizare (art. 17, al. 4) afirmă că patrimoniul organizației filantropice nu poate fi vândut sau transmis fondatorilor ori membrilor ei în condiții mai favorabile pentru aceștia decât pentru alte persoane.

Concluzie. Considerăm necesară excluderea sintagmei „sau transmis”, deoarece ea contravine prevederilor altor legi și chiar scopului statutar. În temeiul acestei reglementări, patrimoniul transmis către organizația filantropică ar putea fi întors fondatorului sau membrilor, cu respectarea condiției ca această transmitere să nu fie efectuată în condiții mai avantajoase decât pentru alte persoane. O asemenea situație confirmă și prezența conflictului de interese.

TITULARUL PATRIMONIULUI MIȘCĂRII OBȘTEȘTI.

Titular al dreptului de proprietate asupra tuturor bunurilor mișcării obștești este organul permanent colegial eligibil, care are statut de persoană juridică (art. 31, Legea cu privire la asociațiile obștești).

TITULARUL PATRIMONIULUI ORGANIZAȚIEI OBȘTEȘTI.

Titular al dreptului de proprietate asupra tuturor bunurilor organizației obștești este organizația obștească. Pentru organizațiile obștești care au mai multe verigi, titularul dreptului de proprietate asupra tuturor bunurilor este organizația obștească în ansamblu. Legea cu privire la asociațiile obștești (art. 32, al. 2) prevede că subdiviziunile structurale ale organizației obștești au doar dreptul de administrare operativă a bunurilor atribuite de proprietar.

Concluzie. În opinia noastră, o asemenea reglementare contravine principiilor generale stabilite de Codul Civil, deoarece filialele, nefiind persoane juridice, nu pot fi proprietari ai bunurilor. Ele nu au nici drept de administrare operativă. Filiala nu dobândește și nici nu poate dobândi un drept propriu asupra patrimoniului gestionat. În calitate de structură a persoanei juridice, ea acționează ca o parte a acesteia. Activitatea filialei este propriu-zis activitatea organizației necomerciale.

Conform prevederilor Legii cu privire la asociațiile obștești (art. 32, alin. 3), în organizația obștească cu mai multe verigi, care reunește într-o uniune organizațiile teritoriale în calitate de subiecte independente, titular al dreptului de proprietate asupra bunurilor ce aparțin organizației obștești în ansamblu este uniunea. Și această prevedere contravine principiilor stabilite de Codul Civil, pe motiv că uniunea un poate deveni proprietar al bunurilor membrilor ei. Uniunea poate fi proprietar doar al bunurilor transmite ei în proprietate de către membrii acesteia. În cadrul uniunii, membrii acesteia sunt proprietari ai bunurilor care le aparțin.

TITULARUL PATRIMONIULUI INSTITUȚIEI OBȘTEȘTI.

Titular al dreptului de proprietate asupra bunurilor instituției obștești este asociația obștească fondatoare (art. 33, al. 1 al Legii cu privire la asociațiile obștești). Dacă în documentele de constituire a instituției obștești acesteia i se acordă dreptul de a desfășura activități profitabile, instituția obștească poate dispune de veniturile obținute și de bunurile achiziționate, luându-le la evidență într-un bilanț separat.

Potrivit prevederilor aceluiași articol, instituția obștească exercită asupra bunurilor transmise de organizația obștească dreptul de posesie, dreptul de folosință și dreptul de dispoziție în limitele stabilite de legislație, conform scopurilor și sarcinilor statutare și în temeiul contractului încheiat cu fondatorul.

Constatăm că există o contradicție în prevederile acestui articol. Pe de o parte, se stipulează că titular al dreptului de proprietate asupra bunurilor transmise instituției obștești este asociația obștească fondatoare; pe de altă parte, se afirmă că instituția obștească are drept de posesie, de folosință și de dispoziție asupra bunurilor transmise. Or, doar proprietatea reunește cele trei atribute, adică dreptul de posesiune, de folosință și de dispoziție (jus possidendi, jus utendi et jus fructuendi, jus disponendi) asupra bunului (art. 315, al.1, Codul Civil). Toate celelalte drepturi reale comportă doar unul sau două din aceste atribute, niciodată însă pe toate, fiindcă întotdeauna le lipsește atributul jus disponendi, facultatea de a dispune de bun.

Instituția obștească poate înstrăina sau dispune în alt mod de bunurile transmise de către fondator sau de cele achiziționate pe contul mijloacelor alocate conform planului de cheltuieli, doar cu autorizația scrisă a asociației obștești (art. 33, Legea cu privire la asociațiile obștești).

În conformitate cu prevederile Codului Civil (art. 183, alin. 2), patrimoniul se consideră transmis de fondator instituției cu drept de proprietate dacă actul de constituire nu prevede altfel. Prin urmare, contribuția fondatorului este considerată transmisă cu titlu de proprietate, în măsura în care actul de constituire nu prevede alt regim juridic. Fondatorul poate transmite bunurile și cu alt titlu legal care îi va permite instituției să activeze pentru atingerea scopurilor sale. De exemplu, bunurile pot fi grevate cu uzufruct în favoarea instituției, pot fi transmise în locațiune, comodat etc.

Întreprinderea asociației obștești are dreptul să gestioneze nestingherit bunurile atribuite. Raportul dintre asociația obștească-proprietar și întreprinderea ei se bazează pe contractul încheiat între acestea.

SURSELE DE FORMARE A PATRIMONIULUI.

Legea acordă în privința surselor de formare a patrimoniului posibilități foarte mari organizațiilor necomerciale de a obține acest patrimoniu. Legea prevede expres unele surse, neavând caracter limitativ, stipulând: „... și alte surse neinterzise de lege”. Totuși, majoritatea organizațiilor necomerciale se limitează doar la contribuțiile transmise de fondator / fondatori, donații, sponsorizări, granturi.

Sursele de formare a patrimoniului organizației necomerciale sunt următoarele:

- contribuțiile fondatorilor
- donațiile
- granturile obținute
- încasările din organizarea lecțiilor publice, expozițiilor, loteriilor, licitațiilor, acțiunilor sportive și de altă natură
- veniturile realizate din actele juridice civile
- veniturile realizate din activitatea economică, inclusiv din activitatea economică externă
- mijloacele acordate cu titlu de sponsorizare
- veniturile obținute din activitatea neoperațională, inclusiv operațiunile cu valori mobiliare
- încasările din activitatea de atragere a resurselor
- transferurile de la bugetul de stat și de la bugetele unităților administrativ-teritoriale, din fondurile speciale, în condițiile legii
- veniturile, rămase după plata impozitelor, din activitățile societăților comerciale, fondate de organizația necomercială
- alte surse neinterzise de lege.

5.6. CONFLICTUL DE INTERESE.

Legile speciale nu conțin prevederi exprese referitoare la conflictul de interese. Totuși, există stipulări care au drept scop evitarea conflictului de interese.

Astfel, Legea cu privire la asociațiile obștești are asemenea prevederi în mai multe articole și anume:

Art. 4, al. 4, referindu-se la restricțiile privind constituirea și activitatea asociațiilor obștești, menționează că fondatori ai asociațiilor

obștești sau membri ai organelor lor de conducere, executive, de control și revizie nu pot fi membrii Guvernului și funcționarii publici în ale căror obligații de serviciu intră promovarea politicii de stat în domeniile prioritare conform statutelor, pentru aceste asociații obștești.

Art. 14, al. 5 prevede că autoritățile publice nu pot fi fondatori, membri (participanți) ai asociațiilor obștești.

Art. 28, al. 4 stipulează că veniturile realizate de asociația obștească din activitatea economică productivă și din altă activitate de întreprinzător nu pot fi distribuite între membrii (participanții) acestei asociații și se folosesc în exclusivitate pentru realizarea scopurilor și sarcinilor statutare.

Art. 40, al. 2 relevă că bunurile rămase după lichidarea asociației obștești și executarea creanțelor creditorilor, iar în cazul lipsei în statut a unor asemenea capitole, bunurile sunt folosite pentru realizarea scopurilor și sarcinilor stabilite prin decizia de lichidare adoptată de congresul sau adunarea generală a membrilor (participanților) asociației sau prin hotărârea pronunțată de instanța de judecată. Alineatul 3 al aceluiași articol stipulează că, dacă la lichidarea asociației obștești congresul (conferința) sau adunarea generală a membrilor (participanților) nu a soluționat chestiunea privind utilizarea bunurilor rămase, atunci, după executarea creanțelor creditorilor, organele de conducere ale asociației obștești pot decide utilizarea acestor bunuri pentru realizarea scopurilor și sarcinilor statutare ale asociației obștești lichidate. În cazul lichidării asociației obștești de către instanța de judecată, bunurile asociației rămase după executarea creanțelor creditorilor pot fi trecute cu titlu gratuit în proprietatea statului (al. 5, art. 40).

Legea cu privire la fundații are de asemenea prevederi în acest sens:

Art. 6, al. 4 interzice autorităților publice centrale și locale, precum și instituțiilor bugetare să fie fondatori ai fundațiilor.

Art. 9 al. 2, al. 3, al. 5, al. 6 prevede că patrimoniul transmis fundației constituie proprietatea fundației și poate fi utilizat doar pentru asigurarea scopurilor statutare. Finanțele publice pot fi utilizate în scopul susținerii activității desfășurate de fundația certificată oficial ca fiind de utilitate publică și numai pe bază de concurență. Este interzisă utilizarea finanțelor publice pentru acoperirea cheltuielilor administrative ale fundației. Al. 6 stipulează expres că patrimoniul fundației nu poate fi utilizat în interesul fondatorului, membrilor organelor de conducere, precum și al personalului fundației.

Art. 26, al. 2 reglementează modalitatea de adoptare a deciziilor în cazul în care este discutată o chestiune de interes patrimonial a vreunui membru al consiliului sau al rudelor de gradele I-III ale acestuia. Deși se menționează expres că este necesar ca acest membru să nu participe la vot, considerăm, totuși, că aici legea admite conflictul de interese, prin acordarea posibilității unui membru al organului suprem de conducere să beneficieze personal sau prin rudele acestuia de patrimoniul fundației. Legea impune, de asemenea, consemnarea în procese verbale a tuturor deciziilor adoptate în interesul colaboratorilor fundației.

Concluzie. Considerăm că este necesară excluderea acestei prevederi, deoarece ea admite conflictul de interese, care contravine atât prevederilor art. 190 al Codului Civil al Republicii Moldova, care stipulează că organizația necomercială trebuie să evite în activitatea sa conflictele de interese, cât și scopului în sine al organizației necomerciale.

Art. 28 menționează că membrii consiliului fundației își îndeplinesc obligațiile pe baze obștești și au dreptul doar la compensarea cheltuielilor aferente realizării acestor obligații.

Art. 31, al. 2 prevede că membrii organului de control nu pot fi membri ai oricărui alt organ al fundației și nici beneficiari ai fundației.

Legea cu privire la filantropie și sponsorizare conține, de asemenea, unele prevederi care au scopul de a evita conflictul de interese:

Art. 11, al. 5 stipulează că membrii organului suprem de administrare al organizației filantropice și persoanele cu funcție de răspundere ale acesteia nu pot intra în administrația societăților comerciale și a organizațiilor necomerciale pe care organizația filantropică le-a fondat sau la care participă.

Art. 17, al. 4 prevede că patrimoniul organizației filantropice nu poate fi vândut sau transmis fondatorilor sau membrilor ei în condiții mai favorabile pentru aceștia decât pentru alte persoane.

Codul Civil reglementează expres conflictul de interese și soluționarea acestuia (art. 190, 191). Astfel, în accepțiunea Codului Civil, se consideră că există conflict de interese în cazul încheierii unui act juridic referitor la patrimoniul organizației necomerciale între aceasta și persoana interesată. Prin urmare, Codul Civil reglementează situațiile în care o persoană, în virtutea poziției pe care o deține, poate obține beneficii în interes personal, în interesul familiei sale, rudelor sau altor persoane cu care se află în relații de muncă sau al cărui creditor este, în detrimentul organizației necomerciale. În asemenea situații apare un conflict între interesele persoanelor respective și interesele organizațiilor necomerciale.

Satisfacerea intereselor personale în detrimentul organizațiilor necomerciale împiedică atingerea scopurilor declarate, motiv pentru care organizația necomercială trebuie să acorde o atenție specială politicii privind conflictele de interese.

Pot fi atribuite la categoria potențialelor persoane interesate:

- Conducătorul organizației necomerciale, membrii organelor executive și control, deoarece aceste persoane sunt împuternicite de lege și / sau de actul de constituire să acționeze în numele și pe seama organizației necomerciale în raporturile cu terții și pot adopta sau condiționa adoptarea deciziilor.
- Angajații organizației necomerciale, fiindcă ar putea influența sau condiționa adoptarea anumitor decizii de către organele de conducere.
- Fondatorul / fondatorii organizației necomerciale, finanțatorii acesteia sau alte persoane care se află în relații speciale cu organizația necomercială și ar putea influența sau condiționa adoptarea deciziilor.

Persoanele menționate pot fi considerate interesate atât în cazul încheierii actelor juridice cu ele personal, precum și cu:

- Rudele acestora pe linie dreaptă sau colaterală până la gradul III inclusiv, în cazul persoanelor fizice.
- Persoanele cu care se află în relații de muncă.
- Societățile comerciale sau organizațiile necomerciale în care persoana interesată are calitatea de fondator / membru sau angajat.
- Persoanele al căror creditor este în virtutea unor obligații contractuale sau extracontractuale.

Codul Civil permite încheierea actelor cu conflict de interese, cu condiția aprobării prealabile a acestora de către organul suprem al organizației necomerciale sau de către un organ colegial, dacă prin statut i s-a atribuit o asemenea competență. Organele de revizie și control ar putea fi împuternicite prin statut cu soluționarea conflictelor de interese. În situația în care înșiși membrii împuterniciți cu soluționarea conflictelor de interese sunt persoane interesate, soluționarea conflictelor de interese va fi transmisă organului suprem de

conducere al organizației necomerciale.

Codul Civil stabilește și consecințele încheierii unui act juridic cu conflict de interese fără aprobarea organului suprem sau al altui organ împuternicit prin statut. În această situație, persoana interesată va fi obligată să repare prejudiciul adus organizației necomerciale.

Conform prevederilor Codului Civil, persoana interesată este obligată să restituie organizației necomerciale, împreună cu repararea prejudiciului, și venitul obținut ca efect al încheierii actului juridic cu conflict de interese. Dacă la încheierea tranzacției cu conflict de interese au acționat mai multe persoane interesate, ele vor purta răspundere solidară față de organizația necomercială.

Concluzie. Considerăm că este necesar de stipulat legislativ posibilitatea încheierii unor acte juridice cu conflict de interese, doar în cazurile în care prin aceste acte nu este afectat interesul organizației necomerciale. Cu titlu de exemplu, menționăm următoarea situație: acordarea de către membrii unei organizații necomerciale în locațiune a unor bunuri la prețuri mai mici comparativ cu cele existente pe piață. De asemenea, trebuie prevăzută obligația persoanei interesate de a notifica, în formă scrisă până la încheierea contractului, organul abilitat să încheie actele juridice despre relațiile în care se află cu persoana ce ar putea beneficia în urma tranzacției.

În opinia noastră, este necesar de prevăzut în lege și cazul în care persoana interesată va fi exonerată de răspundere. De exemplu, persoana a informat organul competent despre interesul pe care îl are, iar actul juridic a fost încheiat fără respectarea procedurii de soluționare a conflictului de interese. Într-o asemenea situație, prejudiciul suportat de organizația necomercială va fi reparat de către persoana care a încheiat actul juridic, fără respectarea procedurii de soluționare a conflictului de interese.

CAPITOLUL VI. RAPORTUL DINTRE UN MEMBRU ȘI ORGANIZAȚIA NECOMERCIALĂ

6.1. DREPTURILE UNUI MEMBRU FAȚĂ DE ORGANIZAȚIA NECOMERCIALĂ.

În funcție de forma organizatorico-juridică a organizației necomerciale, fondatorii au sau nu calitatea de membru consemnată. Astfel, în cazul instituției obștești, mișcării obștești și fundațiilor, fondatorii nu au calitatea de membru consemnată (art. 6, art. 8, Legea cu privire la asociațiile obștești, art. 1 Legea cu privire la fundații). Organizația obștească este constituită pe baza consemnării calității de membru (art. 7, Legea cu privire la asociațiile obștești).

Drepturile și obligațiile membrilor organizației necomerciale sunt stabilite în statutul acesteia.

Un membru al organizației necomerciale are următoarele drepturi în raport cu organizația dată:

- Să participe la ședința adunării membrilor organizației necomerciale cu drept de vot. Un membru are dreptul la un singur vot. Dreptul de vot nu poate fi exercitat prin reprezentare, decât în cazul în care legea nu prevede astfel.
- Să participe la desemnarea organelor de conducere și control ale organizației necomerciale.
- Să fie membru al organelor de conducere și control ale organizației necomerciale.
- Să decidă asupra reorganizării și lichidării organizației necomerciale.
- În cazul lichidării organizației necomerciale, să decidă asupra utilizării bunurilor rămase după executarea creanțelor creditorilor.

Drepturile membrilor organizației necomerciale trebuie să fie prevăzute în statutul acesteia.

Un membru al organizației necomerciale nu are dreptul asupra cotei transmise organizației necomerciale, precum și asupra patrimoniului acesteia.

6.2. OBLIGAȚIILE UNUI MEMBRU FAȚĂ DE ORGANIZAȚIA NECOMERCIALĂ.

Membrul organizației necomerciale trebuie să respecte obligațiile stabilite de statutul organizației necomerciale.

6.3. RĂSPUNDEREA UNUI MEMBRU FAȚĂ DE ORGANIZAȚIA NECOMERCIALĂ.

Membrul organizației necomerciale nu poartă răspundere pentru obligațiile organizației necomerciale, la fel cum organizația necomercială nu este responsabilă pentru obligațiile membrilor săi.

Legea cu privire la filantropie și sponsorizare notează (art. 15, al. 3) că membrii asociației și cei ai uniunii organizațiilor filantropice poartă răspundere subsidiară pentru obligațiile asociației sau uniunii, în mărimea și modul prevăzute în documentele de constituire.

Fondatorul instituției, potrivit (art. 183, alin. (4), Codul Civil), răspunde pentru obligațiile instituției în măsura în care patrimoniul acesteia nu este suficient pentru stingerea lor.

6.4. RETRAGEREA ȘI EXCLUDEREA UNUI MEMBRU DIN ORGANIZAȚIA NECOMERCIALĂ.

Modalitatea de pierdere a calității de membru trebuie să fie prevăzută în statutul organizației necomerciale. Temeiul juridic îl constituie art. 18, alin. 1, lit. e al Legii cu privire la asociațiile obștești, care stipulează că statutul asociației obștești trebuie să prevadă condițiile și procedura de retragere a membrilor din asociația obștească.

Concluzie. Considerăm că legea trebuie să stipuleze modalitatea de dobândire și retragere a calității de membru, precum și faptul care persoană poate deveni membru al organizației necomerciale. Retragera unui membru poate fi benevolă, prin depunerea unei cereri. Statutul ar putea prevedea depunerea cererii de retragere cu un anumit termen de preaviz sau, de exemplu, faptul că un membru al organizației necomerciale poate prezenta cererea de retragere din organizația necomercială doar la sfârșitul anului financiar.

De asemenea, este necesară menționarea modalității și cauzelor de excludere a unui membru din organizația necomercială. Modalitatea excluderii unui membru trebuie stabilită în statutul organizației necomerciale. Totuși, indiferent de stipulările statutului, legea ar trebui să prevadă excluderea unui membru pentru nerespectarea statutului sau cauzarea unei daune esențiale organizației necomerciale.

CAPITOLUL VII. REORGANIZAREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE

7.1. DISPOZIȚII GENERALE.

Reorganizarea este o operațiune juridică complexă de transmitere a drepturilor și obligațiilor prin succesiune de la persoana juridică existentă la persoana juridică succesoare, care există sau ia naștere în urma reorganizării. Succesorul continuă raporturile juridice ale predecesorului său. Ca efect al reorganizării, se produce fie dizolvarea persoanei juridice (absorbția), fie constituirea unor alte persoane (separarea), iar uneori dizolvarea unor persoane juridice și constituirea altora pot avea loc concomitent (contopirea și divizarea). Dizolvarea unora și constituirea altor persoane juridice nu sunt un scop în sine, ci reprezintă fenomene accesorii ale acestor reorganizări.

Reorganizarea implică cel puțin două persoane juridice și produce efecte creatoare, modificatoare ori de încetare a lor.

Codul Civil conține în art. 69-85 reguli generale de reorganizare, aplicabile tuturor persoanelor juridice de drept privat, inclusiv organizațiilor necomerciale.

Există foarte puține norme speciale privitor la reorganizarea organizațiilor necomerciale și ele se reduc, de regulă, la trimiteri făcute la Codul Civil. Acestea se referă la art. 38-39 din Legea nr. 837/1996. Legea nr. 581/1999 nu prevede posibilitatea de reorganizare a fundațiilor și aceasta pare să servească drept temei pentru afirmația, potrivit căreia fundația nu poate fi reorganizată. Însă noi considerăm că asupra fundațiilor se răsfrâng atât dispozițiile Codului Civil, cât și dispozițiile Legii nr. 1420/2002 cu privire la sponsorizare și filantropie, care consideră și fundațiile drept organizații filantropice. Această lege din urmă conține dispoziții exprese privind imposibilitatea reorganizării organizației filantropice în societăți comerciale.

În continuare vom analiza pe scurt formele de reorganizare a organizațiilor necomerciale, având ca bază dispozițiile Codului Civil.

7.2. REORGANIZAREA FORȚATĂ ȘI REORGANIZAREA VOLUNTARĂ.

Organizația necomercială se poate reorganiza – în mod voluntar – atunci când decizia este adoptată de organul ei suprem, ori în mod forțat – dacă reorganizarea este efectuată în temeiul unei hotărâri a instanței de judecată.

Reorganizarea forțată. Asupra reorganizării persoanei juridice prin divizare sau separare poate decide, în unele cazuri, instanța de judecată.

Instanța poate emite o hotărâre de reorganizare în procesul de insolvență, în cazul în care față de o organizație necomercială insolubilă se aplică procedura planului, stabilită de Legea insolvenței. Una din soluțiile procedurii planului poate fi divizarea persoanei juridice insolubile în două sau mai multe părți și transmiterea unor părți din patrimoniu către unul sau mai mulți creditori.

Reorganizarea voluntară. Hotărârea de reorganizare voluntară a persoanei juridice sau de participare la un proces de reorganizare în care sunt incluse mai multe persoane juridice poate fi emisă numai de organul suprem a organizației necomerciale. O astfel de decizie este adoptată cu o majoritate de voturi stabilită de lege sau de actul de constituire. Dacă în procesul de reorganizare sunt implicate mai multe organizații necomerciale, hotărârea de reorganizare trebuie să fie adoptată de fiecare organizație participantă, cu respectarea tuturor cerințele stabilite pentru forma organizației necomerciale și ale actului de constituire.

7.3. IMPOSIBILITATEA REORGANIZĂRII ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE ÎN SOCIETATE COMERCIALĂ ȘI ÎN ORICARE PERSOANĂ JURIDICĂ CU SCOP LUCRATIV

Posibilitatea reorganizării unor organizații necomerciale într-o persoană juridică cu scop lucrativ reprezintă un subiect de importanță majoră. Altfel spus, se pune problema dacă o organizație necomercială poate fi transformată într-o persoană juridică cu scop lucrativ, precum și participarea acesteia la fuziunea cu o persoană juridică cu scop lucrativ sau dezmembrarea organizației necomerciale în mai multe persoane juridice cu fondarea uneia sau mai multor persoane juridice cu scop lucrativ.

În Codul Civil nu sunt prezente norme exprese care interzic asemenea reorganizări. Există însă o dispoziție în art. 12 din Legea nr. 1420/2002 cu privire la filantropie și sponsorizare, potrivit căreia „organizația filantropică nu poate fi reorganizată în societate comercială”. Această dispoziție lasă loc pentru anumite reorganizări, cum ar fi o organizație necomercială într-o societate cooperatistă.

Totuși, considerăm că reorganizarea unei organizații necomerciale într-o persoană juridică cu scop lucrativ nu poate fi făcută.

Astfel, nu ar putea fuziona, de pildă, o societate comercială cu o organizație necomercială din cauza drepturilor diferite pe care le au membrii lor în raport cu organizația necomercială. De exemplu, asociații societăților comerciale au drepturi de creanță (patrimoniale) asupra societății comerciale, în timp ce membrii organizației necomerciale nu au drepturi de creanță, ci numai drepturi personale nepatrimoniale. O reorganizare a lor prin fuziune face posibilă operațiunea juridică de convertire de drepturi nepatrimoniale în drepturi patrimoniale. În alt sens, un asociat al organizației necomerciale-persoană fără drepturi patrimoniale ar putea dobândi aceste drepturi în rezultatul reorganizării.

Opinie. Considerăm că este necesară o dispoziție expresă inclusă în Codul Civil sau într-un alt act legislativ de interdicție pentru organizațiile necomerciale de a se reorganiza în persoane juridice cu scop lucrativ.

7.4. FORME DE REORGANIZARE.

Persoana juridică se poate reorganiza prin fuziune, dezmembrare și transformare.

REORGANIZAREA PRIN FUZIUNE.

Fuziunea este o operațiune juridică prin care două sau mai multe organizații necomerciale își unifică patrimoniul și membrii într-o singură organizație. La fuziune are loc o succesiune universală, deoarece drepturile și obligațiile organizației necomerciale care se dizolvă trec integral la noua organizație necomercială sau la cea absorbantă. Ar putea fuziona două asociații obștești, două instituții sau două fundații.

Fuziunea are două forme: contopirea și absorbția. Efectele juridice pe care le produce fiecare fac deosebirea dintre aceste forme.

Contopirea este o operațiune juridică prin care două sau mai multe organizații necomerciale se unifică pentru a constitui o nouă organizație necomercială. În urma contopirii, organizațiile necomerciale care participă la procesul de reorganizare se dizolvă și sunt radiate din Registrul de Stat. Patrimoniul lor trece prin succesiune la noua organizație necomercială care va continua raporturile juridice încheiate de predecesori.

Absorbția este o operațiune juridică prin care o organizație necomercială înglobează (absoarbe) una sau mai multe organizații necomerciale. În consecință, organizația se dizolvă și este radiată din Registrul de Stat. Patrimoniul organizației necomerciale absorbite trece la organizația necomercială absorbantă care, după modificarea actelor de constituire, continuă propria existență, precum și toate raporturile juridice ale persoanelor absorbite.

Contractul de fuziune. Fuziunea implică mai multe organizații necomerciale și este efectuată care în baza unui contract de fuziune, aprobat de organul suprem al fiecărei organizații necomerciale participante.

Contractul de fuziune prin contopire se deosebește de contractul de fuziune prin absorbție.

Astfel, dacă la încheierea contractului de contopire se urmărește constituirea unei noi organizații necomerciale care să preia întregul patrimoniu al organizațiilor contopite și locul organizațiilor necomerciale dizolvate în toate raporturile lor juridice, la semnarea contractului de fuziune prin absorbție se urmărește scopul preluării (înglobării) de către organizația necomercială absorbantă a patrimoniului organizației necomerciale absorbite și locul acesteia în toate raporturile ei juridice.

Ca efect al înregistrării contractului de fuziune prin contopire, toate organizațiile necomerciale participante la procesul de reorganizare își pierd prin dizolvare calitatea de subiect de drept, în timp ce la înregistrarea contractului de fuziune prin absorbție, capacitatea de subiect de drept o pierde doar organizația necomercială absorbită, cea absorbantă continuându-și activitatea. De asemenea, contractul de fuziune prin contopire se află la originea constituirii noii organizații necomerciale și fără el nu poate fi înregistrată noua organizație, pe când contractul de fuziune prin absorbție servește drept temei pentru efectuarea modificărilor și completărilor în actul de constituire al organizației necomerciale absorbante și radierea organizației necomerciale absorbite din Registrul de Stat.

Una dintre cele mai importante probleme ale procesului de fuziune constă în protecția creditorilor organizației care se reorganizează. Aceștia au dreptul la informație despre reorganizare, dreptul de a cere garanții organizației necomerciale care se reorganizează și de a solicita succesorilor organizației necomerciale reorganizate satisfacerea creanțelor.

Creditorii pot, în termen de două luni de la data ultimului aviz publicat, să ceară debitorului în proces de reorganizare garanții în măsura în care nu pot satisface creanțele. Creditorii care consideră că pot fi afectați prin reorganizarea debitorului au dreptul să se opună procedurii de reorganizare și să solicite executarea obligației sau acordarea de garanții.

Înregistrarea fuziunii. Înregistrarea fuziunii constă în efectuarea mai multor înscrieri de către organul de înregistrare în Registrul de Stat. Dacă este înregistrată o fuziune prin contopire, este necesară efectuarea în registru a cel puțin trei operațiuni: radierea a cel puțin două persoane juridice care se contopesc și se dizolvă și înregistrarea noii persoane juridice. Dacă se înregistrează o absorbție, se fac cel puțin două operațiuni în registru: înscrierea prin care se modifică actele de constituire ale persoanei juridice absorbante și radierea persoanei juridice absorbite.

Înregistrarea fuziunii, conform art. 77 din Codul Civil, servește temei juridic pentru trecerea universală a drepturilor și obligațiilor de la organizația necomercială care se dizolvă la noua organizație și, respectiv, la organizația absorbantă. Toate raporturile juridice ale persoanelor dizolvate vor fi continuate de succesorii acestora.

Înregistrarea fuziunii prin contopire este demonstrată prin certificatul de înregistrare al noii societăți, iar înregistrarea fuziunii prin absorbție se demonstrează prin extrasul din registru al organizației necomerciale absorbante.

Actul de înregistrare al fuziunii servește temei pentru includerea în bilanțul succesorului de drepturi a tuturor activelor și pasivelor primite prin succesiune.

REORGANIZAREA PRIN DEZMEMBRARE.

Dezmembrarea este o operațiune juridică potrivit căreia dintr-o organizație necomercială apar două sau mai multe organizații necomerciale. La dezmembrare, are loc o succesiune cu titlu universal, deoarece de la o organizație necomercială trec parțial drepturile și obligațiile (părți ale patrimoniului) la una sau mai multe organizații necomerciale. O fundație se poate dezmembra în două fundații, o instituție în două etc.

Dezmembrarea se face prin divizare și separare.

Divizarea este o operațiune în care organizația necomercială își pierde calitatea de subiect de drept prin dizolvare și se împarte în două sau mai multe persoane juridice-organizații necomerciale. Părțile din patrimoniu trec prin succesiune de la organizația necomercială dizolvată la noile organizații necomerciale.

Separarea este o operațiune juridică în care din componența unei organizații necomerciale care nu se dizolvă și nu-și pierde personalitatea juridică se desprind și se constituie una sau mai multe organizații necomerciale. Această formă de reorganizare este utilizată frecvent pentru formarea pe baza filialelor a unor persoane juridice independente.

Separarea se face prin două modalități. Prima constă în separarea dintr-o organizație necomercială a unei sau mai multor organizații necomerciale la care trec părți din patrimoniu. Cea de-a doua se rezumă la desprinderea unor părți din patrimoniul organizației, fără a constitui noi persoane juridice, și transmiterea lor către alte organizații necomerciale existente.

Planul de dezmembrare. Legiuitorul arată că dezmembrarea este realizată în baza unui plan de dezmembrare elaborat conform art. 81 din Codul Civil. Planul de dezmembrare este principalul act care servește temei pentru elaborarea bilanțului de repartiție. Planul

de dezmembrare dobândește valoare juridică după aprobarea de către organul suprem al organizației necomerciale printr-o hotărâre adoptată cu 2/3 din numărul total de voturi.

După adoptarea deciziei de reorganizare prin care a fost aprobat planul de dezmembrare a organizației necomerciale, organul executiv are obligația să întreprindă măsuri de protecție a drepturilor creditorilor. În acest sens, se cere ca fiecare creditor să fie informat despre hotărârea de reorganizare, avizul să fie publicat în două ediții consecutive ale Monitorului Oficial al Republicii Moldova, iar cerințele creditorilor să fie garantate ori satisfăcute: să fie îndeplinite și alte condiții cerute de legile speciale. Protecția creditorilor este realizată similar procedurii de reorganizare prin fuziune.

Înregistrarea dezmembrării. Executarea planului de dezmembrare presupune transmiterea patrimoniului de la organizația necomercială care se divizează și se dizolvă la organizația necomercială care se constituie, precum și de la organizația necomercială care se dezmembrează prin separare la noua organizație sau la o organizație necomercială existentă. Toate transferurile de patrimoniu dobândesc valoare juridică la data înscrierilor respective în Registrul de Stat.

Pentru ca înregistrarea să se producă legal, art. 82 din Codul Civil prevede că, după expirarea a cel puțin trei luni de la data ultimei publicații în Monitorul Oficial, organul executiv al persoanei juridice care se dezmembrează trebuie să prezinte organului de înregistrare acte stabilite de lege. Trebuie menționat faptul că, spre deosebire de societățile comerciale care au dispoziții exprese privind actele necesare pentru a fi prezentate la înregistrare, în cazul organizațiilor necomerciale nu există asemenea dispoziții și, la moment, trebuie de recurs la analogia legii.

După prezentarea actelor indicate, organul de înregistrare verifică actele depuse și, dacă sunt întocmite conform cerințelor legale, înregistrează dezmembrarea.

În cazul în care este înregistrată o reorganizare prin divizare, în Registrele de Stat se fac cel puțin trei operațiuni: cel puțin două înscrieri la înregistrarea organizațiilor necomerciale care apar în urma divizării organizației necomerciale care se dizolvă; o radiere – a celei dizolvate.

Dacă este înregistrată reorganizarea prin separare, în Registrul de Stat se efectuează cel puțin două operațiuni: una sau mai multe înscrieri – la înregistrarea noilor organizații necomerciale și una – la înregistrarea modificărilor din registru privind ONC care își păstrează personalitatea juridică și după reorganizare.

TRANSFORMAREA ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE.

Transformare este o operațiune juridică de modificare a formei organizației necomerciale.

Organizația necomercială înregistrată își poate continua existența sub o altă formă, dacă o astfel de hotărâre este adoptată de organul suprem cu o majoritate indicată de lege și dacă persoana juridică îndeplinește toate condițiile legale prevăzute pentru noua sa formă de organizare juridică. De exemplu, o instituție se transformă într-o asociație sau, invers, o asociație obștească – într-o instituție.

După cum rezultă din operațiunea de transformare, nu are loc trecerea drepturilor și obligațiilor de la o organizație necomercială la altă, fiindcă organizația necomercială nu dispăre, ci își continuă existența într-o altă formă sau, cu alte cuvinte, îmbracă o altă haină juridică. Chiar dacă în Registrul de Stat se fac radieri și înscrieri, acest fapt, în opinia autorilor, trebuie calificat ca o reînregistrare legală și nu ca o dizolvare a unei organizații necomerciale și înființare altele noi.

Organizația necomercială ca persoană juridică își continuă activitatea cu aceleași drepturi și obligații patrimoniale pe care le avea până la transformare.

Considerăm posibilă transformarea unei societăți comerciale într-o organizație necomercială, dacă pentru aceasta votează toți asociații. Acest fapt denotă că o asemenea transformare nu poate fi efectuată cu o majoritate de voturi, deoarece, potrivit art. 55 alin.(3), asociații societăților comerciale au drepturi patrimoniale asupra averii acesteia, iar membrii organizației necomerciale nu au asemenea drepturi și, ca urmare a acestei transformări, persoanele care nu au participat la adunare sau care au votat împotriva reorganizării ar putea fi lipsite de drepturile patrimoniale contrar voinței lor, ceea ce vine în contradicție cu art. 46 din Constituția Republicii Moldova.

Transformarea organizației necomerciale în societate comercială nu este posibilă. Această negație își are fundamentul în același art. 55 alin.(3), potrivit căruia asociatul sau membrul organizației necomerciale nu are drepturi de creanță asupra patrimoniului acesteia și nu poate dobândi asemenea drepturi în urma unor operațiuni juridice de transformare. În caz contrar, reorganizarea prin transformare ar putea fi utilizată ca o formă de dobândire abuzivă de drepturi.

La transformarea unei organizații necomerciale dintr-o formă în alta trebuie respectate cerințele legale ce privesc constituirea organizației necomerciale în care persoana juridică își va continua existența.

CAPITOLUL VIII. DIZOLVAREA ȘI LICHIDAREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE

8.1. DISPOZIȚII GENERALE.

Încetarea activității unei persoane juridice impune parcurgerea a două etape: dizolvarea și lichidarea. Dizolvarea este reglementată de art. 86-89 din Codul Civil și intervine la o anumită dată de la care persoana juridică nu mai poate contracta prin activitate obișnuită, iar lichidarea (Codul Civil, art. 90-99) este o procedură de durată care se deschide imediat după dizolvare și pe parcursul căreia se efectuează un șir de operațiuni juridice.

Etapa dizolvării, deși este de scurtă durată, cuprinde anumite operațiuni care declanșează și pregătesc încetarea existenței organizației necomerciale. La această etapă, persoana juridică își păstrează capacitatea civilă, dar numai în măsura în care este necesară îndeplinirea formalităților de lichidare.

Cel mai important element la etapa dizolvării este faptul că persoana juridică nu mai poate încheia contracte ce ar viza obiectul său de activitate. Ea însă este îndreptățită să continue și să finalizeze operațiunile începute anterior (art. 90 alin.(6)).

În art. 86 alin.(1) din Codul Civil sunt indicate temeiurile de dizolvare a persoanei juridice. Conținutul acestui articol evidențiază două moduri de dizolvare: a) dizolvarea voluntară; b) dizolvarea forțată.

Suspendarea activității. Dizolvarea nu trebuie confundată cu „suspendarea activității” asociației obștești, stabilită în art. 47 din Legea nr. 837 din 17 mai 1996 privind asociațiile obștești.

Considerăm că instituția de suspendare a activității organizației necomerciale este inacceptabilă. Ca persoană juridică, organizația necomercială are propria ei „viață” (relații interne între membrii săi și relații externe cu terții) și ea trebuie s-o trăiască similar unei persoane fizice. De aceea, apreciem că este oportună excluderea acestui institut din legislație, substituindu-se cu interdicția efectuării unor anumite operațiuni, activități sau chiar cu dizolvarea forțată a organizației necomerciale.

8.2. DIZOLVAREA VOLUNTARĂ.

TEMEI DE DIZOLVARE VOLUNTARĂ. DIZOLVAREA VOLUNTARĂ INTERVINE ÎN URMĂTOARELE CAZURI:

- Expirarea termenului pentru care a fost constituită. Persoana juridică se întemeiază, de regulă, pentru o perioadă nelimitată. Fondatorii (ulterior, asociații sau membri) pot stabili în statut o dată până la care va exista organizația necomercială.
- Realizarea scopului pentru care a fost constituită. Dacă din actul de constituire decurge cu claritate posibilitatea de a determina realizarea scopului, în cazul îndeplinirii acestuia organizația necomercială trebuie să se dizolve. Atunci când organul principal nu adoptă o hotărâre de dizolvare, acest lucru poate fi cerut de oricare dintre membri în instanța de judecată.
- Imposibilitatea realizării scopului. Atingerea scopului ar putea deveni imposibilă din cauza unor pierderi neașteptate (distrugerea sau pierderea averii ca efect al unor calamități naturale), în urma cărora activele organizației necomerciale s-au redus atât încât nu mai pot asigura îndeplinirea scopurilor statuate propuse.
- Adoptarea de către organul competent al organizației necomerciale a hotărârii de lichidare și dizolvare. Organizația necomercială va fi lichidată dacă în acest sens decide organul ei suprem cu o majoritate de voturi stabilită de lege. Organul suprem hotărăște dizolvarea prin lichidare atunci când consideră necesar, precum și în cazurile în care organizația necomercială nu corespunde unor exigențe ale legii.

DIZOLVAREA ARE CA EFECT DESCHIDEREA PROCEDURII DE LICHIDARE.

Dizolvarea anticipează procedura de lichidare. Dizolvarea nu conduce la pierderea totală a personalității juridice a organizației necomerciale căci, având această calitate, poate îndeplini formalitățile de lichidare stabilite la art. 90-99 din Codul Civil.

Dizolvarea intervine la o dată concretă: fie la data în care expiră termenul stabilit în actul constitutiv, fie la data adoptării hotărârii de către organul suprem; ori la data la care hotărârea instanței de judecată devine executorie. Decizia de dizolvare adoptată de organul suprem devine opozabilă terților de la data înregistrării dizolvării.

Momentul înregistrării dizolvării are în esență două semnificații: organizația necomercială ca persoană juridică nu poate întreprinde, din acest moment, noi operațiuni (Codul Civil, art. 86 alin.(4)), și intră în procedura de lichidare (art. 86 alin. (2)).

Legiitorul pune în sarcina lichidatorului să indice în toate actele, scrisorile, rapoartele, informațiile și alte documente emise de organizația necomercială dizolvată că aceasta este în lichidare. Cel care a contractat o organizație necomercială în lichidare și cunoaște acest fapt suportă riscul actelor încheiate. Dacă acesta însă demonstrează că, la încheierea actului, nu a știut că organizația necomercială este în procedură de lichidare, iar actul semnat nu conține sintagma în lichidare, prejudiciul este reparat nu doar de persoana juridică în lichidare, dar și de lichidatorul ei.

Lichidatorul. Organul care decide dizolvarea organizației necomerciale trebuie să desemneze lichidatorul, persoana care va efectua toate formalitățile de lichidare. Dacă lichidatorul nu a fost desemnat, organul executiv al organizației necomerciale dizolvate va exercita funcțiile acestuia.

Lichidatorul unei persoane juridice trebuie să întrunească cumulativ următoarele condiții: a) să fie persoană fizică; b) să fie cetățean al Republicii Moldova; c) să fi atins vârsta majoratului (18 ani); d) să nu fie declarat incapabil; e) să aibă domiciliul în Republica Moldova.

Persoana desemnată ca lichidator este obligată să notifice despre desemnarea sa în această calitate Ministerul Justiției sau autoritatea publică locală care a înregistrat-o, să prezinte hotărârea prin care a fost numită și să comunice datele sale de identitate (numele, domiciliul, numărul actului de identitate, codul personal) și să dea modelul semnăturii. Actul de înregistrare a lichidatorului se face concomitent cu

înregistrarea dizolvării, stabilită la art. 89 din Codul Civil, sau aceste două înregistrări trebuie corelate.

Intrarea în funcție a lichidatorului indică și momentul trecerii responsabilității de la administrator la lichidator. Actele lichidatorului sunt opozabile terților de la data înregistrării sale și nu de la data desemnării. În caz de pluralitate de lichidatori, aceștia acționează în comun, iar actele de reprezentare trebuie să fie semnate de toți lichidatorii dacă altfel nu este stipulat în actul de constituire a organizației necomerciale sau în hotărârea de desemnare a lichidatorilor.

Lichidatorul activează până la momentul radierii organizației necomerciale din Registrul de Stat dacă, între timp, organul care l-a desemnat nu l-a revocat.

PROCEDURA DE LICHIDARE.

Lichidarea este o procedură de durată. Organizația necomercială există ca subiect de drept și are capacitate atâta timp cât figurează în Registrul de Stat. Organizația își încheie existența atunci când este radiată din registru, fapt care poate avea loc doar după terminarea procedurilor de lichidare, adică după transmiterea activelor nete persoanelor îndreptățite.

Din dispozițiile art. 98 al Codului Civil rezultă că repartizarea activelor nete nu poate fi făcută mai devreme de 12 luni de la data ultimei publicări a avizului de dizolvare în Monitorul Oficial. În această perioadă, organizația necomercială, fiind gestionată de lichidator, efectuează toate acțiunile și îndeplinește toate formalitățile pentru încetarea existenței subiectului de drept. În acest scop, lichidatorul trebuie:

- să prevină toți creditorii că a avut loc dizolvarea, să-și onoreze toate obligațiile față de ei
- să încaseze de la debitori creanțele pe care le are
- să disponibilizeze angajații, respectând drepturile acestora
- să întreprindă toate măsurile pentru a finaliza operațiunile începute până la dizolvare
- să transmită activele, rămase după satisfacerea creanțelor
- să prezinte actele la Ministerul Justiției pentru radierea organizației necomerciale din registru.

TRANSMITEREA ACTIVELOR RĂMASE DUPĂ SATISFACEREA CREANȚELOR.

Activele persoanei juridice rămase după satisfacerea creanțelor sunt transmise persoanelor îndreptățite nu mai devreme de 12 luni de la data ultimei publicări privind dizolvarea și numai după trecerea unui termen de două luni din momentul aprobării bilanțului de lichidare.

Activele organizației necomerciale rămase după stingerea datoriilor sunt transmise persoanelor îndreptățite.

Conform art. 55 alin.(3), membrii organizației necomerciale nu au drepturi de creanță asupra patrimoniului acesteia sau cota parte dintr-o organizație necomercială nu poate fi transmisă prin acte juridice și, deci, nici calitatea de membru. Din coroborarea dispoziției art. 96 alin. (1) cu dispoziția art. 55 alin. (3) rezultă că, de regulă, participanții (membrii, asociații etc.) la organizația necomercială nu au dreptul asupra patrimoniului organizației. Astfel, patrimoniul organizației rămas după satisfacerea creanțelor trebuie transmis pentru realizarea scopurilor organizației dizolvate. Această afirmație este sprijinită de dispozițiile art. 40 alin. (2) și (3) al Legii nr. 837 din 17 mai 1996 cu privire la asociațiile obștești și art. 37 alin. (7) din Legea nr. 581/1999 cu privire la fundații. Excepția de la aceste reguli o reprezintă dispoziția art. 12 din Legea nr. 1420/2002, potrivit căreia la lichidarea organizației filantropice poate fi transmisă fondatorilor doar averea pe care aceștia au transmis-o organizației, iar restul trebuie să fie transmis unei organizații cu scopuri similare.

Art. 96 alin. (2) din Codul Civil face excepție de la regula stabilită la art. 96 alin.(1) și admite posibilitatea unor organizații necomerciale constituite în interesul exclusiv al participanților (membrilor) săi de a distribui între membri patrimoniul, dacă acesta a fost format în exclusivitate din cotizațiile și eforturile proprii și dacă organizația nu a beneficiat de subvenții, donații, granturi făcute în alte scopuri decât interesul participanților ei. Astfel de excepții sunt stabilite pentru asociațiile coproprietarilor de locatari (art. 35 alin. (3) din Legea condominiului în fondul locativ nr. 913/2000); pentru asociațiile de economii și împrumut (art. 45 alin. (4) din Legea nr. 1505/1996 cu privire la asociațiile de economii și împrumut ale cetățenilor); și pentru cooperativele de consum (art. 105 alin. (8) din Legea cooperăției de consum nr. 1252/2000).

În cazul în care actele constitutive nu stabilesc, iar organul suprem al organizației necomerciale nu poate adopta o hotărâre de repartizare a activelor, precum și în cazul în care organizația necomercială este lichidată de către instanța de judecată pe un temei stabilit la art. 42 alin. (4) din Legea nr. 837/1996, bunurile asociației obștești în lichidare care au rămas după satisfacerea creanțelor trec cu titlu gratuit în proprietatea statului. Considerăm că activele organizației necomerciale constituite în formă de asociație obștească, fundație sau instituție nu pot fi repartizate între membrii săi.

RADIEREA PERSOANEI JURIDICE DIN REGISTRUL DE STAT.

Radierea din registru constă într-o înscriserie efectuată de Ministerul Justiției sau de autoritatea publică locală în registru cu privire la excluderea subiectului de drept și încetarea existenței lui. Calitatea de subiect de drept sau, altfel spus, capacitatea juridică a organizației necomerciale există atâta timp cât aceasta figurează în Registrul de Stat, adică de la data înregistrării până la data radierii. După radiere, organizației necomerciale nu i se poate înainta nici un fel de cerință sau acțiune civilă ori de altă natură, iar în cazul în care se înaintează, potrivit art. 169 alin. (1) lit. e) din Codul de Procedură Civilă, judecătorul refuză să primească cererea.

Pentru radierea organizației necomerciale din registru, lichidatorul trebuie să depună, la organul de stat care deține registrul în care este înscrisă organizația necomercială dizolvată, o cerere împreună cu actele necesare.

Nici Codul Civil și nici una din legile analizate nu se referă la actele necesare pentru a fi prezentate Ministerului Justiției sau autorității publice locale pentru radiere. În acest sens considerăm utilă includerea în lege a dispozițiilor exprese pentru a acoperi această lacună. Ca model pentru un asemenea articol ar servi dispozițiile Legii nr. 1265/2000.

8.3. DIZOLVAREA FORȚATĂ

TEMEIURILE DIZOLVĂRII FORȚATE.

Dizolvarea forțată intervine prin act judecătoresc. Persoana juridică va fi dizolvată și va intra în procedura de lichidare: dacă în instanță este demonstrată constituirea viciată a organizației necomerciale, insolabilitatea ei; dacă actul de constituire nu corespunde prevederilor legii; dacă persoana juridică nu corespunde formei de organizare stabilite de lege; dacă activitatea ei contravine ordinii publice; dacă există alte condiții stabilite de lege, care implică dizolvarea.

Potrivit legislației, există două proceduri distincte pentru dizolvarea persoanei juridice de către instanță: una reglementată de Codul Civil și cealaltă de Legea insolabilității.

Temeiuri de dizolvarea forțată a organizației necomerciale sunt prevăzute în art. 87 din Codul Civil, precum și în art. 40 din Legea nr. 837/1996.

Articolul 87 din Codul Civil stabilește temeiurile de dizolvare de către instanța de judecată a persoanei juridice, inclusiv a organizației necomerciale.

Instanța dizolvă persoana juridică dacă constituirea acesteia este viciată. Constituirea este considerată viciată în cazul în care: a) actele constitutive ale organizației necomerciale nu corespund dispozițiilor legale; b) fondatorii acesteia nu au capacitatea civilă necesară; c) fondatorii nu și-au exprimat consimțământul în forma cerută de lege; d) dacă obiectul de activitate prevăzut în actele constitutive este interzis de lege etc.

Dizolvarea în temeiul faptului că actul de constituire nu corespunde prevederilor legii funcționează atunci când organul suprem al organizației necomerciale, ulterior constituirii, modifică actul, iar schimbările contravin dispozițiilor legale. Aceeași regulă acționează și în cazul în care legea este modificată, iar vechile prevederi ale statutului rămân contrare noilor dispoziții legale și persoana juridică nu-și aduce, în termenul stabilit, actele constitutive în concordanță cu prevederile legii.

Al treilea temei de dizolvare de către instanță este necorespunderea formei juridice de organizare a organizației necomerciale prevederilor legale. Oricare ar fi domeniul de activitate și denumirea organizației, ea trebuie să se încadreze în una din formele stabilite de Codul Civil: asociație, fundație, instituție.

Organizația necomercială poate fi dizolvată prin hotărâre judecătorească dacă activitatea sa contravine ordinii publice. Este considerată contrară ordinii publice activitatea interzisă de lege sau de actul de constituire: de exemplu, asociației obștești i se interzice desfășurarea activității politice.

O altă situație de dizolvare se conturează atunci când activitatea contravine grav actului de constituire. O asemenea situație poate exista pentru organizațiile necomerciale care, potrivit art. 60 alin. (3) din Codul Civil, pot desfășura doar activitatea prevăzută de actul de constituire și activitatea menționată la art. 187 alin. (1) și art. 188 alin. (1) din Codul Civil ce ține de realizarea scopurilor statutare sau rezultând din acestea. Dacă în statut sunt stabilite cu claritate activitățile pe care persoana juridică le poate desfășura, iar organul ei executiv nu respectă aceste prevederi, la cererea membrului ei, a procurorului sau a Ministerului Justiției poate fi pronunțată dizolvarea.

Dizolvarea poate fi pronunțată în alte cazuri stabilite de lege. Asociația obștească poate fi dizolvată și în cazurile stabilite la art. 40 alin. (4) din Legea nr. 837/1996. Astfel, instanța de judecată dizolvă asociația obștească în cazul în care se constată că aceasta efectuează acțiuni de pregătire sau de schimbare prin violență a regimului constituțional, sau de subminare a integrității teritoriale a statului, sau de răsturnare a autorităților publice, de ațâțare a urii și discordiei sociale, rasiale, naționale ori religioase, de violare a drepturilor și libertăților, de creare a formațiunilor paramilitare, precum și în cazul în care asociația a fost avertizată în repetate rânduri în decursul unui an de către organul care a înregistrat-o că trebuie să lichideze neajunsurile.

Instanța de judecată poate acorda, în funcție de circumstanțe și de gravitatea încălcării sau chiar de numărul de avertizări făcute de organul de stat, un anumit termen de înlăturare a lacunelor.

PERSOANA CARE DEPUNE CEREREA DE DIZOLVARE FORȚATĂ.

Acțiunea de dizolvare a organizației necomerciale poate fi înaintată de un membru al organizației necomerciale, de procuror, de Ministerul Justiției (art. 87 alin. (4)) din Codul Civil. Considerăm că și autoritatea publică locală care a înregistrat organizația necomercială locală trebuie să dispună de dreptul de a intenta o acțiune de dizolvare a organizației necomerciale locale.

Instanța de judecată care examinează cererea de dizolvare poate pune bunurile organizației necomerciale, la cerere, sub administrare fiduciară. Dacă, prin hotărârea judecătorească rămasă definitivă, a fost pronunțată dizolvarea, administrarea fiduciară a bunurilor organizației necomerciale încetează, iar administratorul fiduciar predă funcția lichidatorului.

Lichidatorul desemnat de instanță trece la îndeplinirea tuturor formalităților de lichidare, la fel ca și lichidatorul desemnat de organul suprem al organizației necomerciale. Astfel, va informa creditorii prin scrisori personale și prin publicații în Monitorul Oficial, va satisface creanțele lor, va disponibiliza angajații, va întocmi bilanțul de lichidare și îl va prezenta instanței spre aprobare, va transmite activele rămase după satisfacerea creanțelor persoanelor care au dreptul la ele și va prezenta organului de înregistrare actele necesare pentru radiere, inclusiv hotărârea judecătorească de dizolvare.

DIZOLVAREA ORGANIZAȚIEI NECOMERCIALE ÎN TEMEIUL LEGII INSOLVABILITĂȚII.

Organizațiile necomerciale pot fi declarate insolabile, dizolvate și lichidate forțat dacă nu-și pot onora obligațiile de plată față de creditorii dar dacă valoarea activelor lor sunt mai mici decât valoarea pasivelor. Procedura de insolabilitate este intentată și se desfășoară conform Legii insolabilității nr. 632/2001.

CAPITOLUL IX. COLABORAREA STATULUI CU SOCIETĂȚILE NECOMERCIALE

Organizațiile necomerciale sunt principalele structuri ale societății civile care sensibilizează opinia publică și autoritățile asupra problemelor de importanță majoră pentru anumite categorii de cetățeni sau chiar pentru toată populația.

Una din perspectivele de parteneriat ale Politicii Europene de Vecinătate, stabilită în Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, o constituie extinderea oportunităților și intensificarea cooperării politice, prin intermediul dezvoltării în continuare a mecanismelor pentru dialog politic. O altă perspectivă vizează posibilitatea pentru deschiderea treptată sau participarea consolidată în anumite programe comunitare, promovând cooperarea culturală, educațională, de mediu, tehnică și științifică.

Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană prevede, în compartimentul „Dialogul politic și reformele” (pct. 2.1., al (10), în scopul asigurării respectării libertății asocierii și susținerii dezvoltării societății civile, facilitarea și susținerea dezvoltării societății civile, consolidarea dialogului și cooperării.

În scopul asigurării dezvoltării durabile, Planul de Acțiuni prevede finalizarea instituirii structurilor administrative și a procedurilor pentru asigurarea planificării strategice a dezvoltării durabile și a coordonării între actorii relevanți ai procesului (pct. 2.3., al. (24).

În ce privește ajustarea sistemului educațional din Republica Moldova la standardele țărilor membre ale Uniunii Europene și la prevederile Procesului de la Bologna, Planul de Acțiuni menționează implicarea reprezentanților societății civile și a partenerilor sociali în reforma învățământului secundar profesional și a celui superior (pct. 2.7., al. (75).

Printre acțiunile prevăzute în scopul intensificării cooperării în domeniul educației, instruirii și tineretului, sunt citate extinderea schimbului de tineret și cooperarea în domeniul instruirii non-formale pentru tineri, precum și sporirea promovării dialogului intercultural, prin intermediul programului YOUTH.

În scopul promovării cooperării societății civile, Planul de Acțiuni prevede:

- Dezvoltarea continuă a Programelor de Parteneriat pentru Consolidarea Instituțională (IBPP) existente în domeniul creării instituțiilor prin valorificarea experienței în cadrul acestora.
- Încurajarea împuternicirii consumatorilor și protecția intereselor lor economice legitime (pct. 2.7., al. (78)).

Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS), aprobată prin Legea Republicii Moldova nr. 398-XV, evidențiază rolul societății civile atât în cadrul Procesului de participare, cât și la etapa de Implementare, Monitorizare și Evaluare SCERS.

Astfel, în contextul Procesului de participare, se menționează că SCERS reprezintă rezultatul unui proces participativ, vast și orientat, realizat prin antrenarea tuturor părților interesate, care includ și reprezentanții societății civile (art. 23). Printre avantajele unei asemenea participări, menționate de SCERS, este și asigurarea transparenței și a relevanței în promovarea viziunilor societății civile (art. 24, lit. i)).

Definitivarea SCERS în cadrul unui proces participativ deschis servește ca bază pentru extinderea continuă a parteneriatului dintre puterea executivă și societatea civilă (art. 26).

În ce privește cadrul instituțional al SCERS, în ambele componente majore este antrenată societatea civilă (art. 28, art. 31).

În componența Consiliului pentru Participare au fost incluși și reprezentanți ai societății civile (art. 32).

Unul din obiectivele principale ale campaniei de comunicare a fost promovarea unei participări largi a societății civile în vederea acceptării procesului de către toate părțile interesate.

SCERS menționează rolul important al organizațiilor non-guvernamentale în cadrul strategiei de comunicare și concluzionează că este primordială colaborarea cu ONG-urile în cazul implicării publicului în procesul de elaborare și monitorizare a politicilor și strategiilor de dezvoltare social-economică (art. 42).

Documentul menționează, de asemenea, că organizațiile non-guvernamentale au participat la discutarea Proiectului de Strategie (art. 49, al. ii).

SCERS evidențiază participarea ONG-urilor la mesele rotunde organizate atât la nivel local (art. 51), cât și la nivel național (art. 55), precum și la Forumul Național din aprilie 2004 pentru prezentarea SCERS (art. 57).

În ce privește implementarea SCERS, se stipulează că atât ministerele de resort, cât și autoritățile administrației publice locale vor coopera cu societatea civilă, iar realizarea unor activități prevăzute poate fi delegată ONG-urilor relevante (art. 605).

Un rol important în implementarea SCERS îl va avea societatea civilă, care, potrivit Strategiei, urmează:

- să activeze în calitate de „supraveghetor social” și să participe activ la procesul de monitorizare, inclusiv prin generarea și diseminarea datelor independente
- să se angajeze într-un dialog privind politicile cu Guvernul și să ofere reacții de răspuns privind eficiența strategiilor și politicilor alese
- să militeze în favoarea opțiunilor de politici mai eficiente
- să-și asume responsabilitatea pentru implementarea inițiativelor specifice (art. 606).

SCERS prevede implicarea organizațiilor non-guvernamentale la coordonarea procesului de monitorizare și evaluate la nivel local (art. 613), precum și includerea reprezentanților ONG-urilor în Consiliul pentru Participare la elaborarea SCERS (art. 620). Promovarea unui dialog semnificativ pe politici între societatea civilă și Guvern constituie una din responsabilitățile acestui Consiliu (art.619, iv).

9.1. RELAȚIA PARLAMENTULUI CU ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE.

Legea nr. 797/1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului nu conține prevederi referitoare la cooperarea Parlamentului Republicii Moldova cu organizațiile necomerciale.

În scopul stabilirii cooperării permanente deschise și eficiente între Parlament și societatea civilă, la 29.12.2005 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Concepția privind cooperarea dintre Parlament și societatea civilă (Hotărârea nr. 373-XVI). În conformitate cu

prevederile Concepției, este necesară realizarea următoarelor obiective:

- evaluarea obiectivă a problemelor cu care se confruntă societatea
- reprezentarea cât mai largă în Parlament a opiniilor diverselor grupuri de cetățeni
- eficientizarea democrației participative și a procesului de luare a deciziilor
- încurajarea inițiativelor civice
- extinderea și perfecționarea cadrului legislativ prin participarea cât mai largă a alegătorilor la acest proces.

La baza cooperării Parlamentului cu societatea civilă se află următoarele principii:

Principiul participării, care presupune implicarea plenară a organizațiilor necomerciale în procesul de cooperare.

Principiul transparenței, conform căruia procesul de cooperare se va desfășura într-o manieră deschisă, iar mecanismul de cooperare va fi clar atât pentru organizațiile societății civile implicate direct în acest proces, cât și pentru opinia publică.

Principiul eficienței, potrivit căruia organizațiile societății civile vor fi implicate în mod constructiv în procesul de cooperare, contribuind la dezvoltarea inițiativelor legislative, iar Parlamentul va putea beneficia din plin de această cooperare.

Principiul egalității, care presupune tratamentul egal al tuturor organizațiilor societății civile.

Principiul independenței, conform căruia organizațiile societății civile sunt libere și independente și nu vor promova în procesul de cooperare cu Parlamentul interese de afaceri sau interese politice.

FORMELE DE COOPERARE ÎNTRE PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA ȘI SOCIETATEA CIVILĂ.

Cooperarea între Parlament și societatea civilă se va desfășura în următoarele forme:

Consiliile de experți create de către și pe lângă comisiile permanente ale Parlamentului. Consiliile de experți vor fi formate din reprezentanții organizațiilor societății civile conform direcțiilor principale de activitate ale comisiilor.

Consultare permanentă. Parlamentul va plasa pe pagina sa web oficială proiectele de acte legislative. Organizațiile societății civile interesate vor putea accesa liber informația, vor putea prezenta expertize, analize, comentarii, opinii, evaluări, propuneri și alte materiale.

Întruniri ad-hoc pentru consultări privind unele chestiuni concrete de pe agenda Parlamentului și asupra chestiunilor de interes național.

Audieri publice, organizate cel puțin o dată pe an de către fiecare comisie parlamentară permanentă pentru consultarea organizațiilor societății civile în probleme de pe agenda Parlamentului sau în alte probleme de interes național.

Conferința anuală, convocată de Președintele Parlamentului, cu participarea reprezentanților organizațiilor societății civile și Parlamentului.

9.2. RELAȚIA GUVERNULUI CU ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE.

Legea nr. 64-XII din 31.05.1990 cu privire la Guvern nu conține prevederi referitoare la cooperarea Guvernului cu organizațiile necomerciale.

Planul de acțiuni al Ministerului Justiției (publicat pe site-ul www.justice.gov.md) pentru realizarea Planului Național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2004-2008 prevede cooperarea cu organizațiile necomerciale în unele domenii, dintre care menționăm:

- Elaborarea mecanismelor de acreditare a instituțiilor, organizațiilor publice și organizațiilor non-guvernamentale pentru prestarea serviciilor de asistență socială pentru copil și familie.
- Elaborarea și implementarea unor programe de stat privind facilitarea accesului la informație pentru populația din zonele rurale și alte categorii care necesită un tratament special din partea societății.
- Organizarea unor cicluri de instruire pentru lucrătorii din organele de drept în vederea eliminării stereotipurilor din atitudinea față de victimele traficului de ființe umane.
- Modificarea și completarea legislației cu norme care ar prevedea expres obligarea poliției de a aduce imediat la cunoștință motivul reținerii sau arestării, de a proteja viața și sănătatea persoanelor reținute sau arestate, interzicerea aplicării torturilor, provocării de suferințe fizice ori psihice pentru a obține informații sau mărturisiri.
- Pregătirea sistematică a specialiștilor care lucrează pentru și cu copiii (judecătorii, avocații, angajații din cadrul organelor de ordine, funcționarii publici, cadrele didactice, cadrele medicale, asistenții sociali, reprezentanții organizațiilor nonguvernamentale), în domeniul drepturilor copilului.
- Elaborarea și implementarea programului de protecție a copilului împotriva informațiilor nocive.
- Elaborarea metodologiei și mecanismului de depistare, identificare și lichidare a cazurilor de comportament și de atitudine discriminatorie față de femei și bărbați în familie și societate.
- Elaborarea programelor privind editarea publicațiilor tematice pentru promovarea drepturilor omului.
- Desfășurarea unor campanii de educație cu privire la drepturile omului.
- Elaborarea și editarea de lucrări științifice și de popularizare a drepturilor omului etc.

De asemenea, în Planul de măsuri al Ministerului Justiției pentru implementarea Strategiei de Creștere Economică și Reducerea Sărăciei este menționată solicitarea suportului societății civile în scopul evaluării programelor de studiu ale facultăților de drept din cadrul instituțiilor de învățământ superior din țară.

Legile speciale conțin prevederi referitoare la relația statului cu organizațiile necomerciale. În acest sens, Legea cu privire la asociațiile obștești (art. 11) indică faptul că, la cererea asociațiilor obștești, statul poate:

- să finanțeze unele programe sociale, științifice și culturale
- să încheie unele contracte pentru executarea de lucrări și prestare de servicii
- să plaseze, pe bază de concurs, unele comenzi sociale de realizare a diferitelor programe de stat unui număr nelimitat de asociații obștești.

Statul sprijină asociațiile obștești care urmăresc beneficiul public prin:

- promovarea față de acestea a unei politici fiscale preferențiale
- acordarea în locațiune, în condiții preferențiale, a încăperilor și edificiilor proprietate publică
- scutirea parțială sau totală de plata unor impozite. Asociațiile obștești care nu urmăresc beneficiul public nu pot fi scutite de impozite.

Statul sprijină material și financiar asociațiile obștești de tineret și copii prin:

- acordarea dreptului de a folosi gratuit sau în condiții preferențiale încăperile școlilor, liceelor, colegiilor și instituțiilor extrașcolare, căminele culturale, palatele și casele de cultură, amenajările sportive.

Mai nou, a fost elaborat un Proiect de Hotărâre de Guvern privind mecanismul de colaborare între autoritățile administrației publice și societatea civilă din Republica Moldova. Potrivit acestui Proiect, cooperarea între autoritățile administrației publice și societatea civilă se va realiza prin următoarele forme, acestea nefiind limitative:

- Semnarea acordurilor de colaborare între instituțiile de stat și organizațiile neguvernamentale, precum și crearea grupurilor de lucru formate din reprezentanți ai administrației publice și societății civile în scopul realizării prevederilor Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, Strategiei de Reformă a Administrației Publice Centrale, Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei, Programului Național pentru Apărarea Drepturilor Omului, Programului Provocările Mileniului, Strategiei Naționale de Prevenire și Combatere a Corupției, Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova-NATO.
- Organizarea reuniunilor consultative periodice cu societatea civilă
- Organizarea audierilor / dezbaterilor publice.

În scopul asigurării eficienței și coordonării procesului de cooperare, Proiectul Hotărârii de Guvern prevede instituirea Oficiilor pentru Cooperare cu Societatea Civilă.

Proiectul prevede, de asemenea, că autoritățile administrației publice, în colaborare cu reprezentanții societății civile, vor elabora, în termen de 30 de zile din data intrării în vigoare a hotărârii, Planul de măsuri comune pentru implementarea documentelor strategice respective, vor coordona și monitoriza realizarea Planului, iar la fiecare șase luni din data intrării în vigoare a Hotărârii de Guvern, vor fi elaborate rapoarte privind realizarea Planului de măsuri.

Concluzie. Deși Proiectul Hotărârii de Guvern conține reglementări generale privind mecanismul de colaborare între autoritățile administrației publice și societatea civilă, considerăm că va avea un impact pozitiv asupra dezvoltării colaborării între autoritățile administrației publice și societatea civilă.

9.3. RELAȚIA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE CU ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE.

Legea nr. 123/18.03.2003 privind administrația publică locală conține prevederi legislative referitoare la colaborarea administrației publice locale cu asociațiile obștești.

Astfel, pornind de la competența unității administrativ-teritoriale de nivelul întâi / de nivelul al doilea, una din atribuțiile de bază ale consiliului local / consiliului raional vizează faptul că acestea decid, în condițiile legii, asupra colaborării cu asociațiile obștești din țară și din străinătate în scopul realizării unor acțiuni sau lucrări de interes comun (art. 18, alin.2, lit. p și art. 49, alin. 1, lit. p).

Una din atribuțiile de bază ale primarului în domeniul învățământului, protecției sociale și ocrotirii sănătății (art. 34, alin. 4, lit. d) constă în sprijinirea activității asociațiilor obștești de utilitate publică din teritoriul satului (comunei), orașului (municipiului).

Atribuțiile de bază ale președintelui raionului (art. 60, alin.1, lit. f) includ și corelarea activității poliției cu cea a instituțiilor obștești pentru prevenirea infracțiunilor, menținerea ordinii publice și asigurarea securității, precum și apărarea drepturilor cetățenilor.

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la filantropie și sponsorizare (art. 19), autoritățile administrației publice locale pot susține participanții la activitățile filantropice prin:

- asigurarea tehnico-materială și subvenționarea organizațiilor filantropice, inclusiv scutirea lor totală sau parțială de plata serviciilor prestate de organizațiile de stat și de plata pentru utilizarea bunurilor ce aparțin cu drept de proprietate statului sau administrației publice locale
- finanțarea pe bază de concurs a programelor filantropice
- plasarea, în bază de concurs, a comenzilor sociale de stat și a celor locale
- transmiterea în proprietatea organizațiilor filantropice, cu titlu gratuit sau în condiții preferențiale, a bunurilor proprietate de stat sau proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale în procesul de deetatzare.

Concluzie. Considerăm necesară introducerea unor prevederi legislative privitor la relațiile organizațiilor necomerciale cu autoritățile publice.

Astfel, este necesar de stipulat că autoritățile administrației publice locale vor sprijini organizațiile necomerciale prin atribuirea, în funcție de posibilități, a unor terenuri în scopul ridicării de construcții pentru desfășurarea activității lor. La cererea persoanelor juridice îndreptățite, autoritățile administrației publice locale întocmesc liste de prioritate pentru atribuirea de spații pentru sedii sau terenuri pentru ridicarea construcțiilor necesare desfășurării activității organizațiilor necomerciale.

Propunem ca în cadrul Parlamentului, Președinției, Guvernului, autorităților administrației publice locale să funcționeze structuri organizatorice pentru relația cu organizațiile necomerciale. Autoritățile publice menționate pot avea consultații cu reprezentanții asociațiilor și fundațiilor care își desfășoară activitatea în sfera lor de competență, în vederea stabilirii unor programe sau activități comune.

CAPITOLUL X. SUPTUL DIN PARTEA STATULUI PENTRU ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE

10.1. DISPOZIȚII INTRODUCTIVE.

Realizarea obiectivelor organizațiilor necomerciale este de neconceput în afara unui parteneriat real cu autoritățile și în lipsa suportului din partea statului. Din diferite considerente, organizațiile necomerciale pot fi oferite mai eficient decât instituțiile statului unele servicii sociale. Aceasta se datorează unei mai bune cunoașteri a necesităților beneficiarilor săi, posibilităților de a reacționa operativ la diferite evenimente și, nu în ultimul rând, posibilității de a atrage resurse suplimentare, alături de cele guvernamentale (munca voluntarilor, donații, cotizații, granturi etc.). Suplimentar, activitatea organizațiilor necomerciale este deosebit de necesară în domeniile în care statul nu are suficiente capacități de a acoperi nevoile existente, iar sectorul comercial nu este interesat de aceste domenii, ele fiind neatractive din punct de vedere economic. În toată lumea, capacitățile organizațiilor necomerciale sunt înalt apreciate, în special, la elaborarea politicilor în domeniul social și la soluționarea problemelor sociale.

Apreciind rolul organizațiilor necomerciale, majoritatea țărilor creează mecanisme legale care permit atragerea organizațiilor necomerciale la prestarea serviciilor prioritare pentru stat. Guvernele contribuie la dezvoltarea și activitatea organizațiilor necomerciale printr-o politică fiscală preferențială, oferindu-le anumite facilități fiscale și de altă natură, prin finanțarea programelor sociale, prin oferirea de granturi și prin procurarea mărfurilor și serviciilor, utilizând mecanismul comenzii de stat.

10.2. REGLEMENTĂRI LEGALE CU PRIVIRE LA SUPTUL DECLARAT ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE

În Republica Moldova lipsește un act normativ care să conțină norme cu caracter general referitor la suportul din partea statului pentru organizațiile necomerciale. Reglementări sporadice se regăsesc în diverse acte normative, care declară disponibilitatea statului de a susține activitatea diferitelor categorii de organizații necomerciale.

SUSȚINEREA ASOCIAȚIILOR OBȘTEȘTI.

Potrivit prevederilor art. 11 al Legii nr. 837/17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești, statul poate acorda sprijin asociațiilor obștești. Această susținere se poate manifesta prin:

- a) finanțarea cu destinație specială a unor programe sociale, științifice și culturale
- b) încheierea unor contracte pentru executare de lucrări și prestare de servicii
- c) plasarea, pe bază de concurs, a unor comenzi sociale de realizare a diferitelor programe de stat.

Statul se declară, prin prevederile acestor norme, disponibil să susțină activitatea asociațiilor obștești de utilitate publică, la cererea acestora și pe bază de concurs. Pentru asociațiile de utilitate publică, statul se obligă să promoveze o politică fiscală preferențială, prevăzând scutirea totală sau parțială de plata unor impozite și taxe. Suplimentar, asociațiile obștești de utilitate publică trebuie să beneficieze de un mod preferențial (stabilit de Guvern) de a obține în chirie încăperi și clădiri aflate în proprietate publică.

Pentru asociațiile obștești de tineret și copii, statul se oferă să acorde dreptul de a folosi gratuit sau în condiții preferențiale încăperile școlilor, liceelor, colegiilor, instituțiilor extrașcolare, căminele culturale, palatele și casele de cultură și amenajările sportive.

Art. 50 al Legii nr. 837/17.05.1996 obligă Parlamentul Republicii Moldova să prevadă, la elaborarea bugetului de stat pe anul 1997 și anii următori, facilități fiscale și de altă natură pentru asociațiile obștești de utilitate publică.

SUSȚINEREA ACTIVITĂȚII FILANTROPICE ȘI DE SPONSORIZARE.

Art. 19 al Legii nr. 1420/31.10.2002 cu privire la filantropie și sponsorizare oferă posibilitate autorităților publice locale să susțină participanții la activitatea filantropică prin:

- a) asigurarea tehnico-materială și subvenționarea organizațiilor filantropice (inclusiv scutirea lor totală sau parțială de plata serviciilor prestate de organizațiile de stat și de plata pentru utilizarea bunurilor proprietate de stat și a bunurilor proprietate publică ale unităților administrativ-teritoriale), conform hotărârii autorității administrației publice centrale sau locale
- b) finanțarea pe bază de concurs a programelor filantropice, elaborate de organizații filantropice
- c) plasarea, în bază de concurs, a comenzilor sociale de stat și a celor locale
- d) transmiterea în proprietate organizațiilor filantropice, cu titlu gratuit sau pe bază preferențială, a bunurilor proprietate de stat sau a bunurilor proprietate publică ale unităților administrativ-teritoriale în procesul de deetizare, în condițiile legii.

REGLEMENTAREA PROCEDURILOR DE OFERIRE A SPRIJINULUI ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE.

Procedurile de oferire de către stat a sprijinului pentru organizațiile necomerciale (cu excepția celor fiscale legate de scutirea de impozitul pe venit) nu sunt reglementate la nivel legislativ. O singură excepție reprezintă Regulamentul provizoriu din 17.10.2000 cu privire la alocarea mijloacelor cu destinație specială (granturi) pentru efectuarea cercetărilor științifice, aprobat de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică, care însă conține procedurile de oferire a suportului doar în mediul academic.

COMANDA SOCIALĂ CA O MODALITATE DE SPRIJINIRE A ACTIVITĂȚII ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE.

Comanda socială reprezintă o modalitate de soluționare a problemelor sociale de către stat. În esență, comanda socială este un serviciu necomercial prestat cu titlu oneros, de către organizații necomerciale, determinate pe bază de concurs diferitelor categorii ale populației. Spre deosebire de alte forme de sprijin din partea statului, comanda socială creează raporturi contractuale comerciale între stat, în calitate de comanditar al serviciilor, și organizația necomercială care prestează aceste servicii. Instituția „comenzii sociale” este bine cunoscută în țările Europei de Vest și Centrale. De cele mai dese ori, comanda socială este realizată în domeniul social (susținerea segmentelor social vulnerabile, reabilitarea diferitelor categorii de persoane), înlăturarea consecințelor nefaste ale calamităților naturale, combaterea șomajului, dezvoltarea culturii, științei și sportului, protecția mediului, realizarea drepturilor și libertăților constituționale etc).

În Republica Moldova nu există acte normative care determină „comanda socială” și regulile de plasare a acesteia. Sectorul asociativ a semnalat necesitatea reglementărilor în acest domeniu încă în rezoluția finală a Primului Forum al Organizațiilor Neguvernamentale din Republica Moldova (1997), care a subliniat nevoia de adoptare a legii cu privire comanda socială .

Trebuie menționat faptul că, de fapt, „comanda socială” reprezintă o modalitate de satisfacere a necesităților statului în anumite servicii, prestate în special în domeniul social. Activitatea de contractare a mărfurilor, lucrărilor și serviciilor pentru nevoile statului (comanda de stat) este reglementată de Legea nr. 1166/30.04.1997. Drept exemplu la adoptarea acestui act normativ a servit Legea model a UNCITRAL cu privire la contractarea mărfurilor (lucrărilor) și serviciilor . În forma existentă, legea achizițiilor de mărfuri, lucrări și servicii pentru necesitățile statului nu oferă organizațiilor necomerciale posibilitatea de a participa la concursuri, pentru că furnizor poate fi doar un antreprenor (art. 4). Chiar dacă va fi eliminată această lacună, oricum este necesară reglementarea „comenzii sociale” într-un act normativ separat, care să țină cont de toate particularitățile acestor servicii. Reglementările actuale în domeniu stabilesc egalitatea subiecților participanți la concursul de livrare a mărfurilor sau serviciilor pentru necesitățile statului, unica preferință admisibilă fiind preferința furnizorului național. Mecanismul actual al comenzii de stat se potrivește societăților comerciale, dar mai puțin organizațiilor necomerciale, din considerentul că datele de calificare și exigențele de preselecție ale furnizorilor se bazează de cele mai dese ori pe cereri de prezentare a garanțiilor financiare. Datorită faptului că activitățile organizațiilor necomerciale sunt neprofitabile, iar toate veniturile obținute sunt îndreptate spre realizarea scopurilor statutare, chiar și organizațiilor necomerciale „puternice” se află în imposibilitatea de a prezenta garanțiile financiare solicitate. Suplimentar, spre deosebire de societățile comerciale, organizațiile necomerciale au oportunități reduse de a accede la împrumuturi sau credite.

Actul normativ cu privire la „comanda socială” trebuie să conțină prevederi clare referitor la domeniile de aplicare, posibilitatea participării la concurs doar pentru organizațiile necomerciale de utilitate publică, identificarea furnizorului de servicii exclusiv pe bază de concurs, la care vor fi admise toate organizațiile necomerciale care întrunesc condițiile prevăzute. În plus, urmează a fi reglementate criteriile de identificare a furnizorului, dintre care cele de bază trebuie să fie: structură organizatorică bine definită a organizației necomerciale, experiență de prestare a serviciului solicitat, posibilități materiale, tehnice, resurse umane calificate, posibilitatea de atragere a surselor financiare suplimentare etc.

10.3. REALIZAREA PREVEDERILOR LEGALE CU PRIVIRE LA OFERIREA SPRIJINULUI DIN PARTEA STATULUI.

Prevederile legale cu privire la suportul din partea statului pentru organizațiile necomerciale au în mare parte un caracter declarativ. Din toate formele de susținere declarate în Legea cu privire la asociațiile obștești și Legea cu privire la filantropie și sponsorizare, organizațiile necomerciale pot beneficia real doar de facilitățile fiscale pentru plata impozitului pe venit. Celelalte forme de suport incluse în actele normative menționate practic nu sunt utilizate. Puținele exemple de oferire a sprijinului pentru organizațiile necomerciale denotă lipsa unei politici clare a statului în acest domeniu. Deși Legea cu privire la asociațiile obștești obligă Parlamentul țării să prevadă anual facilități fiscale și de altă natură pentru asociațiile obștești (art. 50), această stipulare legală este ignorată până în prezent. În fiecare an, singurele asociații obștești care obțin anumite facilități sunt Societatea Orbilor, Societatea Surzilor și Societatea Invalizilor . Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale (Fondul ecologic național) este unica autoritate a statului care în anul 2006 a planificat cheltuieli bugetare pentru organizațiile necomerciale: 282000 de lei pentru acordarea de sprijin financiar organizațiilor ecologiste neguvernamentale în baza unui program special de granturi pentru proiectele destinate protecției mediului .

Și oferirea pentru asociațiile obștești de utilitate publică în chirie a încăperilor și clădirilor aflate în proprietate publică în condiții preferențiale a rămas la nivel de bună intenție. Astfel, de la intrarea în vigoare a Legii cu privire la asociațiile obștești (1997) și până în prezent, Guvernul nu a elaborat modul de oferire a acestui sprijin.

De cele mai dese ori, organizațiile necomerciale beneficiază de sprijin din partea autorităților, atunci când susținerea autorităților locale reprezintă o condiție necesară pentru a accede la surse de finanțare din partea finanțatorilor străini.

Faptul că prevederile legale cu privire la sprijinul organizațiilor necomerciale din partea statului poartă un caracter declarativ se datorează mai multor factori. Menționăm aici, în primul rând, problemele de ordin economic, care fac imposibilă sau deosebit de complicată identificarea surselor de finanțare bugetare pentru organizațiile necomerciale. În al doilea rând, în Republica Moldova predomină practica de satisfacere a necesităților sociale prin intermediul instituțiilor statului. Aceasta constituie o piedică reală pentru antrenarea organizațiilor necomerciale în procesul de oferire a diferitelor servicii, a căror prestare ar putea fi delegată organizațiilor necomerciale. Cu alte cuvinte, statul nu comandă servicii de la organizațiile necomerciale doar datorită faptului că nu există mecanisme reale de a procura aceste servicii. Motivul principal este că statul nu procură aceste servicii de la nimeni - ele pur și simplu „nu sunt de vânzare”, fiind prestate (bine sau rău) de către instituțiile statului.

În ceea ce privește subvențiile în formă de alocații bănești sau materiale, remarcăm că acestea sunt reglementate doar în legislația cu privire la asociațiile obștești și filantropie și sponsorizare, însă nu și în alte acte normative (legislația cu privire la procesul bugetar, cu privire la administrația publică locală etc.). Inclusiv din acest considerent, susținerea organizațiilor necomerciale prin alocarea subsidiilor nu este practică.

10.4. FORME DE SUSȚINERE A ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE.

În practica mondială sunt utilizate două mecanisme juridice și financiare principale, deosebite după natura lor, ramurile de aplicare și metodele de reglementare: este vorba de subvențiile guvernamentale și achizițiile publice (comanda socială).

Subvențiile reprezintă suportul oferit de către stat (în formă bănească sau naturală) organizațiilor necomerciale, la cererea acestora, pentru desfășurarea diferitelor activități de utilitate publică. Sunt cunoscute câteva forme de subvenții, dintre care menționăm: subvenții operaționale, subvenții de proiect (granturi), subvenții cu destinație specială. Finanțarea organizațiilor necomerciale prin subvenții de la bugetele naționale și locale este o practică comună pentru țările europene și constituie o sursă importantă de venituri pentru organizațiile necomerciale. Astfel, în România, finanțarea sectorului necomercial în formă de subvenții și granturi guvernamentale constituie 45%, iar în Polonia, Ungaria și Slovacia, ponderea finanțării din partea statului reprezintă circa 1/3 din toate veniturile sectorului necomercial.

Subvențiile operaționale – forma tradițională în țările Europei de Vest pentru finanțarea de către stat a activității organizațiilor necomerciale care lucrează în domeniul social. Organizația necomercială care are calificarea solicitată și întrunește celelalte condiții legale (de ex., are statut de utilitate publică, dispune de licență etc.) poate pretinde de la stat alocarea, la fel ca și în cazul instituțiilor statului, a unor sume de bani (evident, cu condiția bugetării acestor sume de bani). Asemenea subvenții sunt oferite, de regulă, pe bază de concurs, însă există și cazuri de finanțare în lipsa concursului.

Subvențiile de proiect. Spre deosebire de subvențiile operaționale, subvențiile de proiect (granturile) sunt utilizate în special acolo unde organizațiile necomerciale nu pot prelua încă funcțiile pe care statul este gata să le delege (mai ales, în domeniul social). De regulă, granturile sunt oferite pe bază de concurs, fiind anunțate de autorități în domeniile de interese major pentru acestea. Granturile sunt acordate nemijlocit de ministere și alte autorități ale statului sau autoritățile locale. Pentru desfășurarea unui asemenea gen de activitate, autoritățile urmează să dispună de fondurile necesare și să existe mecanism juridic de oferire a lor.

Subvenții cu destinație specială – sunt oferite, de regulă, unor organizații necomerciale care desfășoară o activitate în domeniul social sau de protecție a drepturilor anumitor categorii de persoane și urmează a fi utilizate pentru anumite activități. Organizațiile necomerciale sunt menționate expres în Legea bugetului (cazul Organizației Orbilor, Organizației Surzilor și al Organizației Invalizilor, pentru care sunt alocate sume bănești destinate compensării parțiale a contribuțiilor asigurărilor sociale de stat obligatorii).

În afară de subvenții și comanda socială, statul mai poate susține, prin intermediul autorităților centrale sau locale, activitatea organizațiilor necomerciale prin semnarea de acorduri de colaborare pentru realizarea în comun a diferitelor activități sau de colaborare îndelungată.

O modalitate interesantă de susținere a organizațiilor necomerciale prin oferirea subvențiilor a fost creată în Ungaria și ulterior dezvoltată în Slovacia, Polonia, Lituania și România. Este vorba de așa-numitele Legi 1%-2%. În conformitate cu reglementările respective, orice contribuabil este în drept să decidă transmiterea a 1% sau 2% din impozitul datorat statului unei organizații necomerciale. Doar organizațiile necomerciale, a căror activitate este recunoscută de stat ca fiind de utilitate publică, adică care activează mai întâi de toate în beneficiul întregii societăți sau a unei părți ale acesteia, se pot bucura de dreptul la asemenea finanțări. Această modalitate de susținere a organizațiilor necomerciale este recunoscută drept una din cele mai eficiente, or, statul creează, cu eforturi moderate, un mecanism eficient de finanțare a organizațiilor necomerciale de utilitate publică. Cu maximum 1% din impozitul pe venit realizat (în cazul în care sută la sută din contribuabili vor opta să transfere această sumă unei organizații necomerciale), suportul din partea statului pentru organizațiile necomerciale se transformă din unul declarat în unul real. Alături de sprijinul financiar direct, această modalitate de susținere din partea statului prezintă și alte avantaje:

- Contribuabilii au posibilitatea de a participa direct la gestionarea banilor publici. Aceasta sporește încrederea lor în autoritățile publice și contribuie la creșterea activismului, implicării cetățenilor în viața publică și soluționarea problemelor comunitare
- Având suportul financiar și moral din partea statului, organizațiile necomerciale vor putea convinge mai ușor agenții economici să ofere donații filantropice pentru realizarea activităților de utilitate publică
- Organizațiile necomerciale vor trebui să-și orienteze serviciile spre nevoile societății, deoarece doar organizațiile active și cu rezultate concrete vor putea convinge contribuabilii să le plătească aceste sume anume lor și nu altor organizații
- Beneficiind de susținere financiară, organizațiile necomerciale vor realiza un randament sporit, contribuind la soluționarea problemelor sociale (suport pentru bătrâni, invalizi, combaterea traficului de ființe umane, soluționarea problemelor copiilor străzii, protecția drepturilor constituționale etc.)
- Intensificarea activității organizațiilor necomerciale va conduce în mod inevitabil la crearea noilor locuri de muncă
- Deși sumele care vor fi transferate din buget nu vor fi foarte mari, aplicarea acestei modalități de susținere va contribui la creșterea procentuală a numărului contribuabililor care depun declarația de venituri, realizându-se și prevederile Codului Fiscal privind declararea veniturilor.

Formele de susținere analizate, cu excepția posibilității de a transfera 1% din impozitul datorat, sunt declarate în Legile cu privire la asociațiile obștești și filantropie și sponsorizare. Pentru a le asigura funcționalitatea, este necesară reglementarea lor într-un act normativ separat destinat tuturor formelor de organizații necomerciale analizate în acest studiu și elaborarea mecanismului de oferire a suportului.

Pentru asigurarea funcționării mecanismului de susținere a organizațiilor necomerciale din partea statului, considerăm necesară realizarea următoarelor acțiuni:

- a) dezvoltarea legislației care ar reglementa oferirea subvențiilor pentru organizații necomerciale, ceea ce va înlătura barierele juridice de acordare a subvențiilor
- b) modificarea legislației cu privire la achizițiile de stat de bunuri și servicii pentru necesitățile statului și reglementarea „comenzii sociale”
- c) asigurarea delegării anumitor funcții ale statului către organizațiile necomerciale, în special, în domeniul social și depășirea stereotipurilor bugetare și organizaționale de finanțare a sectorului social. Efectuarea unui control strict privind modul în care organizațiile necomerciale realizează programele lor finanțate și modul în care sunt cheltuiți banii publici.

10.5. CRITERIILE DE IDENTIFICARE A ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE CARE POT BENEFICIA DE SUPTOR DIN PARTEA STATULUI.

Certificarea activității organizațiilor necomerciale. În conformitate cu practica internațională, statele susțin, de regulă, activitatea organizațiilor necomerciale de utilitate publică. În calitate de organizații de utilitate publică sunt recunoscute entitățile necomerciale, care acționează pentru beneficiul întregii societăți sau o parte a acesteia. Chiar dacă și existența asociațiilor care urmăresc beneficiul mutual (interesul exclusiv al membrilor săi) este importantă pentru realizarea dreptului la libera asociere, guvernele preferă să susțină anume activitatea organizațiilor de utilitate publică. Organizațiile de utilitate publică ajută statul la îndeplinirea propriilor funcții, economisind resursele financiare și umane ale statului, oferind servicii calitative și mai ieftine.

Legea cu privire la asociațiile obștești prevede posibilitatea de susținere a activității asociațiilor obștești de utilitate publică, prin oferirea facilităților fiscale și de altă natură și prin finanțarea programelor și activităților acestora. Definiția legală a organizațiilor necomerciale care urmăresc beneficiul public lipsește. Art. 2 al Legii cu privire la asociațiile obștești stabilește că asociații obștești ce urmăresc beneficiul public sunt asociațiile ale căror obiect de activitate este în exclusivitate apărarea drepturilor omului, învățământul, dobândirea și propagarea cunoștințelor, ocrotirea sănătății, asistența socială, cultura, arta, sportul de amatori, lichidarea efectelor calamităților naturale, protecția mediului și alte domenii cu caracter social-util.

Legea cu privire la fundații recunoaște în calitate de fundații de utilitate publică entitățile a căror activitate este orientată spre apărarea drepturilor omului, promovarea democrației, dobândirea și propagarea cunoștințelor, educație, dezvoltarea învățământului și științei, culturii și artei, culturii fizice și sportului de amatori, ocrotirea sănătății, asistența socială, protecția mediului, propagarea valorilor umane, susținerea religiei și altor domenii de utilitate publică.

Cu excepția asociațiilor și fundațiilor, activitatea altor organizații necomerciale (instituțiile private) nu poate fi recunoscută de utilitate publică. În contextul noilor reglementări introduse prin intrarea în vigoare a Codului Civil, în rezultatul cărora instituțiile obștești vor înceta să mai reprezinte o formă a asociațiilor obștești și vor fi atribuite la instituții private, această lacună poate pune în pericol recunoașterea statului de utilitate publică pentru instituțiile obștești (care, după cum arată practica, sunt unele din cele mai active organizații non-guvernamentale) și implicit, poate exclude posibilitățile de a beneficia de orice sprijin din partea statului. Din acest considerent, legislația cu privire la organizațiile necomerciale trebuie să prevadă posibilitatea de a declara ca fiind de utilitate publică activitatea oricărei forme de organizații necomerciale, care întrunește condițiile prevăzute de lege.

Menționăm și necesitatea de a reglementa expres domeniile și activitățile în care statul este interesat primordial și pentru care organizația necomercială va putea obține statutul de utilitate publică.

Legea cu privire la asociațiile obștești reglementează modul de determinare a utilității publice a asociațiilor obștești și a fundațiilor și prevede procedura certificării. Potrivit art. 34 al Legii cu privire la asociațiile obștești, certificarea asociațiilor obștești reprezintă o procedură de verificare și atestare a utilității publice și caracterului neprofitabil al activității lor, precum și a neparticipării atât a asociațiilor, cât și a persoanelor juridice create de ele la susținerea partidelor politice, organizațiilor social-politice, blocurilor și candidaților aparținând în cadrul alegerilor autorităților publice. Certificarea este efectuată de Comisia de certificare pentru identificarea asociațiilor și fundațiilor de utilitate publică pentru a fi susținute de către stat în desfășurarea activității acestora.

Comisia de certificare acționează pe lângă Ministerul Justiției și este compusă din nouă membri. Membrii Comisiei de certificare sunt numiți (câte 3) de către Parlamentul Republicii Moldova, Guvern și Președintele țării. Cel puțin unul din cei trei membri desemnați de fiecare autoritate trebuie să fie reprezentant al unei asociații obștești și să nu fie funcționar public. Structura organizatorică a Comisiei de certificare garantează că atât interesele statului, cât și cele ale sectorului asociativ sunt reprezentate în procesul de luare a deciziilor.

Pentru a putea susține procedura certificării, asociațiile și fundațiile trebuie să întrunească cumulativ următoarele condiții:

- a) să fie înregistrate de cel puțin de jumătate de an
- b) activitatea asociațiilor și fundațiilor să nu fie profitabilă
- c) să nu desfășoare activități politice și să nu susțină partide politice, organizații social-politice sau candidați la funcții publice
- d) să nu aibă datorii la impozite și taxe.

Dacă activitatea asociațiilor și fundațiilor corespunde condițiilor menționate, Comisia de certificare eliberează certificatul de utilitate publică pentru o perioadă de trei ani. Potrivit art. 36 al Legii cu privire la asociațiile obștești, certificatul de stat servește drept temei pentru scutirea parțială sau integrală a asociației obștești de anumite impozite, taxe și alte plăți de stat, precum și pentru acordarea de înlesniri și privilegii acesteia în conformitate cu prezenta lege și cu alte acte legislative. Asociația obștească care nu dispune de certificat de stat nu poate beneficia de înlesniri fiscale și de alte înlesniri.

Modalitatea de identificare a asociațiilor și fundațiilor de utilitate publică este considerată una reușită. Analiza normelor care reglementează activitatea Comisiei de certificare, precum și analiza activității Comisiei de certificare denotă însă că mecanismul existent nu este suficient pentru a asigura diferențierea organizațiilor de utilitate publică de cele care activează exclusiv pentru realizarea intereselor membrilor săi. Astfel, în practică, oricare organizație sau fundație înregistrată mai mult de jumătate de an poate obține statul de utilitate publică, chiar dacă nu realizează activități. Situația creată se datorează faptului că legislația nu stabilește clar „volumul” activităților necesare pentru a putea oferi statutul de utilitate publică. Suplimentar, deciziile Comisiei de certificare se bazează doar pe declarațiile organizațiilor, fără a putea verifica dacă acestea corespund realității. Situația creată se datorează, pe de o parte, faptului că lipsesc criteriile clare pentru recunoașterea activității de utilitate publică, și pe de altă parte, faptului că membrii Comisiei de certificare activează pe bază de voluntariat. În aceste condiții este imposibilă verificarea veridicității informațiilor prezentate de organizații, iar procedura de certificare se transformă în una formală. Practic fiecare organizație care se adresează pentru a obține statutul de utilitate publică obține acest statut, dacă prezintă documentele solicitate.

Menționăm și lipsa la nivel legislativ a mecanismului de verificare a organizațiilor care au obținut statutul de utilitate publică în perioada de valabilitate a certificatului. Din aceste considerente, legislația cu privire la determinarea organizațiilor de utilitate publică trebuie completată cu norme, care:

- a) să stabilească clar criteriile de oferire a statutului de utilitate publică
- b) să determine exigențe speciale pentru organizațiile care pretind să obțină statutul de utilitate publică privitor la conținutul și calitatea serviciilor prestate, privitor la structura organelor de conducere și control și privitor la evitarea conflictului de interese
- c) să prevadă expres temeiurile refuzului de a oferi statutul de utilitate publică
- d) să specifice posibilitatea verificării informațiilor prezentate Comisiei de certificare și posibilitatea verificării activității organizațiilor

care au obținut certificatul de utilitate publică. În plus, pentru a putea realiza aceste funcții este necesară constituirea secretariatului Comisiei de certificare, care va putea executa funcțiile de control

- e) să reglementeze atât posibilitatea de retragere a certificatului de utilitate publică pentru organizațiile care au încetat să întrunească condițiile necesare sau care admit fraude legale, cât și consecințele acestei retrageri
- f) să extindă aplicarea certificării de utilitate publică asupra tuturor formelor de organizații necomerciale.

10.6. CONCLUZII.

Analiza legislației care reglementează sprijinul oferit de stat organizațiilor necomerciale denotă lipsa unui concept de susținere a activității organizațiilor. Considerăm necesară recomandarea privind elaborarea unui act normativ, care, alături de declararea formelor de suport ce poate fi oferit de stat organizațiilor necomerciale (subvenții, comanda de stat, facilități fiscale), va reglementa mecanismul concret de oferire a susținerii, modul de identificare a organizațiilor necomerciale care vor putea beneficia de acest suport, consecințele neexecutării obligațiilor asumate și responsabilitatea pentru încălcarea obligațiilor. De asemenea, se cere completarea legislației care reglementează atribuțiile organelor administrației publice centrale și locale cu prevederi care le-ar permite să ofere finanțare și alt sprijin organizațiilor necomerciale, în limitele fondurilor bugetare și extrabugetare.

CAPITOLUL XI. ANALIZA DISPOZIȚIILOR LEGALE PRIVIND MODUL DE ASIGURARE A FUNCȚIONĂRII ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE CU BAZĂ TEHNICO-MATERIALĂ

Una dintre sarcinile studiului în cauză este de a determina, pe de o parte, dacă legile cadru acordă posibilități organizațiilor necomerciale de a forma resurse financiare proprii pentru activitatea lor de bază prevăzută în actul constitutiv, astfel încât acestea să depindă cât mai puțin de bunăvoința donatorilor, sponsorilor și altor finanțatori, iar pe de altă parte, dacă prezentul cadru legislativ acordă organizațiilor necomerciale înlesniri fiscale și cum suportă acestea presiunea fiscală.

11.1. FORMAREA PROPRIILOR ACTIVE LA CONSTITUIREA ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE (TAXA DE INTRARE).

Pentru a desfășura activitatea prevăzută în statut, organizația necomercială are nevoie de un patrimoniu propriu distinct de cel al fondatorilor ei. Contribuțiile fondatorilor sunt unica sursă de formare a activelor proprii la constituirea societăților necomerciale. Contribuția fondatorilor poate fi atât în mijloace bănești, cât și în bunuri corporale sau incorporale.

Legea nr. 837/1996 prevede că sursă de formare a activelor unei asociații obștești este taxa de aderare și cotizațiile de membru.

Legea nr. 581/1999 menționează că patrimoniul fundației nu poate fi la momentul constituirii mai mic de 200 salarii minime și în procesul de activitate nu poate fi micșorat. Patrimoniul inițial al fundației este subscris de către fondator din mijloace materiale și/sau financiare.

Concluzie. Considerăm că pentru fiecare formă de organizație necomercială ar fi bine ca legislația să prevadă un anumit patrimoniu, cum este stabilit pentru fundații. De exemplu, în România patrimoniul inițial al unei asociații are o valoare de cel puțin un salariu minim brut pe economie.

11.2 FORMAREA ACTIVELOR ÎN PROCESUL DE ACTIVITATE.

O organizație necomercială își poate mări fără limite propriile active în procesul de activitate. Legislația stabilește pentru acumularea activelor anumite surse legale, inclusiv cotizațiile, donațiile, granturile, sponsorizările, subvențiile, activitatea economică proprie, precum și transmiterea activelor în capitalul social al unor societăți comerciale.

COTIZAȚII.

Legea nr. 837/1996 și Legea nr. 1420/2002 prevăd ca sursă de formare a patrimoniului în procesul de activitate a organizației necomerciale cotizațiile de membru, care reprezintă o sursă de bază a patrimoniului organizației. Legiuitorul nu stabilește expres categoriile de cotizații achitate de membri, mărimea și perioada de plată, dar este lăsată la decizia fondatorilor pentru a fi stabilite în statut.

DONAȚII, GRANTURI, SPONSORIZĂRI, SUBSIDII.

Pe parcursul activității organizațiile necomerciale pot să își formeze activele proprii din diferite surse legale, cum ar fi donații, sponsorizări, granturi, subvenții din partea statului, oamenilor de afaceri, organizațiilor necomerciale străine, instituțiilor financiare internaționale, statelor străine și din partea membrilor organizației necomerciale. Activele organizațiilor necomerciale se modifică pe durata funcționării datorită surselor de formare exhaustiv determinate de lege. Aici este bine stipulată sintagma „alte surse neinterzise de lege”, fapt ce trebuie specificat și în Legea nr. 581/1999, deoarece o astfel de prevedere permite organizațiilor necomerciale extinderea surselor de formare a propriilor active.

Pentru motivele stabilite la art. 42 din Codul Fiscal, donațiile nu sunt utilizate frecvent de potențialii donatori, fiindcă în cazul în care o persoană face o donație se consideră că a vândut bunul donat la un preț ce constituie mărimea maximă din baza lui valorică ajustată sau la prețul lui de piață. În cazul donației sub formă de mijloace bănești, persoana care face o donație este considerată drept persoană ce a obținut venit în mărimea sumei mijloacelor bănești donate. Prin urmare, de cele mai multe ori sectorul privat, inclusiv persoanele fizice, preferă să rămână în anonimat pentru a nu declara organelor fiscale donațiile făcute.

O altă formă de creare a activelor pe parcursul funcționării organizației necomerciale sunt bunurile sau mijloacele bănești obținute din granturi ale organismelor internaționale, aceste surse fiind scutite de impozite.

În multe cazuri organizațiile necomerciale își pot constitui activele din mijloace bănești obținute din donațiile făcute de către societățile comerciale sub formă de sponsorizare. Această modalitate este utilizată, deoarece legea fiscală permite deducerea acestor sume din venitul impozabil, dar nu mai mult de 10% pe parcursul anului fiscal.

Subvențiile alocate organizațiilor necomerciale de către autoritățile publice centrale sau locale reprezintă, de asemenea, o formă de majorare a activelor sectorului organizațiilor necomerciale. Acestea însă trebuie să fie stipulate în Legea bugetului.

ACTIVITATEA ECONOMICĂ PROPRIE GENERATOARE DE PROFIT (EDITAREA ZIARELOR ȘI REVISTELOR, ACORDAREA DE SERVICII CONSULTATIVE, PREDAREA LECȚIILOR).

Art. 187 al Codului Civil vorbește despre genurile de activitate ale organizațiilor necomerciale fie licențiate sau nu, cu condiția ca acestea să aibă ca punct de referire realizarea scopurilor prevăzute în statut, adică alt scop decât obținerea de venit.

Art. 188 al Codului Civil permite organizațiilor necomerciale să-și formeze un patrimoniu mai vast decât cel care există la momentul constituirii organizației necomerciale, prin posibilitatea sporirii veniturilor, astfel fiind creată o autofinanțare ce permite organizațiilor necomerciale să nu depindă de resursele financiare din exterior. Articolul respectiv face referiri generale la genurile de activitate economică permise organizațiilor necomerciale prin practicarea directă sau indirectă a activității de întreprinzător. Astfel, teoretic, norma în cauză este bine redată, însă în practică nu este aplicată, deoarece organizațiile necomerciale nu sunt interesate în aplicarea ei sau nu pot să o aplice, datorită faptului că legiuitorul nu determină care activitate rezultă din scopul propus de către organizațiile necomerciale.

Merită a fi apreciat efortul legiuitorului prin redarea unei norme, care în practică este aplicată de ceva timp în țările din Europa Centrală și de Est, precum și în unele țări din CSI. Însă pentru Republica Moldova este prematur să vorbim despre o îmbunătățire a activității organizațiilor necomerciale. Astfel, pentru a interesa aceste entități în aplicarea normei în cauză, trebuie modificat actul normativ pe înțelesul tuturor, dat fiind faptul că scopul statutar al organizațiilor necomerciale nu este obținerea de venituri. Însă în acest sens nu trebuie de înțeles faptul că organizațiile necomerciale în genere ar trebui să se decidă de venituri, ci dimpotrivă, aceste venituri obținute de organizațiile necomerciale să fie îndreptate la realizarea scopurilor statutare.

O altă problemă ce urmează a fi clarificată este elucidarea sensului activității „economice” și a activității „comerciale” sau, cum prevede textul legii, „activitatea de întreprinzător”.

De fapt, legislația în vigoare nu definește noțiunea de „activitate economică”. Doctrina juridică și cea economică consideră activitate economică o activitate de realizare a mărfurilor și prestarea serviciilor, adică o activitate comercială. Însă legislația unor țări stipulează că în cazul în care realizarea mărfurilor sau prestarea serviciilor nu au un caracter permanent și regulat, analogic activității de întreprinzător, atunci această activitate este considerată economică. Drept exemplu pot servi loteriile desfășurate de organizații necomerciale, acțiuni de binefacere, diverse licitații etc., iar astfel de activități intră în categoria „acumularea de resurse”. Prin urmare, ele nu au un caracter permanent și nu au ca scop obținerea de venit, de aceea ele nu sunt privite ca activități economice.

O altă categorie de activitate a organizației necomerciale, care în practică este parțial considerată neeconomică, o reprezintă activitatea de voluntariat și utilizarea mărfurilor și materialelor primite ca donație sau cadou, însă este necesar ca acestea să fie în interesul societății. Ca exemplu servesc taxa pentru intrarea în muzeu, plata pentru studii sau funcționarea unui magazin de consignație deschis de o organizație necomercială care realizează diferite lucruri de artizanat sau obiecte vechi etc. Este bine ca actul normativ să prevadă o astfel de activitate.

În sens general, activități neeconomice sunt considerate operațiuni cum ar fi: primirea de donații, granturi, filantropie, sponsorizare, venituri obținute de operațiunile pasive de investire a capitalurilor și folosirea oricăror resurse financiare din aceste surse pentru atingerea scopurilor prevăzute de statutul organizațiilor necomerciale.

În statele din Europa Centrală și de Est, precum și în unele țări din CSI activitatea „economică” este considerată ca fiind realizarea mărfurilor și prestarea serviciilor și, de obicei, această activitate este numită „de întreprinzător”, adică comercială. Prin urmare, în acest caz putem vorbi că o asemenea activitate este permisă organizațiilor necomerciale doar indirect și anume prin constituirea de societăți comerciale al căror scop este obținerea de venituri.

Legea cu privire la asociațiile obștești se referă, prin art. 28, la „activitatea economică productivă și altă activitate de întreprinzător”.

Art. 9, alin. 4 al Legii cu privire la fundații, intitulat „Patrimoniul și răspunderea fundației”, determină sursele de formare a patrimoniului fundației, una din ele fiind „veniturile din activitatea fundației și a întreprinderilor înființate de ea.

Legea cu privire la filantropie și sponsorizare, art. 16 „Sursele de formare a patrimoniului”, prevede printre acestea la lit. g) „veniturile din activitățile de întreprinzător permise de lege”; și la lit. i) „veniturile rămase după plata impozitelor din activitățile societăților comerciale fondate de organizația filantropică”. Totodată, prin art. 17 „Patrimoniul” al aceleiași legi și anume la alin. 2, legiuitorul stabilește că „organizația filantropică poate desfășura activități economice numai dacă veniturile din ele sunt folosite în scopuri filantropice”.

Așadar, activitate economică a organizației necomerciale este considerată activitatea ce poartă un caracter permanent și regulat, care include în sine o activitate de întreprinzător. În acest caz, legea nu stipulează dacă activitățile economice efectuate de către organizațiile necomerciale sunt obligatoriu activități de întreprinzător, fapt pentru care statul a considerat că aceste activități să fie supuse impozitării. Pentru elucidarea confuziei, statul urmează să delimiteze clar sectorul comercial de cel necomercial, în cazul în care acordă înlesniri fiscale organizațiilor necomerciale, și special, celor de utilitate publică. Această intervenție este necesară pentru a evita îmbogățirea fără just temei prin utilizarea statutului de necomercial, precum și concurența neloială între organizațiile necomerciale active și societățile comerciale. Adică să nu fie posibilă utilizarea de către membrii unei organizații necomerciale de utilitate publică a acestui statut pentru a introduce în țară bunuri scutite de impozite și taxe sau practicarea activității de întreprinzător în interesul membrilor unei organizații necomerciale care beneficiază de înlesniri fiscale. Însă pentru rezolvarea problemei, statul urmează să se pronunțe pentru promovarea sectorului necomercial.

În cazul desfășurării activității de întreprinzător de către organizațiile necomerciale, legea prevede expres impozitarea acestor activități prin prevederile art. 53 al Codului Fiscal. Legea fiscală consideră afacere auxiliară orice activitate de întreprinzător care nu implică scutire de impozit pe venit conform legii.

Concluzie. Examinând prevederile legilor în cauză, putem concluziona că legiuitorul permite desfășurarea activităților economice de către organizațiile necomerciale. Activitățile organizațiilor necomerciale sunt efectuate direct de către acestea, însă ele trebuie să aibă un caracter accesoriu și să fie în strânsă legătură cu scopul principal al acestora.

Totodată, trebuie de concluzionat că legislația nu operează cu același termen „activitate economică”, prin urmare se cere păstrarea acestei sintagme în toate actele legislative.

Legea nu stabilește expres în ce măsură organizațiile necomerciale pot desfășura activități economice fără ca acestea să fie scutite de impozite și taxe, dar acest fapt este lăsat la discreția fondatorilor pentru a fi exhaustiv prevăzut în statut.

CONSTITUIREA DE SOCIETĂȚI COMERCIALE ÎN ANUMITE DOMENII DE ACTIVITATE.

Legile examinate stipulează direct sau indirect că asociațiile obștești, fundațiile și organizațiile filantropice pot constitui societăți comerciale cu scop de a obține venituri sub formă de dividende care să fie îndreptate la realizarea sarcinilor și scopurilor statutare.

În concluzie, am stabilit că la moment legile în vigoare acordă parțial organizațiilor necomerciale dreptul să desfășoare activități de întreprinzător. Așadar, organizațiile necomerciale au dreptul să transmită activele proprii ca aport la capitalul social al societăților comerciale sau direct să desfășoare activități economice, după cum am specificat anterior. Însă toate aceste activități trebuie să fie îndreptate spre realizarea scopurilor statutare ale organizațiilor necomerciale. Societățile comerciale constituite de către organizații necomerciale sunt supuse impozitării conform regulilor generale.

Prin urmare, considerăm că ar fi binevenită o prevedere care să specifice faptul că veniturile obținute de societățile comerciale constituite de organizațiile necomerciale trebuie să fie utilizate în mărime de cel puțin 50% în scopurile organizațiilor necomerciale, iar în astfel de caz aceste venituri să fie deduse din impozitul pe venit.

Dividendele obținute de organizațiile necomerciale ca urmare a calității de asociat al unei societăți comerciale trebuie scutite de impozit, precum sunt scutite dividendele realizate de persoanele fizice rezidente. De asemenea, propunem ca, în cazul în care organizația necomercială este unicul asociat al societății comerciale care are drept scop obținerea profitului, venitul obținut de o astfel de societate să fie scutit de impozitul pe venit, cu condiția ca acest venit să fie utilizat în scopurile statutare ale organizației necomerciale. De exemplu, o organizație necomercială din domeniul social fondează o societate comercială ce utilizează munca orbilor sau surzilor și venitul obținut este transmis organizației necomerciale.

11.3 STIMULAREA DE CĂTRE STAT A PERSOANELOR FIZICE ȘI JURIDICE CARE SUSȚIN ORGANIZAȚIILE NECOMERCIALE.

Legislația în vigoare la acest capitol este săracă în reglementări specifice care ar încuraja persoanele fizice și juridice să susțină organizațiile necomerciale. O asemenea prevedere există doar în Codul Fiscal prin norma art. 36 „Alte deduceri”, care prevede: „contribuabilul rezident are dreptul la deducerea oricăror donații făcute de el pe parcursul anului fiscal în scopuri filantropice sau de sponsorizare, dar nu mai mult de 10% din venitul impozabil. În acest scop, venitul impozabil al contribuabilului se determină fără a se lua în considerare scutirile ce i se acordă conform legii”. Aceste deduceri pot fi efectuate doar în cazul organizațiilor necomerciale specificate la art. 52 alin.1 lit. a) și b), precum și în cazul organizațiilor religioase specificate la art. 52 alin.1 lit. c). Totodată, norma fiscală spune că aceste donații în scopuri filantropice sau de sponsorizare vor fi deduse numai în cazul confirmării lor în modul stabilit de Guvern.

În general, o astfel de prevedere este bună și corespunde practicii altor state, însă în realitate ea nu prea este aplicată mai ales de către persoanele juridice, deoarece este știut faptul că majoritatea întreprinzătorilor nu arată venitul lor real sau prin diferite metode legale micșorează acest venit și, prin urmare, nu sunt interesați de efectuarea unor donații în scopuri filantropice. Iată de ce o astfel de prevedere ce determină deducerea de 10% din venitul impozabil nu este avantajoasă pentru ei. De asemenea, în legea fiscală nu sunt specificate înlesniri la impozitul pe venit obținut din activitatea de întreprinzător, efectuată de către organizația necomercială, chiar și în cazul în care acest venit este utilizat conform sarcinilor și scopurilor prevăzute în statutul organizației necomerciale. O asemenea lacună nu încurajează dezvoltarea activităților de întreprinzător ale organizațiilor necomerciale și le determină pe acestea să fie dependente de finanțatori și le lipsesc de stabilitatea financiară pe care o pot obține (a se vedea art. 53 al Codului Fiscal).

Un alt mecanism care ar putea ajuta la susținerea organizațiilor comerciale de către persoanele fizice este implementarea și în Republica Moldova a Legii 1% sau 2%. Aceasta reprezintă un mecanism prin intermediul căruia persoanele fizice pot să direcționeze 1% sau 2% din impozitul lor pe venit către o organizație necomercială. Prevederea poate contribui la un climat fiscal mai transparent, la păstrarea fondurilor de contribuabili pe plan local și la rezolvarea unor probleme sociale. Prin urmare, este necesară completarea Codului Fiscal cu o astfel de reglementare, iar în cazul aprobării unei astfel de prevederi, urmează a fi completată și „Instrucțiunea cu privire la modul de prezentare de către persoanele fizice a declarației cu privire la impozitul pe venit”, unde să fie rezervat un capitol pentru aceste sume de bani.

Concluzie Considerăm că la moment ar fi rațional de permis deducerea sumelor oferite ca donații sau sponsorizări nu din venitul persoanei juridice, ci din suma încasărilor, astfel ca suma pusă la dispoziție ca donații filantropice sau de sponsorizare să fie inclusă la sinecost și să fie scutită de impozitul pe venit. Astfel, în cazul în care va fi modificată procedura de efectuare a donațiilor în scopuri filantropice, va fi nevoie de o modificare a Hotărârii Guvernului despre aprobarea Regulamentului Cu privire la modul de confirmare a donațiilor pentru scopuri filantropice și/sau sponsorizare nr. 489 din 04.05.1998. În cazul implementării Legii 1% sau 2%, urmează a fi stabilit care procent este real pentru Republica Moldova, fiind luată ca exemplu practica Ungariei, Slovaciei, Cehiei, Estoniei, Lituaniei, Poloniei, României ș.a., precum și mecanismul de implementare a acesteia.

11.4. IMPOZITAREA SURSELOR FINANCIARE, INCLUSIV A VENITURILOR DIN ACTIVITATEA DE ÎNTEPRINZĂTOR, ALE ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE.

DISPOZIȚII GENERALE.

În Republica Moldova, principiile generale ale impozitării sunt prevăzute în legea codificată „Codul Fiscal”. Sistemul fiscal reprezintă totalitatea impozitelor și taxelor, a principiilor, formelor și metodelor de stabilire, modificare și anulare a acestora. În Moldova, sunt percepute impozite și taxe generale de stat și locale.

Sistemul impozitelor și taxelor generale de stat include:

- a) impozitul pe venit
- b) taxa pe valoare adăugată
- c) accizele
- d) impozitul privat
- e) taxa vamală
- f) taxele percepute în fondul rutier.

Sistemul impozitelor și taxelor locale include:

- a) impozitul pe bunurile imobiliare

- b) taxele pentru folosirea resurselor naturale
- c) taxa pentru amenajarea teritoriului ș.a. (a se vedea art. 6 al Codului Fiscal).

Conform ultimelor modificări ale art. 15 al Codului Fiscal, impozitul pe venit pentru persoanele juridice este stabilit în mărime de 15% din venitul impozabil. În ultimii ani se încearcă o micșorare a cotei pentru ca presiunea fiscală să fie mai ușor de suportat. Astfel, Republica Moldova a redus cota impozitului pe venit de la 22% până la 15% din venit.

Taxa pe valoare adăugată (TVA) este un impozit general de stat care reprezintă o parte din valoarea mărfii livrate, serviciilor prestate supuse impozitării pe teritoriul Republicii Moldova, precum și la importul mărfurilor și serviciilor. Pentru acest impozit legiuitorul stabilit, prin art. 96, următoarele cote TVA:

- cota standard – în mărime de 20% din valoarea impozabilă a mărfurilor și serviciilor importate și livrărilor efectuate pe teritoriul Republicii Moldova
- cote reduse în mărime de:
 - c) 8% - la pâine și produsele de panificație, la laptele și produsele lactate livrate pe teritoriul Republicii Moldova
 - d) 8% - la medicamentele atât indicate în Nomenclatorul de Stat de medicamente, cât și autorizate de Ministerul Sănătății și Protecției Sociale, importate și/sau livrate pe teritoriul Republicii Moldova
 - e) 5% - la gazele naturale și gazele lichefiate, atât la cele importate, cât și la cele livrate pe teritoriul Republicii Moldova
- cota zero – la mărfurile și serviciile livrate în conformitate cu art. 104.

Accizul reprezintă, de asemenea, un impozit general de stat pentru unele mărfuri de consum, iar cotele pentru acciz sunt stabilite:

- f) în sumă absolută la unitatea de măsură a mărfii
- g) ad valorem în procente de la valoarea mărfii, fără a ține cont de accize și TVA, sau de la valoarea în vamă a mărfurilor importate, luând în considerare impozitele și taxele ce urmează a fi achitate la momentul importului, fără a ține cont de accize și TVA.

Impozitul pe bunurile imobiliare este un impozit local care reprezintă o plată obligatorie la buget de la valoarea bunurilor imobiliare și constă într-o cotă maximă a impozitului ce constituie 0,5% din baza impozabilă a bunurilor imobiliare.

Taxele locale reprezintă plăți obligatorii efectuate la bugetul unităților administrativ-teritoriale (taxele locale sunt specificate la art. 289 al Codului Fiscal).

IMPOZITUL PE VENIT AL ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE.

La moment, legea fiscală nu prevede înlesniri fiscale la impozitul pe venit pentru organizațiile necomerciale, cât și pentru sponsorii și finanțatorii acestora, cu excepția celor specificate la art. 52 al Codului Fiscal.

Codul Fiscal determină, prin art. 52, ce organizații comerciale sunt scutite de impozit și ce criterii urmează acestea să întrunească pentru a putea beneficia de scutiri la impozitul pe venit. Prin urmare, legea prevede că sunt scutite de impozitul pe venit doar unele categorii de organizațiile necomerciale, care urmează să întrunească cerințele prevăzute la art. 52 alin. 3 din Codul Fiscal:

- sunt constituite conform legii
- genurile de activitate să fie expres determinate
- interdicția de a distribui venitul sau proprietatea organizației necomerciale între membrii ei, fondatori, persoane particulare
- venitul să fie folosit în întregime în scopurile organizației necomerciale
- nu folosesc veniturile în interesul vreunui membru, fondator sau al unei persoane particulare
- nu susțin vreun partid politic, bloc electoral sau candidat la o funcție în cadrul autorităților publice.

Art. 53 al Codului Fiscal „Afacerile auxiliare” prevede că veniturile obținute din activitatea de întreprinzător sunt considerate obiect separat al impunerii și sunt impozitate la cota prevăzută la art. 15 alin. (1) din Codul Fiscal. Decizia de scutire a impozitului pe venit este luată de către Ministerul de Finanțe, având la bază decizia Comisiei de certificare de pe lângă Ministerul Justiției.

Referitor la celelalte impozite și taxe, scutirile și înlesnirile acordate organizațiilor necomerciale sunt decise anual de către Parlamentul Republicii Moldova la adoptarea legii bugetului pentru fiecare an.

În cazul impozitelor și taxelor locale, decizia de acordare a scutirilor și înlesnirilor fiscale este adoptată de către organul administrației publice locale.

Concluzie Considerăm că este necesar de prevăzut scutiri la impozitul pe venit în art. 20 al Codului Fiscal, obținut din granturi, donații, sponsorizări, filantropie, ajutor umanitar, precum și a taxei de intrare și a cotizațiilor de membru al organizației necomerciale (a se vedea practica altor țări), cât și pentru finanțatori și donatori. De asemenea, urmează a fi definite noțiunile respective în Titlul II Capitolul I „Dispoziții generale” din Codul Fiscal. Este utilă includerea unei norme fiscale care să scutească de impozitul pe venit veniturile obținute din sursele neoperaționale cum sunt: dividendele, procentele obținute de la depozitele bancare. În plus, este bine de prevăzut ca să fie scutite de impozitul pe venit o parte din veniturile activității de întreprinzător a organizației necomerciale care sunt folosite pentru atingerea scopurilor statutare.

IMPOZITELE INDIRECTE (TVA, ACCIZE,) APLICABILE ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE.

Scutirile de taxa pe valoarea adăugată sunt prevăzute la art. 103 al Codului Fiscal. Alineatul 1 art. 103 punct. 26 din Codul Fiscal prevede că TVA nu se aplică la „mărfurile și serviciile finanțate din contul împrumuturilor și granturilor acordate Guvernului sau acordate cu garanție de stat, din contul împrumuturilor acordate de organisme financiare internaționale, destinate realizării proiectelor respective, precum și din contul granturilor acordate instituțiilor finanțate de la buget, conform listei aprobate de Guvern”.

Prin urmare, conform acestor prevederi, se înțelege că granturile nu sunt supuse TVA. De aceea, este necesar de prevăzut ca serviciile și lucrările oferite din aceste granturi de către organizațiile necomerciale să fie scutite de TVA.

Alineatul 7 art. 103 din Codul Fiscal menționează că „TVA nu se aplică materiei prime, materialelor, articolelor de completare și accesoriilor necesare procesului de producție, importate de organizațiile și întreprinderile orbilor, societăților surzilor și societăților invalizilor”.

Alineatul 10 art. 103 al Codului Fiscal remarcă faptul că TVA nu se aplică mărfurilor importate de către persoanele juridice în scopuri necomerciale dacă valoarea în vamă a acestor mărfuri nu depășește suma de 50 de euro. În cazul în care valoarea în vamă a mărfurilor depășește limita neimpozabilă indicată, TVA se calculează începând de la valoarea a mărfurilor în vamă, iar limita neimpozabilă menționată nu micșorează valoarea impozabilă a acestora.

Astfel, examinând prevederile Titlului III al Codului Fiscal TVA, putem concluziona că înlesnirile la aplicarea cotelor TVA, inclusiv cota 0%, se primesc de către Ministerul Finanțelor și doar în baza acordurilor interguvernamentale de acordare a granturilor.

O problemă ce trebuie reglementată o reprezintă prestarea către beneficiari a serviciilor și lucrărilor de către organizațiile necomerciale, ale căror surse financiare sunt sursele obținute din granturi, filantropie sau sponsorizare. În majoritatea cazurilor, acestea sunt supuse impozitării conform prevederilor Codului Fiscal (IV sau TVA). În situația în care sursa financiară este scutită de impozit, logică ar fi și scutirea de impozit a serviciilor și lucrărilor prestate de organizațiile necomerciale ONC din aceste surse.

În cazul accizelor, legiuitorul a prevăzut același regim de înlesniri acordate TVA, prin norma inclusă la art. 124, alin. 12 al Codului Fiscal.

Deci, după cum se vede, legislația fiscală vorbește de scutiri de TVA și accize aplicabile la mărfurile și serviciile acordate sub formă de „granturi”, însă această noțiune nu este definită în Codul Fiscal. Iată de ce menționăm încă o dată necesitatea inserării unei astfel de noțiuni.

O altă problemă o constituie faptul că Codul Fiscal nu prevede o formă aparte de prezentare a dărilor de seamă fiscale, care să se deosebească de dările de seamă ale societăților comerciale. Acesta se explică prin faptul că organizațiile necomerciale au aceeași evidență contabilă ca și societățile comerciale, prin urmare sunt tratate egal. În astfel de caz, prezentarea dărilor de seamă de către organizația necomercială la Inspectoratul Fiscal tergiversează activitatea organizației necomerciale, astfel fiind necesară elaborarea unor standarde fiscale specifice pentru organizațiile necomerciale.

Un alt aspect ține de folosirea de către organizațiile necomerciale a mașinilor de casă și control cu memorie fiscală, conform Hotărârii de Guvern nr. 474 din 28.04.98, atunci când acestea efectuează decontări în numerar la prestarea serviciilor. Legiuitorul urmează să stabilească utilizarea mașinii de casă și control pentru organizațiile necomerciale care efectuează operațiuni economice permanente. Dacă organizațiile necomerciale fac decontări de o singură dată, nu este necesară utilizarea acestui aparat de casă. Organizația necomercială care efectuează decontări în numerar între membrii ei urmează să fie scutită de obligativitatea achiziționării aparatului de casă, iar în cazul decontărilor cu terții să utilizeze aparatul de casă.

În final, putem conchide că aceste norme nu sunt bine redată și nu acordă suficiente înlesniri fiscale pentru organizațiile necomerciale. Sunt deci necesare modificarea și completarea legii fiscale pentru a crea un sector viabil și, bineînțeles, acordarea unei importanțe aparte, pentru a determina o mai bună funcționare a acestui.

11.5 MODUL DE UTILIZARE A ACTIVELOR FINANCIARE ȘI MATERIALE ALE ORGANIZAȚIILOR COMERCIALE.

Odată constituite, activele financiare și materiale reprezintă proprietatea organizației necomerciale și aceasta dispune de ele pentru realizarea scopurilor prevăzute de statut. Legile cadru prevăd interdicția de utilizare a surselor de formare a patrimoniului organizației necomerciale în interesul fondatorilor, organelor de conducere și al personalului acesteia (a se vedea capitolul „Patrimoniul organizației necomerciale”).

Modalitatea de utilizare a activelor financiare și materiale este prevăzută doar de Legea nr. 1420/2002, care stipulează posibilitatea folosirii de către organizațiile filantropice doar a 20% din mijloacele acumulate pentru activitatea lor, inclusiv pentru acoperirea cheltuielilor administrative. În cazul donațiilor filantropice, legea prevede utilizarea a 80% din bani pe parcursul anului de gestiune.

Organizațiile necomerciale sunt obligate să țină contabilitatea în conformitate cu Legea contabilității și cu standardele naționale de contabilitate.

Concluzie. Considerăm că este necesară o prevedere în lege privitor la un anumit plafon al cheltuielilor administrative, inclusiv cheltuieli pentru retribuția muncii personalului organizației necomerciale, după cum este menționat în Legea nr. 1420/2002. Este binevenită elaborarea unor standarde naționale de contabilitate pentru organizațiile necomerciale.

11.6 ACTELE DE DISPOZIȚIE CU ACTIVELE ORGANIZAȚIILOR NECOMERCIALE, INCLUSIV ACTELE CU IMOBILE, ACTELE DE PROPORȚII ȘI ACTELE CU CONFLICT DE INTERESE.

Legile cadru nu prevăd la acest subcapitol nici o reglementare în acest sens, cu excepția prevederilor art. 190 al Codului Civil. În context, este necesară o completare cu prevederi care ar reglementa tranzacțiile efectuate de către organizațiile necomerciale cu activele lor, tranzacțiile cu imobile, tranzacțiile de proporție și a celor cu conflict de interese, precum și modalitatea de rezolvare a conflictelor de interese. De asemenea, trebuie menționat faptul de competența cărui organ ține efectuarea acestor tranzacții. Aici sunt relevante modalitățile pentru tranzacțiile de proporții și tranzacțiilor cu conflict de interese, prevăzute pentru societățile pe acțiuni. Prin urmare, este necesară definirea sintagmei conflict de interese și în ce situație există acest conflict de interese.

Concluzie. În contextul celor expuse anterior, considerăm că este necesar de specificat în lege de competența cărui organ ține efectuarea tranzacțiilor cu activele organizațiilor necomerciale și în ce mărime pot fi efectuate; de completat cu un articol aparte „Conflictul de interese” și cum are loc „Soluționarea conflictelor de interese”.

CAPITOLUL XII. UTILITATEA STUDIULUI ȘI CONCLUZIILE FINALE

12.1. DISPOZIȚII GENERALE.

Concluziile care se conțin în prezentul studiu vor servi ca temei pentru elaborarea modificărilor și completărilor actelor normative la etapa a doua a proiectului.

Studiul evidențiază anumite problemele legislative care, pe de o parte, întârzie dezvoltarea organizațiilor necomerciale, iar pe de altă parte, nu oferă soluții corecte în cazul apariției litigiilor.

Printre aceste probleme menționăm:

- Multitudinea de acte legislative care reglementează același fenomen juridic. Potrivit Legii pentru punerea în aplicare a Codului Civil nr.1125/2002, Guvernul a fost obligat să prezinte Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în vigoare în concordanță cu dispozițiile Codului Civil. În lipsă de armonie dintre Codul Civil și celelalte legi naționale care reglementează organizațiile necomerciale, este necesară o perfecționare radicală a stipulărilor ce privesc organizațiile necomerciale. Analizele efectuate au conturat următoarea concluzie: nu este necesară coexistența Legii nr. 837/1996 cu privire la asociațiile obștești, Legii nr. 581/1999 cu privire la fundații și Legii nr.1420/2002 cu privire la filantropie și sponsorizare. Asta pentru că unele reglementări se repetă în fiecare din legile menționate, iar altele, care au importanță pentru fiecare din formele de organizații necomerciale, se referă doar la unele forme, iar alte lucruri importante nu sunt reglementate în general. De aceea, considerăm utilă elaborarea în locul legilor menționate a altor două proiecte care ar putea elimina repetările, ar completa lacunele existente și, în final, ar putea perfecționa și chiar fortifica reglementările legislative ce privesc organizațiile necomerciale.
- Denumirea corectă a domeniului utilizat. Deși noțiunea de organizație necomercială este o noțiune destul de largă și include toate persoanele juridice fără scop lucrativ, considerăm că sintagmei organizație necomercială trebuie să i se dea și un înțeles mai restrâns ce va include asociațiile obștești, fundațiile și instituțiile și care va fi obiectul de reglementare al legilor elaborate de experți.
- Formele de organizare juridică. Legislația actuală operează cu denumirea de asociație obștească cu trei variante (organizații obștești, mișcări obștești, instituții obștești), fundație și instituție. Mai apoi, se operează cu termenul de organizație filantropică care se referă la societate (asociație) filantropică, fundație, instituție și alte forme stabilite de legislație. Pentru a înlătura incertitudinea și pentru a reglementa coerent domeniul analizat, considerăm că trebuie de stabilit faptul că organizațiile necomerciale se constituie doar în una din formele de organizare juridică de asociație obștească, fundație sau instituție. În funcție de domeniul de activitate și de reglementările speciale, asociațiile obștești pot fi numite federații, confederații, uniuni, cluburi, societăți etc.
- Organul de înregistrare și Registrele de Stat ale organizațiilor necomerciale. Legislația actuală prevede posibilitatea înregistrării unor organizații necomerciale de către Ministerul Justiției, de către Camera Înregistrării de Stat și de către autoritățile publice locale. Această dispersare nu asigură o reglementare unitară a constituirii organizației necomerciale și supravegherea activității acestora. Se sugerează ideea creării unui registru unic al organizațiilor necomerciale, ținut de un singur organ după reguli uniforme. Or, păstrarea actualiei stări de lucruri creează dificultăți în aplicarea legislației cu privire la persoanele juridice. Chiar dacă organizațiile necomerciale locale vor putea fi înregistrate de anumite autorități locale, înregistrarea trebuie efectuată în temeiul unor dispoziții legale, iar registrele organizațiilor necomerciale locale trebuie să completeze Registrul de Stat.
- Lipsa unor reglementări clare privind reorganizarea organizației necomerciale în persoane juridice cu scop lucrativ. Dispozițiile Codului Civil privind imposibilitatea reorganizării sunt foarte generale și sunt mai mult interpretări doctrinare. Reglementările ce interzic reorganizarea organizațiilor filantropice în societăți comerciale nu pot fi utilizate pentru toate formele de organizații necomerciale. Din acest motiv, considerăm că sunt de o importanță majoră norme exprese privind interdicția reorganizării organizațiilor necomerciale în persoane juridice cu scop lucrativ, pentru a nu permite organizațiilor necomerciale care au acumulat active din granturi, sponsorizări sau din contul facilităților acordate de stat să le folosească în interesul personal al conducătorilor sau membrilor organizației necomerciale.
- Incertitudinea reglementărilor privind soarta activelor organizației necomerciale dizolvate rămase după satisfacerea cerințelor creditorilor. Reglementările existente sunt duplicitare, unele interzic repartizarea activelor între membrii organizației necomerciale, iar altele permit. Considerăm că organizațiile necomerciale trebuie să funcționeze și să fie lichidate după reguli uniforme. Dacă un membru al organizației necomerciale nu are drepturi patrimoniale asupra organizației, el nu trebuie să aibă nici o posibilitate de a dobândi activele organizației necomerciale nici prin formă de reorganizare și nici prin dizolvare. Activele rămase după satisfacerea cerințelor creditorilor trebuie să fie transmise unei organizații necomerciale pentru a fi utilizate în scopul pe care l-a avut organizația ce se lichidează. În cazul în care există mai multe organizații necomerciale care ar putea beneficia de activele celei lichidate, beneficiarul ar putea fi desemnat în rezultatul unui concurs.
- Generalitatea dispozițiilor privind dreptul organizației necomerciale de desfășura activitate de întreprinzător și incertitudinea lor privind facilitățile fiscale și vamale în cadrul acestor activități. Reglementările existente sunt atât de generale, încât ar permite unei organizații necomerciale de tineret sau pentru copii să desfășoare o activitate de întreprinzător de vânzare a produselor de tutun și băuturilor alcoolice, precum și cele mai diverse activități care aduc profit. Deși par foarte dificil de efectuat, considerăm utile unele modificări care ar preciza că activitățile de întreprinzător desfășurate de organizațiile necomerciale trebuie să aibă tangență cu scopul propus de statut. De exemplu, dacă o organizație necomercială se constituie în scopul de protecție a mediului, și activitatea de întreprinzător trebuie să fie direcționată spre realizarea acestui scop.
- Lipsa prevederilor legislației privind modul de convocare și desfășurare a ședinței ordinare și extraordinare a organului suprem de conducere, precum și modalitatea adoptării deciziilor. O reglementare modernă a activității organelor organizației necomerciale ar reduce din abuzurile pe care le comit frecvent organele executive ale unor organizații necomerciale
- Lipsa prevederilor legislative referitor la modalitatea de desemnare și revocare a membrilor organului executiv, la atribuțiile organului executiv, la modalitatea de adoptare a deciziilor organului executiv
- Lipsa prevederilor referitor la modalitatea de desemnare a comisiei de cenzori, termenul pentru care este desemnată și atribuțiile comisiei de cenzori

- Lipsa structurilor organizatorice pentru relația cu organizațiile necomerciale în cadrul Parlamentului, Președinției, Guvernului și administrației publice locale
- Lipsa reglementărilor cu privire la suportul statului pentru organizațiile necomerciale
- Caracterul declarativ al prevederilor existente cu privire la sprijinul din partea statului
- Existența stereotipurilor potrivit cărora serviciile sociale pot și trebuie prestate doar de instituțiile statului. Lipsa reglementărilor „comenzii sociale”
- Deficiențe la identificarea organizațiilor necomerciale de utilitate publică. Legislația trebuie completată cu dispoziții exprese privind determinarea organizațiilor de utilitate publică, inclusiv: să stabilească clar criteriile de oferire a statutului de utilitate publică; să formuleze exigențe speciale pentru organizațiile care pretind să obțină statutul de utilitate publică în ceea ce privește conținutul și calitatea serviciilor prestate, referitor la structura organelor de conducere și control, referitor la evitarea conflictului de interese; să prevadă expres temeiurile refuzului de a oferi statutul de utilitate publică; să includă posibilitatea verificării informațiilor prezentate Comisiei de certificare și posibilitatea verificării activității organizațiilor care au obținut certificatul de utilitate publică. Suplimentar, pentru a putea realiza aceste funcții, este necesară constituirea secretariatului Comisiei de certificare, care va putea îndeplini funcțiile de control; să reglementeze posibilitatea de retragere a certificatului de utilitate publică de la organizațiile care au încetat să întrunească condițiile necesare sau care admit fraude legale și consecințele acestei retrageri; să extindă aplicarea certificării utilității publice asupra tuturor formelor de organizații necomerciale
- Concretizarea sau specificarea genurilor de activitate care urmează să fie desfășurate de către organizațiile necomerciale ca activitate de întreținător
- Activitatea de întreprinzător desfășurată de către organizațiile necomerciale de utilitate publică urmează sau nu să fie scutită de impozitului pe venit
- Constituirea de către organizațiile necomerciale a societăților comerciale și modul în care trebuie acordate facilitățile fiscale
- Determinarea mecanismului de scutire de impozit pe venit a surselor de formare a activelor organizației necomerciale
- Definirea în Codul Fiscal a noțiunilor de donații, granturi, ajutor umanitar, subvenții
- Mecanismul de utilizare a veniturilor obținute de către societatea comercială constituită de către o organizație necomercială
- Definirea necesității de elaborare a standardelor naționale de contabilitate pentru organizațiile necomerciale
- Susținerea organizațiilor necomerciale de către persoane fizice și oameni de afaceri
- Implementarea Legii 1%
- Micșorarea presiunii fiscale asupra organizațiilor necomerciale pentru modificarea legii cadru
- Reglementarea normelor referitoare la actele de dispoziții cu activele organizației necomerciale.

12.2. PROPUNERI.

Studiul demonstrează necesitatea de perfecționare a reglementărilor legislative în scopul de a le alinia la dispozițiile Codului Civil, a accelera dezvoltarea sistemului de organizații necomerciale și majora eficiența acestora. În acest sens, experții consideră utilă abrogarea Legii nr. 837/1996 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești, Legii nr. 581/1999 din 30.07.1999 cu privire la fundații și Legii nr. 1420/2002 din 31.10.2002 cu privire la filantropie și sponsorizare, înlocuindu-le cu Legea cu privire la organizațiile necomerciale și Legea cu privire la susținerea organizațiilor necomerciale de utilitate publică. Experții afirmă că pentru a asigura susținerea de către stat a organizațiilor necomerciale de utilitate publică va fi necesară și elaborarea unor modificări și completări în Codul Fiscal și în Legea privind achizițiile publice.

Legea cu privire la organizațiile necomerciale trebuie să reglementeze formele de organizare a organizației necomerciale, procedura de constituire și înregistrare a organizației necomerciale, modul de funcționare a acesteia, de reorganizare și lichidare, modul de primire a noilor asociați, de retragere și de excludere din organizația necomercială. Tot aici vor fi necesare și reglementări privind organul de stat care înregistrează, ține registrul organizațiilor necomerciale și supraveghează activitatea acestora.

Legea cu privire la susținerea organizațiilor necomerciale de utilitate publică va reglementa modul de recunoaștere de către statut a utilității publice a unor organizații necomerciale (certificare) și revocare a acestui statut, drepturile și facilitățile pe care le dobândesc organizațiile necomerciale cu statut de utilitate publică, transparența activității acestora. Drepturile și facilitățile pe care le obțin persoanele private care sponsorizează organizațiile necomerciale sau anumite activități ale organizațiilor necomerciale.

ACTELE NORMATIVE ALE REPUBLICII MOLDOVA ANALIZATE ÎN STUDIU

1. Codul Civil al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr. 1107/2002.
2. Legea nr. 837/1996 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 6/54 din 23.01.1997
3. Legea nr. 581/1999 din 30.07.1999 cu privire la fundații, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.118-119/556 din 28.10.1999
4. Legea nr. 1420/2002 din 31.10.2002 cu privire la filantropie și sponsorizare, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 185-189/1394 din 31.12.2002
5. Legea nr. 330/1999 din 25.03.1999 cu privire la cultura fizică și sport, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 83-86/399 din 25.03.1999.
6. Legea nr. 797/1996 din 2.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81-82/765 din 19.12.1996
7. Legea nr. 64/1990 din 31.05.1990 cu privire la Guvern, Veștile nr. 8/191 din 1990
8. Legea nr. 123/2003 din 18.03.2003 privind administrația publică locală, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 49/211 din 19.03.2003
9. Legea nr. 264/2005 din 27.10.2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 172-175/839 din 23.12.2005.
10. Legea nr. 149/2002 din 28.11.2002 cu privire la ajutoarele umanitare acordate Republicii Moldova, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 23-24/7 din 18.02.2003
11. Legea nr. 259/2004 – Codul cu privire la știință și inovare, aprobat prin Legea nr. 259 din 15.07.2004, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 125-129/66 din 30.07.2004.
12. Legea învățământului nr. 547/1995 din 21.07.95, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62-63/692 din 09.11.1995
13. Legea nr. 398/2004 din 02.12.2004 privind aprobarea Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006), Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 5-12/44 din 14.01.2005
14. Legea nr. 1166/1997 achiziției de mărfuri, lucrări și servicii pentru necesitățile statului nr. 1166-XIII din 30.04.1997, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 67-68/551 din 16.10.1997
15. Regulamentul Comisiei de certificare a utilității publice
16. Codul Fiscal al Republicii Moldova
17. Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului Cu privire la modul de confirmare a donațiilor pentru scopuri filantropice și/sau sponsorizare nr. 489 din 04.05.1998, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62-63/600 din 9.07.1998
18. Instrucțiunea cu privire la modul de prezentare de către persoanele fizice a declarației cu privire la impozitul pe venit din 23.10.1998.

ACTE NORMATIVE ȘI PROIECTE DE ACTE NORMATIVE STRĂINE CONSULTATE ÎN PROCESUL DE ELABORARE A STUDIULUI

1. Ordonanța Guvernului României nr. 26 din 30.01.2000 „cu privire la asociații și fundații”
2. Legea Republicii Estonia privind organizațiile necomerciale din 6 iunie 1996
3. Legea Republicii Cehia cu privire la „fonduri și a fondurilor de susținere” din 03.09.1997
4. Legea Republicii Slovenia cu privire la fonduri
5. Legea Federației Ruse cu privire la societatea necomercială
6. Legea Ungariei din 1997 cu privire la organizațiile de utilitate publică
7. Legea Republicii Kârgâzstan
8. Legea României „privind sponsorizarea” nr.32/1994
9. Codul Civil al Federației Ruse, capitolul IV „Persoana juridică” din 21.10.1994
10. Legea Slovaciei „privind organizațiile necomerciale de utilitate publică” din 02.07.1997

BIBLIOGRAFIE ORGANIZAȚII NECOMERCIALE

1. Cartea albă a ONG-ilor din Moldova, Chișinău, 1997 http://contact.md/upload/File/cartea%20alba%20I/doumente_finale.pdf
2. Pentru ce și cum se creează fundațiile, Chișinău, 2003
3. Comentariul la Codul Civil al Republicii Moldova, Chișinău, 2005
4. Ernest Lupan, Drept civil, Persoana juridică
5. Vasile Popa, Lucian Lăpădat, Câteva considerații în legătură cu constituirea, dobândirea personalității juridice și înscrierea persoanelor juridice de drept privat, cu referire specială asupra înscrierii uniunilor sau federațiilor (Comentariu privind legislația României)
6. Natalia Izdebschi, președintele Comisiei de Certificare de pe lângă Ministerul Justiției. Proiectul în redacție nouă al Legii cu privire la filantropie și sponsorizare. O reușită sau o nereușită? ADEPT: „Vocea Civică”: Volumul 8, Nr. 2 (44), martie-aprilie 2002.
7. Raport privind organizațiile necomerciale din Moldova, întocmit de Ilie Trombițki (www.icnl.org)
8. Raport privind normele metodologice privind procedura de direcționare de către contribuabili persoane fizice a 1% din impozitul datorat. România (www.fdsc.ro)
9. Informații despre sistemul 2% în România (www.doilasuta.ro)
10. Комментарии к федеральному закону „О государственной регистрации юридических лиц”, Москва, 2003
11. Регулирование правового статуса некоммерческих организаций в гражданских кодексах государств мира. Сборник материалов. ICNL, 1998
12. Законодательство об институтах гражданского общества: тенденции развития законодательств о коммерческих организациях в Российской Федерации
13. Учреждения как субъект гражданского общества (Очерк в соответствии с российским законодательством)
14. Elena Toncaseva, Irina Radicova, Регулирование создания и деятельности некоммерческих организаций в Республике Беларусь;
15. Правовой статус некоммерческих организаций (material: International Center for not – for- profit law)
16. Экономическая деятельность некоммерческих организаций. Referat pregătit de Centrul Internațional de drept necomercial pentru Conferința din Budapesta din mai 1996.
17. Rolf Kniper, Zameceania c codificatii grajdanscogo zakonodatelstva v stranah s perehodnoi ekonomicoi
18. Comentariu la Codul Civil al Republicii Armenia privind organizațiile necomerciale (www.icnl.org)
19. Comentariu la proiectul Legii Republicii Armenia privind organizațiile necomerciale (www.icnl.org)
20. Raport privind organizațiile necomerciale din Estonia (www.icnl.org)
21. Raportul privind facilitățile fiscale pentru organizațiile necomerciale în Kazahstan, realizat de Centrul Internațional de Drept Necomercial (www.icnl.org)
22. Comentarii pe articole separate la proiectul Codului Fiscal a Republicii Kazahstan în redacția din 03.09.00 (www.icnl.org)
23. Типовой закон ЮНСИТРАЛ о закупках товаров (работ) и услуг http://www.uncitral.org/uncitral/ru/uncitral_texts/procurement_infrastructure/1994Model_status.html
24. Salamon, Lester M., Helmut K, Anheier and Associates. The Emerging Sector Revisited: A Summary. Baltimore, MD: Center for Civil Society Studies Institute for Policy Studies, The Johns Hopkins University, 1999
25. Guidelines for Laws Affecting Civic Organizations . Second Edition. Revised and Enlarged. OSI, NY, 2004
26. Survey of tax laws affecting NGO s in Central and Eastern Europe. Second edition. ICNL, 2003
27. Pentru ce și cum se creează asociațiile obștești. Ediția a doua, corectată și completată. Chișinău, 2001
28. 1% Law and the National Civil Fund;
29. Nilda Bullain: Percentage laws in CEE
30. Legal aspects and technical working of percentage laws;
31. 12. Mona Musca, Horia Paul Terpe: The Process of Developing a Percentage Law: The Romanian Experience
32. The challenges of 1% campaign management in Hungary
33. A Comparative Analysis of European Policies and Practices of NGO-Government Cooperation, The International Journal of Not-for-Profit Law, Volume 7, Issue 4, September 2005
34. Contracting of Social Services to NGOs. Comparative Analysis and Case Study. Bulgarian Center for Not-For-Profit Law. Bulgaria, Sofia www.icnl.org/knowledge/pubs/Contracting_Social_Services_NGOs.doc
35. Развитие некоммерческого законодательства в Республике Казахстан. Материалы конференции. Алматы, Казахстан. http://www.icnl.org/knowledge/pubs/NCLDev_Kazakhstan_RS.pdf;
36. Введение в некоммерческое право. Тирасполь, 2004 г.

Nicolae Roșca
Lilia Gribincea
Oleg Efrim
Sergiu Ceauș

